

Lelkipásztor

Evangélikus
Lelkeszi Szakfolyóirat
76. évfolyam
2001/6.

Tartalom

MÉCSSES A TE IGÉD

SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA / „Lelkemet felüdíti”	201
---	-----

TANULMÁNYOK

EBERHARD JÜNGEL / Istenről beszélni a világban	202
BACSKAI BÁLINT / A misszió kulcskérdései a 21. század hajnalán	208

KITEKINTÉS

NAGY GYULA / Egyházi Világhíradó XII. évfolyam 5–6. szám	211
--	-----

FIGYELŐ

BÁNDY GYÖRGY / A Tízparancsolat vizsgálatánál felvetődő problémák	216
POLGÁRDI SÁNDOR / A nemzet nyelvének védői	218
KÁPOSZTA LAJOS / Visszatekintés a 2000. évre	220
BOHUS IMRE / Tanulhatunk Küngtől!	222
ORDASS LAJOS / Zulauf Henrik sírkövének felavatása	223
BODROG MIKLÓS / Baráti megemlékezés	224

FÓRUM

SCHELL JÁNOS / Vizsgáljátok meg mindent, a jót tartsátok meg...!	226
--	-----

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

IFJ. CSELOVSZKY FERENC / Szentháromság ünnepe	229
GYŐRI GÁBOR / Szentháromság ünnepe után 1. vasárnap	230
BENCÉNÉ SZABÓ MÁRTA / Szentháromság ünnepe után 2. vasárnap	231
SMIDÉLIUSZ GÁBOR / Szentháromság ünnepe után 3. vasárnap	232
KOCZORNÉ HEINEMANN ILDIKÓ / Szentháromság ünnepe után 4. vasárnap	234
BÁRDOSSY TIBOR / A zsinati ülészak nyitó istentiszteletének igehirdetése	236
GYŐRI JÁNOS SÁMUEL / Helyszíni tudósítás	237
BÖRÖNTE MÁRTA / Dicsőség Istennek!	240

SZABÓNÉ MÁTRAJ MARIANNA

„Lelkemet felüdíti”*

(Zsolt 23,3)

Van egy cserép hibiszkuszmom. Fontos számomra, szeretem és vigyázok rá. Nyáron ki szoktam tenni pár hétre a cseresznyefa alá, amolyan félárnyékos helyre. Ezt nagyon szereti és meghálálja. Tavaly nyáron pár napos távollét után estefelé érkeztünk haza. Távollétünk ideje alatt egy csepp eső nem esett, kicsit aggódva közeledtem a cseresznyefa felé. Nem véletlenül. Ott állt a hibiszkusz, teljesen kiszáradva. Levelei ráncosak, hervadtak, sárgába hajló tompa zöldek és olyan kókadtak, hogy szinte a növény szárához, törzséhez tapadtak. Vége. Ezt gondoltam. Nem lehetett mást gondolni. Inkább csak a lelkiismeretem kedvéért mégis hoztam egy kanna vizet, és rálocoltam. A törzsére, a kókadt leveleire, a földjére. Teljesen eláztattam. Aztán reggel mentem megnézni, de fel voltam készülve a hibiszkusz temetésére. A cseresznyefa alatt egy harsányan élő növény fogadott. Méregzöld levelek, fényesek, csillogók, rugalmasak. Szinte emelkedtek a nap felé. Az egész növény majd' megszólalt. Mindenesetre egész lényével azt kiáltotta, hogy „élek”. Nem azt mondta: épp életben maradtam, a határon, kókadtan, halványan, bánatosan. Hanem: élek. Harsányan, frissen, erősen, üdén.

Van víz, amely ha eláraszt minket, akkor nem kókadozva, keservesen, épp hogy életben maradunk, hanem élünk. Életre kelünk. Életet kapunk. Friss, erős, eleven életet. Vannak helyzetek, amikor hervadtan életben maradni hatalmas dolog. Ezek azonban kivételes helyzetek. S ha nem ilyen kivételes helyzetben vagyunk, akkor – függetlenül attól, hogy hány évesek vagyunk – az „élő” élet, a friss és eleven élet illik hozzánk. „Felüdíti lelkemet” – ezt mondja a zsoltár. S ez azt jelenti, hogy nem szükséges és nem szabad megelégedni az épp hogy élek állapottal. Isten közelsége nemcsak épp hogy életben tartja, hanem felüdíti a lelket.

A kegyelem légköre az, ami felüdít. Mindenféle környezetben megfordulunk. Közelről ismerjük a követelés, a számonkérés, a szemrehányás, a teljesítménykényszer rideg, nyomasztó és kemény atmoszféráját. Isten közelében a kegyelem légköre uralkodik. Az ember nem tud hátat fordítani a követelés nyomasztó légkörének. Nem lehet kivonulni a világból. És nem lehet a hétköznapi szabályait sutba dobni. Ilyen nyár eleji hetekben, vizsgaközelben főként nem. De lehet és szabad és kell észrevenni, hogy mindvégig, minden évszakban, szünet nélkül létezik a kegyelem légköre. Isten közelsége, ami körülvesz és magához ölel. Akkor is, ha „megfelelek”, és akkor is, ha nem.

Ha kiválónak bizonyulok és ha gyengének. Ebben a légkörben egyformán fontos az erős és a gyenge, a kiváló és a közepes, az aki sokra viszi az életben és az, aki nem tud felmutatni semmit. Isten közelében a kegyelem légköre uralkodik. S ez felüdíti a lelket. Zöldek lesznek a levelek. Fényesek és csillogóak. Üdék.

Az őszinteség légköre az, ami felüdít. Mindenféle környezetben megfordulunk. Közelről ismerjük a leleplezés és a megszégyenítés légkörét. A gúnyt, a leszajnálást, a kirekesztést, a lenézést és a semmibevételt. És belülről ismerjük ennek a környezetnek a termékeit. A félelmet, a szerepjátszási kényszert, az arcunkra nőtt maszkot, az akaratot, hogy az legyek, aki nem vagyok. S mindezek keresztyén formáit, amit – mert a miénk – talán a legutálatosabbnak tartunk, s amelynek elsajátításában professzionális szintre emelkedtünk. A szent máz, ami ragad az elsős teológusra. Könnyebben, mint a görög vagy a bibliaismeret. Szeretném hangsúlyozni: sose szabad másként nézni ezt a mázt, mint együtt az őt kitermelő légkörrel. A megfélemlítés légkörével, a lenézés, a kirekesztés, a megszégyenítés légkörével. A félelem légkörével.

Isten közelsége szabad és őszinte légkört teremt. Azért hullanak le az álarcok, mert nem fenyeget a megszégyenítés és a kirekesztés veszélye. Isten közelében az őszinteség légköre uralkodik. S ez felüdíti a lelket. Zöldek lesznek a levelek. Fényesek és csillogóak. Üdék. Szívjuk be mélyen, élvezzük, érezzük a bőrkön Isten közelségét. Az őszinteség léleküdítő légkörét.

Az esély légköre az, ami felüdít. Hogy nem vagyunk önmagunkba zárva. Hogy nem maradunk azok, akik voltunk és akik most vagyunk. Isten közelsége esélyt adó légkör. A változás lehetőségét kínálja fel. A formálódás lehetőségét. Isten közelében senki sem marad az, aki volt. Ahogy futnak az éveink, úgy érezzük, egyre több esélyt veszünk el. Erre már nincs lehetőségünk. Holnap arra se. Holnapután még kevesebbre. Isten közelsége az a légkör, ami mindig esélyt ad. A növekedés, a változás, a gyógyulás esélyét. Mindegy, hány évesek vagy hányadévesek vagyunk. Nem szűkül a tér körülöttünk. S az esély légköre felüdíti a lelket.

Ezen a ma estén hangszerek segítenek és énekhangok segítenek, dallamok és ritmusok segítenek, hogy odaálljunk a „cseresznyefa alá”. Tartsuk oda arcunkat, kezünket, tagjainkat a frissítő, üdítő vízszugár elé. Részesüljünk Isten közelségének légköréből: a kegyelem, az őszinteség és az esély légköréből, hogy életre keljünk. Hogy felfrissüljünk. Hogy felüdítse lelkünket Isten szeretete.

* Elhangzott az Evangélikus Hittudományi Egyetem zenés áhítatán, 2001. május 3-án.

EBERHARD JÜNGEL

Istenről beszélni a világban

*Az egyház missziói feladata a harmadik évezred küszöbén**

EKKLEZIOLOGIAI REPEDÉS

Ha az egyháznak *szíve* lenne, valódi, dobogó szíve, akkor a szívverését legfőképp a misszió és az evangélizáció irányítaná, és bármiféle fogyatékoság az egyház missziói tevékenységében azonnal súlyos kardio-vaszkuláris zavarokhoz vezetne. Amennyiben érintettek vagyunk abban, hogy az egyházi élet egészségesen működő keringési rendszerrel rendelkezzen, akkor kötelesek vagyunk a misszióval és az evangélizációval foglalkozni. Manapság a missziói munka nagymértékben egy bizonyos fajta kegyesség kizárólagos területévé vált. Félreértés ne essék: nem akarok a területen dolgozó rendkívül elkötelezett csoportok és a valóban hiteles, karizmatikus igehirdetők ellen szólni. Azonban ha a misszió és az evangélizáció nem válik ismét az egész egyház ügyévé, akkor valami baj van az egyház szívverésével.

Ha a kereszténység *lélegezni* tudna, ha egy percre megállna és egy mély lélegzetet venne, akkor megtanulná, hogy a légzés kétszeres haszonnal jár. Mind a belégzés, mind a kilégzés képességet olyan áldásként tapasztalná meg, ami nélkül létezni sem tudna. Belégzéskor az egyház befelé fordul, kilégzéskor pedig túlmutat saját magán. A Biblia gyakran beszél úgy az Isten Lelkéről, mint szélről vagy leheletről, amit be lehet lélegezni, és amellyel az egyháznak állandóan fel kell töltnie, ha a Lélek szerint akar élni. Az egyháznak fel kell belsőleg töltnie a Lélek lehetével, hogy újra és újra képes legyen önmagát egyházként megalkotni. Mindezt speciálisan, a liturgikus istentiszteleten valósítja meg, amikor összegyűlik Isten Igéje és az Úr asztala körül. De ha a hívők közössége – „akik között az evangéliumot tisztán hirdetik és a szentségeket az evangélium szerint szolgáltatják ki” – az Ige és a szentségek által kapott Isten Lelkét magának akarná megőrizni, ha birtokolni akarnák a Lelket, akkor szó szerint megfulladnának tőle. Hiszen a légzésnek két aspektusa van. Ahhoz, hogy az egyház életben maradhasson, kilélegezni is tudnia kell. Ha Krisztus egyháza akar maradni, akkor túl kell lépnie önmagán. Addig nem is létezhet az Isten Lelkétől áthatott egyházként, amíg nem válik ismét missziós, evangélizáló egyházzá.

Tulajdonképpen a misszióknak és evangélizációnak olyan természetesnek kellene lennie az egyház számára, mint magának a lélegzéstételnek. Voltaképpen ahol csak ketten vagy hárman összegyűlnek Krisztus nevében, ott annak a kettőnek vagy háromnak mélyen és szenvedélyesen érdekeltnek kell lennie ab-

ban, hogy hamarosan négyen vagy öten gyűljenek össze a név alatt. Az a hatalmas horderejű esemény, amelyre visszavezetjük magunkat, és amely kereszténnyé tesz bennünket, eleve megköveteli tőlünk annak továbbadását. Amit Friedrich Nietzsche az Isten haláláról, mint a modern idők állítólagos legnagyobb eseményéről mondott, az valóban igaz arra, aki az egész emberiséget meghalt, majd megigazulásukért feltámadt a halottak közül. „Ez a hallatlan esemény még mindig úton van, még mindig vándorol”. Egy keresztény különbözik a többi embertől, azért választotta ki, hogy a világ szemeit felnyissa pusztán azzal, hogy rámutat és biznyságot tesz arról, hogy a megfeszített és feltámadt Krisztus még mindig úton van, még mindig vándorol. Valójában ennek az eseménynek, amely megváltoztatta a történelem menetét, minden ember ajkán ott kellene lennie. Kellene...

Talán mert túlságosan is gyorsan alkalmazkodott az újra felfedezett evangéliumhoz, vagy pusztán az evangélium hirdetéséhez és a szentségekkel való evangélium szerinti éléshez, de az egyházzal szóló klasszikus protestáns tanítás a reformáció idején – és később talán még inkább – félrevezetően éles különbséget tett az egyház és a világ között, az egyházat oly módon definiálva, hogy „az egyháznak mint olyanaknak a tagjainak a léte” tűnt „Isten útjai végső céljának”. Hogyan voltak képesek – amennyiben komolyan vették az Újszövetséget – az egyház meghatározásában még csak elméletileg is elsiklani a fölötte a tény fölött, hogy az evangélium, amelyre az egyház épült, nem az egyházért, hanem az egész világért volt, és hogy következetesképpen az egyház, amely az evangélium teremtménye, nem lehet önmagában a végcél, hanem ki kell mennie a világba – amely különáll tőle –, és beszélnie kell neki Istenről és az ő világaról? Megszokás volt talán, vagy egyfajta „szent egoizmus”, amely arra készítette az egyházat, hogy úgy fogalmazza meg a saját önértelmezését, mintha „az egyik oldalon lenne a Jézus Krisztus által véghezvitt megbékéltetés és az üdvösség egész cselekménye... és az egyház léte és tevékenysége egy zárt kört és egy tökéletes világot alkotna távol a világ többi részének tökéletlenségétől”? Karl Barth helyesen mutatott rá arra, hogy az egyháznak ez az értelmezése, amely kizárja a pozitív kapcsolat lehetőségét a világgal, kapcsolatba hozható „a missziói munkával járó öröm kifejezett hiányával, sőt, az arra való felkészületlenséggel”, ami a régebbi protestáns egyházakat jellemezte.

A teológiai lagat igencsak sötétben értékelt „modernitás” megjelölésével a helyzet – legalábbis a gyakorlatban – megváltozott. Kiváltképp a pietizmus, de a felvilágosodás is bevitte a mozgalmat az egyházba, arra buzdítva a keresztényeket, hogy újra vál-

* A tanulmányt az International Review of Mission 2000. áprilisi számából vettük át, 203-216. old.

janak aktívvá a misszió és az evangélizáció területén. Ugyanakkor – az egyházzal szülő tanítást tekintve – a repedés a hagyományos ekkleziológián csak napjainkban kezdett összezárulni. A Barmeni Nyilatkozat hatodik tézise – mely szerint az egyház egyik legalapvetőbb feladata, hogy az Isten ingyen adott kegyelméről szóló örömhírt *minden emberhez* eljuttassa – még mindig ekkleziológiai recepciójára vár. Talán éppen ez az alapvető ekkleziológiai fogyatékoság fenyegeti újra és újra elfojtással az egyházban a modern időkben kitört missziós buzgalmat. Megfelelő teológiai helyreigazítás nélkül mindig fennáll annak a veszélye, hogy az egyház helytelen önértelmezésén zátonyra fut a *gyakorlat*. Ez a veszély még mindig, egészen a mai napig fenyeget bennünket. Senki sem tagadhatja, hogy a modern kereszténységnek a misszió melletti szenvedélyes elkötelezettsége és minden látványos evangélizációs tevékenysége ellenére magát a „misszió” és az „evangélizáció” szavakat gyakran gyanakvással fogadják – legalábbis az egykor keresztény nyugaton. Mi az, ami ennyire gyanússá teszi őket? Úgy tűnik, hogy nemcsak az egyházzal szülő tanításon támadt *teoretikus* repedés, hanem teológiailag a missziós *gyakorlat* is el van torzítva.

HELYTELEN GYAKORLAT

Misszió és evangélizáció – sok nem keresztény, és talán még több keresztény retteg ettől a két szótól. Úgy gondolják, hogy olyan jelszavakról van szó, melyek magukban foglalnak egy olyan folyamatot, ami elkerülhetetlenül vallásos uniformizálódáshoz vezet: a misszió útján elért ember mondanivalója semmiben sem különbözik egy másik misszió által elért ember mondanivalójától; mint borsószemek a hüvelyben, úgy hasonlít minden egyes evangélizált személy a másik evangélizálthoz. Amikor a megtérésről beszél, a megtért személy állandóan ugyanazokat a kifejezéseket és formulákat használja, így olybá tűnik, mintha az *evangélizáció* egyet jelentene a *beleszokással*, a *misszió* pedig az emberi személy gazdag egyéniségének személytelen sztereotípiává – az „énből” „azzá” – való *átalakításával*. Az élénk és színes „énből” kegyes, de szürke, vagy szürke, de kegyes „az” válik. Kétségtelen, hogy ilyen jellegű fenntartások kísértik azoknak az embereknek a gondolkodását, akiknek a *misszió és evangélizáció* szavak efféle kliséket juttatnak az eszébe, és akik következtetésképpen nemhogy nem engedik, hogy megmentsék őket, de még meg is kondítják a vészharangot, mintha megragadták volna a „misszió” és „evangélizáció” szavak valódi jelentését: *fussatok az életetekért!* Meneküljétek, ha tudtok!

Közülünk azonban senki sem teheti ezt. *Megmentve* lenni a kifejezés keresztény értelmében azt jelenti, hogy megváltottak bennünket, és megmenekültünk az Istentől való – és egyedül önmagunknak köszönhető – elidegenedettségi állapotából és az ezzel járó hazug élettől, szabadok lettünk egy Istennel telt életre, egy olyan életre, ami megérdemli, hogy *igaz életnek* nevezzék. Az igaz életre való felszabadítás, és következésképpen az emberiség megváltása is egyedül Isten munkája. *Sauve qui peut: rette sich, wer kann?* Egyedül Isten menthet meg minket.

Feltehetőleg még azok sem akarják ezt megtagadni, akik a keresztény *missziót és evangélizációt* egyébként egy meglehetősen problematikus ügynek tartják. Nem tudom, milyen élmények állhatnak ezen fenntartások hátterében. Személyesen találkoztam olyan evangélikus keresztényekkel, akiket a szokásos klisék

súlyosan sértettek. Alkalmanként együtt végezhettem teológiai munkát a gyülekezetemben a misszió és az evangélizáció területén tevékenykedő nőkkel és férfakkal – és csak nagy tisztelettel tudok visszatekinteni ezekre a találkozásokra.

Ugyanakkor találkoztam olyan emberekkel is, akik valóban semmitmondó szürkeségre cserélték fel csillogásukat – azoknak a próbálkozásoknak köszönhetően, melyek azt akarták elérni, hogy úgy tekintsenek magukra, mint az istentelen sötétség gyermekeire, akiket kivezettek a megváltás fényébe.

Mindez pontosan az ellentettje annak, amit a *misszió és evangélizáció* szavak eredetileg jelentettek, és amit az eme szavakkal leírt keresztény tevékenység kifejezni szándékozott. A bibliai szövegek segítségével pontosabban visszaadhatjuk a két szó eredeti jelentését és funkcióját. Amikor pedig így teszünk, világossá fog válni, hogy a *misszió és az evangélizáció* szavak helyesen értelmezve egyszerűen nem vezethetnek szürke uniformitáshoz, sőt ellenkezőleg, olyan dicsőséges színekavalkádot eredményeznek, amelyben Isten kegyelme tükröződik, és amely – amint azt 1Pt 4,10-ből már ismerjük – határozottan *változatos és sokszínű*.

Természetesen az Újszövetség éles különbséget tesz a hívők mint a fény gyermekei és a nem hívők mint a sötétség gyermekei között (1Thessz 5,5; Jn 8,12; 12,36, 40; Lk 16,8) – mindazonáltal érdemes megvizsgálni a fény metaforájának bibliai használatát.

A VILÁG A KEGYELEM FÉNYÉBEN

Amennyiben tüzetesebben szemügyre vesszük a fény bibliai ábrázolását, akkor a fény és a sötétség közt levő éles kontraszt egy teljesen új és szokatlan megvilágításba kerül. A hívők azért a „fény gyermekei”, mert a „nappal gyermekei”. Pál tudatosan használja párhuzamosan a két szót. Amikor így tesz, természetesen azt feltételezi, hogy az éjszaka visszahúzódik és szertefoszlik az új és soha véget nem érő nappal eljövetele előtt, ami már visszavonhatatlanul hajnalodik (Rm 13,12). Ez a nap, amely után már többé nem következik éjszaka, pontosan azért jön megmásíthatatlanul, mert ahogy János evangéliuma írja, a „világ világossága” Jézus Krisztus személyében jött el hozzánk (Jn 1,9; 12,46): *ő az egyetlen igazi fény* (Jn 1,9), a fény, amely *életet* ígér.

A fény most már itt van. Elűzi a sötétséget, és ezt mindenféle emberi beavatkozás *nélkül* teszi – mint ahogyan a világ természetes ritmusában a nappal segítségünk nélkül váltja fel az éjszakát. De amikor a nap elkezd sütni, akkor *jókra és gonoszokra* is süt, *mindenkire* árasztja fényét (Mt 5,45), és a legérdekesebb dolog az, hogy János evangéliumának tanúságtétele szerint, szoros analógiában a nappal, amely az *összes* emberi lényre árasztja fényét, Jézus Krisztus a világosság, amely *mindenkire* ragyog, nemcsak a hívőkre. „Ő volt az igazi világosság, amely megvilágosít minden embert” (Jn 1,9).

Az *evangélium szuverén kijelentése* az, hogy az egész világ már most az Isten kegyelmének a fényében létezik, más szóval: az élet fénye már most is ragyog azokra, akiket még nem ért el a misszió és az evangélizáció. Ha a fény már itt van, akkor *mindenki* számára van itt. A napkelte mindenkit érint. Hogy kihangsúlyozza ezt a szuverén kijelentést, Rm 10,20-ban az apostol Ézsaiás prófétát idézi (65,1): Jahve kijelenti: „Megkereshettek volna, de nem kérdeztek, megtalálhattak volna, de

nem kerestek. Itt vagyok, itt vagyok! – mondtam a népnek, amely nem hívta segítségül nevemet." Isten Jézus Krisztusban ekképpen szól az *összes* nemzethez, az *egész* világhoz és így mindazokhoz, akiket a „sötétség gyermekeinek” neveznek. Itt vagyok, Én vagyok itt. Az élet világossága van itt, itt van *mindenkért*. Következésképpen nem a mi evangélizációs tevékenységünk hozza létre az élet világosságát. Nekünk mindössze az a dolgunk, hogy rámutassunk a már ragyogó fényre. Így tehát automatikusan ki vannak zárva bizonyos technikák, amelyek először kifejezetten a földre döngölik azokat az embereket, akiknek az evangélium szól. A missziós pöröly abszurdítás. Pál apostol könyörögve szólítja meg a világot, amikor az evangélium kijelentéséről szól. Ha kérni mész, ne kalapáccsal indulj el! Jó adag – mind spirituális, mind világi értelemben vett – taktikai érzékre van szükség ahhoz, hogy a misszió sikeres legyen.

Az evangélium eme *szuverén kijelentése* alapján – amely megegyezik Jézus Krisztus történetével – most már helyesen érthetjük meg azokat a felszólításokat, amelyek arra ösztönzik a hívőket, hogy úgy éljenek és cselekedjenek, mint a „világosság gyermekei” (Ef 5,8; Rm 13,12; 1Thessz 5,5). Ugyanakkor eme *etikai parancs* és a *szuverén kijelentés* között mintha létezne egyfajta közvetítő kapcsolat, amelyben a kijelentés és a felszólítás nagyon közel kerül egymáshoz. És itt, ebben az egyrészt az evangélium szuverén kijelentése, másrészt a tevékenységünket megkérdőjelező felszólítás között lévő láncszemben találjuk meg annak a kérdésnek a *Sitz im Leben*-jét, hogy mit nevezhünk valóban missziónak és evangélizációnak.

Egyrészt tehát a hívők egyszerűen azért sugároznak, mert mint hívők, ragyognak, mint a csillagok (Fil 2,15). Valóban, Mt 5,14 szerint ők a „világ világossága”. De azért azok, mert keresztény mivoltukban már eleve *sugározzák* azt, amire speciális elhívást kaptak, hogy *másoknak hirdessenek*. Másrésztől ők az Isten által *igényelt* emberek, akik az *ő irányítása, felszólítása* alatt vannak. Ugyanis a hívőknek pontosan azt *kell* most *hirdetniük*, amiről pusztán hívő mivoltuk által tesznek bizonyosságot. 1Pt 2,9 szerint az Isten azért tett titeket „választott nemzetséggé”, „királyi papsággá” és „szent nemzetté”, hogy „hirdessétek nagy tetteit annak, aki a sötétségből az ő csodálatos világosságára hívott el titeket”. Azok, akik ezek után is becsukják szemeiket a fény előtt annak ellenére, hogy szavakkal is beszélték róla nekik, azok a sötétségben fognak maradni – a sötétségben, amelybe önmagukat taszították. Csak azért maradnak a sötétben, mert azt *akarták*, hogy így legyen.

De miért kell azt kifejezetten *hirdetni* aminek még kijelentésként is föl kellene hívnia magára a világ figyelmét? Miért kell kimondottan felhívni a figyelmet a világosságra, amely eljött a sötétségbe? Miért kell a keresztényeknek aktívnak lenniük a misszió és az evangélizáció területén?

Mielőtt megpróbálunk választ találni erre a kérdésre, talán hasznunkra válhat, ha közelebbről is megvizsgáljuk a *misszió* és *evangélizáció* kifejezések körül megkérdőjelezhetetlenül felvetődő terminológiai problémákat.

TERMINOLÓGIA

Misszió és evangélizáció: mindkét szó bibliai eredetű. A *misszió* elküldést jelent, míg az *evangélizáció* egyszerűen annyit tesz, mint hirdetni a jó hírt, az evangéliumot. A *missio* az εὐαγγε-

λίσσασθαι kedvéért történik, és ez fordítva is igaz. A görögben azt az embert, akit elküldenek, a követet apostolnak nevezik. Az eredeti küldött, akit Isten küldött a világba, Jézus Krisztus, akit Zsidókhoz írt levél kifejezetten *apostolosnak* nevez (Zsid 3,1). János evangéliuma kifejezetten hangsúlyozza, hogy nem a *saját nevében* beszélt és cselekedett, hanem Isten *küldte* a világba (Gal 4,4), amikor beteljesedett az idő (Jn 3,17; 5,36; 6,29. 57; 8,28). De ahogy őt küldte az Isten, Jézus Krisztus is ugyanúgy küldi el tanítványait a világba (Jn 17,18; 20,21). Annak, aki feltámadt a halottak közül, megvannak a maga eredeti, autentikus követői, az apostolok. Követként arra mutatnak vissza, aki azért küldte őket, hogy őt képviseljék. De ők az üzenettel képviselik, így a követtség mellett *hírvivők* is – az *evangélium* hírvivői.

Evangélizálás közben az egyház az apostolok hírvivői munkáját folytatja. Bárhol is hirdetik *tisztán* az evangéliumot – és ez az újszövetségi kánon kialakulása óta egyet jelent az *Írás szerintiséggel* –, bárhol is folyik *evangélizáció*, ott (és csakis ott) apostoli szukcesszióról beszélhetünk. Az egyház életének és tevékenységének ebben az összefüggésében a *misszió* kifejezés arra utal, hogy az evangéliumról hírt adva az egyház nem a saját nevében és tekintélyében szólítja meg a világot, hanem mindezt azért teszi, mert *Jézus Krisztus küldte*, aki minden hívt felhatalmaz arra, hogy a hírvivőjeként szolgáljon.

FELNYITNI A VILÁG SZEMEIT

Az új realitást szándékosan hirdetni kell, mivel a visszavonhatatlanul közeledő nappal még csak most hajnalodik, ezért még mindig lehetséges szemet hunyni a tény fölött, hogy az éjszaka már rég messze jár. A hirdetés célja az, hogy véget vessen annak az önként vállalt tehetetlenségünknek, hogy felnyissuk szemeinket. Mert igaz, hogy a hajnalpír ellenére a hitetlen világ még mindig szerelmes az éjszakába, és fel kell nyitni a szemét arra, ami eljövendőben van. Evangélizálni tehát annyit jelent, mint látóvá tenni a világtalant.

A maga sajátos módján a feltámadott Krisztus kijelölte a célt *minden nemzet* számára – fel kell tártani a szemüket arra, hogy mi is ment végbe az ő történetében. Az ő életéből – Hölderlin szavaival élve – „mindent megújító tisztaság” árad. Nem arról van itt szó, hogy az egyre bonyolultabbá váló világunk minden problémája hirtelen felresöpörtetett volna. De léteznek pillantások, szokatlan futó pillantások, amelyek eligazítást nyújtanak fölről a lenti élethez. Erről szól, hogy az evangélizációval fel kell nyitni a szemeket.

Mégis, a *szemeket* emberi *szavak* segítségével kell felnyitni. Nyelvünk siet szemekink kisegítésére. Ezért fejeződik be Máté evangéliuma a *misszióval*, a tanítványok kiküldésével, hogy szavaikkal felnyitva a népek szemét őket is tanítványokká tegyék, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek a nevében (Mt 28,19). Ők, akik immár szintén tanítványok, majd tanítani fogják a leendő tanítványokat, hogy engedelmeskedjenek annak, amit Jézus Krisztus parancsolt. Úgy tűnik, hogy nemcsak arra kell felnyitni az emberi szemeket, amit Isten már egyedül megtett, hanem arra is, amit nekünk kell megtennünk. Az evangélizáció a tízparancsolat megtartására való elhívást is jelent. Amit ez követel tőlünk, az gyakran a világ legegységelműbb dolga, de azokat a dolgokat, amelyeknek igazán magától értetődőnek kellene lenniük, hajlamosak va-

gyunk csak ritkán, tétován, vagy egyáltalán nem észrevenni.

Most pedig következzen néhány szó a feltámadott Krisztus missziói parancsának teológiai páratlanságáról. Az a tény, hogy a misszióra vonatkozó parancs attól származik, aki azt mondja magáról: „Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön” (Mt 28,18), világossá teszi, hogy a nagy parancsolat tulajdonképpen nem más, mint nagy *megtiszteltetés*. Nyilvánvaló, hogy az, akinek minden hatalom megadatott mennyen és földön, valójában nem függ a mi emberi együttműködésünktől. Sokkal inkább *közvetlenül* munkálkodik, „egyenesen a csúcsról”. Ha mindazonáltal mégis azt akarja, hogy emberi lények tegyenek tanúbizonyságot más emberi lényeknek arról, hogy ő kicsoda, akkor ez egy hallatlan, az emberiségre nézve megkülönböztető megtiszteltetés. Méltónak találtattunk arra, hogy Isten munkatársai legyünk (1Kor 3,9). Az apostol ezt mondja önmagáról, és Luther szerint Apollós ezt tartja az összes keresztényről. Nekünk, akik semmivel sem vagyunk képesek hozzájárulni a saját üdvösségünkhöz, és akik semmit sem tehetünk azért, hogy újra Istennel legyünk, nekünk megengedettett, hogy együtt dolgozzunk az Istennel az üdvösség *hirdetésében* és az arról való *tanúságtételben*.

Mondjuk tehát azt, hogy evangélizálni annyit jelent, hogy bármi történjék is, valamit *megláttatunk* az Ige segítségével. Vagy még inkább, nemcsak *valamit*, hanem valami olyat, amit megéri megpillantani most és mindörökké.

És voltaképpen mit látunk? A válasz rendkívül egyszerű: „Nézd, az Isten otthona a halandók között van, és ő velük fog lakni...” (Jel 21,3). Azt látjuk, hogy az Isten az emberi lényekhez akar jönni, velük akar lenni, és közöttük akar maradni. Ahol pedig ez az isteni vágy megvalósul és beteljesedik, ott jön létre az egyház. Ugyanakkor azáltal, hogy létrejött, válaszul az egyháznak az egész világgal meg kell láttatnia, hogy Isten az összes emberrel akar találkozni és együtt lenni. Az egyház „a világnak az a helye, ahol a világ önmagára ismer”.

Hogyan valósul meg mindez?

MEGSZÓLÍTANI A VILÁGOT: AZ IGENLÉS TEOLÓGIAI KULTÚRÁJA

Mit tesz egy ember, amikor találkozni akar egy másik emberi személlyel, akivel együtt akar maradni, és vele akar élni?

Néha egy pillantás is elég ahhoz, hogy közöljük másokkal vágyainkat – egy különleges pillantás, megnyerő, de mélységes, olyannyira mély, hogy úgy érinti meg a másik ember szívét, hogy lényének középpontjában felragyog a fény.

Lehetséges, hogy ez egy fizikai érintés, amely oly mértékben van hatással a másikra, hogy az bevallja: „Amikor a szemedbe nézek, minden gondom elszáll. És amikor megcsókolom a szádát, újra teljesnek érzem magam.”

Gyakran a kenyérre és a borra való hívogatásnak is megvan a hatása. A közös evés és ivás végtére is az együttélés bensőséges részéhez tartozik. Mindenek fölött pedig – az élet ünnepi pillanataihoz tartozva – a kenyér és a bor erősíti a közösség, a közösen megosztott élet érzését.

Levelet is írhatunk, abban a reményben, hogy ugyanúgy képes megérinteni a másik szívét, mint egy szeretetteljes pillantás. Leggyakrabban azonban a kimondott szó erejével adunk hangot az együttlétre és a közös életre irányuló vágyainknak.

Mindezek a cselekedetek természetesen a mindennapi életünk részét képezik, ugyanakkor azonban a misszió és az evangélizáció *spirituális* folyamatának példázatai is. Az Újszövetségben a különböző utakat jelképezik, ahogy Isten a tudunkra adja, hogyan akar az egész emberi fajjal és minden egyes emberrel személyesen találkozni és együtt maradni most és mindörökké.

És mi hisszük, hogy ez az ő akarata, mivel Jézus Krisztusban hinni annyit jelent, mint hinni abban a személyben, akiben Isten és ember örök időkre eggyé lett, így Isten részesülhetett a mi halálunkban, mi pedig az ő életében. Ez a hit misztériuma, és mint ilyen, az egyház legbensőbb lényege. Ugyanakkor „ez a legbensőbb lényeg ellenállhatatlan késztetést érez abba az irányba terjeszkedni, ahol még nincs meg”. Mert ami igazzá vált az összes nép számára Jézus Krisztus személyében, az minden egyes ember életében igaz akar lenni, és ezért el kell juttatni az egész világhoz.

Jézus mindezt megpróbálta a *pillantásával* véghezvinni, habár ez nem minden esetben vezetett eredményre (amint azt a gazdag ifjú példázata is tanúsítja: Mk 10,21).

Nagyobb sikere volt, amikor *megérintette* az embereket, hogy meggyógyítsa őket és kiűzze a bennük lakozó démonokat – a saját közelségével hozva a tudtukra, hogy az Isten országa is mennyire közel van. Az efféle gyógyító érintések hitet is képesek létrehozni, amint azt a szinoptikusoknál található gyógyítási történetek is mutatják. De még így is korlátokba ütközött: saját városában, Názáretben „nem tudott egyetlen csodát sem tenni” (Mk 6,5).

A közös evés és ivás szintén nagyon fontos volt, Jézus egy rendkívül egyszerű módon így mutatta meg, hogy az Isten akarata, hogy együtt legyen az Istentől elhagyott emberiséggel.

Jézus Krisztus feltámadása és felemeltetése után pedig megírták az első apostoli *leveleket*. Pál azonban nemcsak a tintával írt levelezést ismeri. A gyülekezetet magát – amelynek az evangélium üzenetét vitte – is úgy írja le, mint egy levelet, amelyet mindenkinek el kell olvasni és meg kell ismerni (2Kor 3,2). Jegyezzük meg, hogyha a gyülekezet csupán már a létezésénél fogva olyan levél, amelyet mindenkinek el kell olvasni, akkor magának a létének is missziós funkciója van.

Az Újszövetség tanúságtétele szerint mégis elsősorban a *kimondott szó* alapján gyúl fény az emberi szívben, ez vezet el Jézus Krisztus ismeretére (2Kor 4,6). Ez azonban olyan ismeret, ami elsősorban nem valamiféle tanult beszéddel sajátítható el. Jézus Krisztus ismerete megegyezik az igazság ismeretével, amely a *lelkiismeretünket* érinti meg, méghozzá oly módon, hogy felfedezzük a lelkiismeretünket, és a lelkiismeretünkben magunkat fedezzük fel egy teljesen új megvilágításban. Mindig kétoldalú megismerési folyamatról van tehát szó.

Kétségtelenül olyan emberi lényként fedezem fel magam, mint aki egy bűnös és hazug élet foglya. Mert „a lelkiismeret mindig rossz lelkiismeret” (Luther). Egyedül ez okból kifolyólag tehát semmi sem lehet elhibázottabb dolog, mint azzal kezdeni, hogy felélesztjük az Isten nélküli ember rossz lelkiismeretét. A misszió és az evangélizáció sohasem szólhat erről, mivel feladatuk sokkal inkább az emberek eljuttatása a Jézus Krisztusról szóló ismeretre, ez pedig egyet jelent annak az igazságnak az ismeretével, ami szabaddá teszi őket (Jn 8,32). Amikor ez a felszabadító ismeret megérinti a lelkiismeretemet, akkor nemcsak mint hazugságok és bűnök hálójába gabalyodott embert fedezem fel magam, hanem ugyanakkor és elsősorban, mint egy, a bűnök és hazugságok alól felszabadult személyt, aki csak hálát érez-

het ezért a felszabadulásért, és valóban hálás is. De a hála nem marad csendben. Amennyiben Isten „igenje” az evangéliumban úgy jutott el hozzám, mint egy személyesen hozzám intézett „igen”, egy felszabadító „igen”, akkor ez arra készítet, hogy hálaadással és imával válaszoljak. Az imádságban a szabadság érzete annyira túlradóvá válik, hogy az Istennel találkozó és immár vele élő személy beszélni is akar hozzá, immár ő mond „igent” neki. Kétségtelenül ez a missziós és az evangélizációs tevékenység értelme – hogy a megszólított személyt annak az igazságnak az ismeretére segítse, amely örökre szabaddá tesz bennünket, és pont ebből kifolyólag megtanít bennünket imádkozni.

Az ily módon felszabadított ember ugyanakkor teljes mértékben és komolyságában megtanulhatja értékelni a saját maga közreműködését a bűnben és a hazugságban – totálisan eltérő módon attól az embertől, aki még mindig a hazugságainak foglya. Csakis az igazság fényében vagyunk képesek felmérni a sötétség mélységét, amelybe zuhantunk. Csakis egy Isten által megigazított és megerősített emberi lényként tudom felmérni a bűnemet kárhóztató isteni „nemnek” a súlyát. A helyesen értelmezett misszió és evangélizáció ezt a „nemet” az Isten „igenje” alapján hangsúlyozza. Ebben az értelemben beszélhetünk az *igenlés kultúrájáról*, amelynek legalapvetőbb kifejeződése az imádság.

A MEGSZÓLÍTOTTE: ÉN ÉS TÖBB MINT ÉN

Eddig – különösen a lelkiismeretet megérintő igazságról tett megjegyzéseimmel – azt mutattam be, hogy az evangéliumról a világban tanúbizonyságot tevő egyház, a missziós, evangélizáló egyház az embert személyesen szólítja meg, olyannyira személyesen, hogy az ApCsel 2,37 szavaival élve, akit így szólítanak meg, azt „mintha szíven találták volna”.

Ugyanakkor minden eddig elhangzottaknak a félreértése lenne, ha megpróbálnák ezt bármiféle keresztény *individualizmusnak* kisajátítani. Azon egyszerű oknál fogva sem lehet szűkösen individualista fókuszú a misszió és az evangélizáció, mivel az a személy, aki a lelkiismeretében – ami természetesen mindig individuális – folyamatosan újra és újra felfedezi önmagát, az pontosan arra szabadul föl, hogy részese legyen a *hívők közösségének*. De még az evangélium által megnyerni kívánt emberekre való tekintettel – akiket a keresztény tanúságtétel megszólít – sem mellőzhetjük azt a tényt, hogy az evangéliumi beszéd csak akkor veszi komolyan az egyént, ha ugyanazt a személyt a maga teljes szocio-kulturális kontextusában is szemléli. Ebben az összefüggésben pedig az egyén általában mindig csak egy a többi egyén között egy meghatározott szocio-kulturális közegben. Még az Apostolok Cselekedeteiben lévő információ is – mindenki, amikor hallotta, „mintha szíven találták volna” – emberek teljes *csoportjára* vonatkozott, akiket Péter úgy szólított meg, mint Izrael házának képviselőit (ApCsel 2,36). Még amikor egy adott személyt akar megszólítani, az evangélizációnak és a missziónak még akkor is meg van ez a mondhatni szocio-kulturális tanúságtévként funkciója, amely meghaladja az egyes személyt. A személyes dimenzióhoz – ami az adott személyhez mint tulajdonképpeni keresztényhez és az egyház kijelölt tagjához beszél – hozzájárul egy másik, szekuláris dimenzió, ami a világot mint világot szólítja meg.

Természetesen az evangélizációnak mindig komolyan kell vennie a magánszférát, ám ugyanakkor meg is kell haladnia.

Mindez *publice* történik: ez egy nyilvános beszéd, ami nemcsak a nyilvánosság előtt, de magáért a közösségért megy végbe, amelyet szintén meg kell szólítani – néhány esetben pozitív módon provokálni – az evangéliummal. Mindenkinek, aki a misszióval foglalkozik, komolyan kell vennie azt a tényt, hogy a megszólított egyén egy rendkívül összetett szociális, kulturális és politikai kontextusban él. Valójában a megszólított személy nem álló vallásos kontextusát is tiszteletben kell tartani, még ha oly módon, hogy később ezt a kontextust méltósággal tud majd elhagyni. Az itt felvetődő problémákra a hermeneutika kulcsszót kétségtelenül Pál apostol állásfoglalásában kell keresni, aki az evangélium miatt a zsidóknak olyanná lett, mint egy zsidó, hogy megnyerje a zsidókat, a törvény nélkülieknek pedig mint egy törvény nélküli: „hogy mindenképpen megmentsen némelyeket” (1Kor 9,19–23).

Kénytelenek vagyunk bevallani, hogy a rendkívül dicséretre méltó európai missziós társaságok – amelyek gyakran a 19. század ébredési mozgalmaival karöltve alakultak – pontosan az ellenkezőjét tették: elvárták, hogy a világ más részeinek népei, akikhez az evangéliumot vitték, az európaiaknak európaiak legyenek. „A missziós munka elképzelésében gyakran úgy tartották, hogy az európai civilizáció és az evangélium szerintiség egy és ugyanaz” – amint az Arnoldshaini Konferencia teológiai bizottsága jelentésében helyesen megállapítja. A missziós gyakorlat ért kritika természetesen már régóta hangos és széles körben elterjedt; ugyanakkor fennáll annak a veszélye, hogy az efféle negatív általánosítások lealacsonyítják a vitathatatlanul pozitív világi gyümölcsöket ennek a spirituális munkának.

Ezek a „külmissziót” – sokáig így nevezték – érintő összetett problémák világosan megmutatják, hogy mi *nem* lehet a misszió célja. Eleve kizárt, hogy a saját gondolkodásmódunkat és életstílusunkat propagáljuk – még a saját egyházunkét sem –, még kevésbé az, hogy egyházi támogatást biztosítsunk külpolitikai érdekeltségekhez. Ugyanígy kizárt az egyház befolyáskörének növelése, vagy konfesszionális erőcentrumok kiépítése. A missziói feladat elsősorban Jézus Krisztussal hív minket közösségre, és csak ebben az értelemben az egyházközösségre. A gyakorlatban persze ez mindig egy bizonyos hitvallási irányzathoz tartozó egyházközösség lesz – de ez a közösség nem láthatja úgy magát, mint más egyházközösségek *rivalisát*, amelyektől irigylí a missziós sikereket. Amelyik ezt teszi, annak nincs helye a missziós munkában. A jövő missziójának ökumenikusnak kell lennie, különben megszűnik létezni. A misszió ökumenicitásának egyik – és semmi esetre sem a legkevésbé fontos – eleme a jövőben az lesz, hogy missziós munkából kisarjadt új közösségeket missziós *alanyokként* kezeljük, ami egyet jelent a függőségek bármely fajtája alóli felszabadításukkal.

A KÖZVETETT MEGSZÓLÍTÁS

A misszióról és evangélizációról való elmélkedésünk befejezéséül szeretném megemlíteni egy tagadhatatlanul hatásos módját annak, hogy miként lehet eljuttatni az evangéliumot férfiaknak, nőknek – és gyermekeknek! –, miközben tanúságot teszünk az evangélium mellett abban a társadalomban, amelyben élnek; egy utat, amely megközelítésében inkább indirekt és közvetítő, semmint direkt és közvetlen.

Itt most leszűkítem a kontextust a mi közép-európai szituá-

ciónkra, amely – és ezzel mindannyian tisztában vagyunk – minden tekintetben misszióra és evangélizációra szorul. Ez mindennél világosabban látszik a német tartományok esetében, ahol a kereszténységről, annak történetéről és kultúráról alakító hatásáról még a legalapvetőbb ismeretek is hiányoznak – nem is beszélve bármiféle katechetikai ismeretekről. Ugyanakkor ne hagyjuk megtéveszteni magunkat. Még a régi tartományok esetében is az idő elteltével egyre inkább egy olyan társadalommal van dolgunk, amely fokozatosan elfelejtette keresztény gyökereit, és pontosan emiatt olyan kihívást jelent az egyházak számára, hogy hatásosan evangélizáljanak a közvetlen környezetükben. Ebben a helyzetben nyilvánvaló, hogy nem kellene elfelejtenünk azt a módszert, amit én *indirekt evangélizációnak* neveznék, és amit az ógyház a *praeparatio evangelii* fejezet alá osztott be. Mit jelent ez?

Először is hadd említsem meg a keresztény gyülekezet és a hozzá tartozó helyek legalapvetőbb, eredeti funkcióját. A környező nem keresztény közösség tagjai először csak egyszerűen észreveszik ezeket a helyeket, ugyanakkor a helyek valamilyen formában „beszélhetnek” is hozzájuk, amit valójában sok esetben meg is tesznek.

Másodjára ott van az *Isten dicsérete*, amely felcsendül valahányszor csak keresztények gyűlnek össze a gyülekezetben, de a keresztény családi asztalnál is hallható. Sohasem fogom elfelejteni azt a napot – nem sokkal a Berlini Fal leomlása után –, amikor Tübingenből Magdeburgba mentem, hogy meglátogassam a családomat. Mindannyian meg voltak keresztelve, de jobbra elidegenedtek az egyháztól. Mivel én képtelen vagyok beülni a volán mögé, egy egyetemi barátom önként vállalkozott rá, hogy a feleségével és két kisgyermekével hazavisz. Amikor este asztalhoz telepedtünk és készültünk nekilátni a közös étkezésnek, a két kisfiú kristálytisztá gyermeki hangon énekelni kezdett: „Minden földi jó, és mi is, Istenünk, tőled jöttünk. Köszönjük néked” – mintha ez lenne a világ legtermészetesebb dolga. Az én vallásos értelemben meglehetősen zeneietlen nővéreim azóta is többször elmesélték nekem, hogy mennyire megindító volt ez a számukra váratlan, de a fiúk számára teljesen természetes dicsérete Istennek – annyira megindító, hogy ők is csatlakoztak. Akkor értettem meg, hogy keresztény Isten-dicséretnek „kell betöltenie a világ életében átszózó szakadékot”. Ez pedig a dicséret minden formájára vonatkozik. Isten dicséretében a világ meghaladva önmagát, a magasba szárnyal. Isten dicséretében az egyébként önelégült emberek meghaladják önmagukat. Éppen ezért, Isten dicséretének nemcsak az egyházban, de ugyanígy a világi közéletben is megvan a helye.

Ezen kívül léteznek keresztény *iskolák*. Lehetetlen túlbecsülni a fontosságukat az új tartományok esetében. Néhány hónappal ezelőtt Magdeburgban beszélgetésbe elegyedtem a taxi-sofőrömmel, és amikor bevallottam neki, hogy protestáns lelkipásztor vagyok, igen hevesen reagált: „Én már csak megrögzött ateista vagyok” – mondta. „De a fiamat mégis az Ökumenikus Gimnáziumba járatom, mert jelen pillanatban ez az a hely, ahol megtanulhatja mindazt, amit tudnia szükséges a világról. És talán még arról az Istenről is megtud valamit, akit én nem ismerek.”

A keresztény iskolákhoz hasonlóan léteznek evangélikus szakkollégiumok is. Itt – és megint mindenféle szándékos missziói igyekezet nélkül – egyfajta indirekt evangélizációs folyamat megy végbe. A Német Szakszervezetek Szövetségének egyik képviselője mesélte nekem – valójában többször is –, hogy az

evangélikus szakkollégiumokban tartott eseményeken miképpen, és nemcsak az éppen megvitatott aktuális problémánál, de általában is lehetséges volt a küzdelmek közepette a béke atmoszférájában foglalkozni a másik féllel – a munkáltatókkal –, ami máshol ritkán található meg.

Egy hely is lehet evangélizáló hatású, legalábbis indirekt módon. Egy igen komoly műveltségű, eredetileg római katolikus neveltetésű, ám később egyháztól elidegenedett tudós mesélte, hogy egyszer betérve egy – tipikusan sötét és misztikus hangulatú – ferences templomba, úgy érezte, hogy körülveszi egyfajta aura, ami – az én szavaimmal élve – még az egyháztól való eltávolodása ellenére is kétségkívül gondolkodásra készítette. Nekünk, protestánsoknak egy ferences templom a maga sötét misztikusságával talán nem a legbizalomgerjesztőbb. Ám a nagyszerű keresztény építészet minden formájában mégis az evangélium tanúja, talán csendesen, ám csendességében mégis vonzó módon.

Hasonló módon indirekt, mégis meghatározó módon emlékeztet az evangéliumra államunk alaptörvényének első cikke: „A méltóság minden ember elidegeníthetetlen joga.” A cikkely az istentelenek megigazulásáról szóló hittétel egyenes következménye, hisz a hittétel szerint *minden egyes emberi lény*, vagyis nem csak keresztény, Isten által elismert személyiség, akinek a méltósága elidegeníthetetlen. Bárki, aki erőszakot tenne ezen, magával Istennel találja szembe magát. Ugyanígy bárki, aki ezt megérti, vagy még inkább megtapasztalja mindezt, megtanult valamit az evangéliumból, még ha nem is tudatosul benne, hogy kapcsolatba került az evangéliummal.

Minden keresztény cselekedet, amit általában *diakóniának* neveznénk, más fénybe kerül ezáltal, s annyi eltorzított véleményalkotás után ma már nem férhet kétség ahhoz, hogy minden samaritánus tett – ha indirekt módon is, de – az evangéliumról tanúskodik.

Az evangélium a maga teljességében önzetlen.

S ott van a vasárnap, a szombat keresztény változata, a nap, mely Krisztus feltámadására emlékezteti a keresztényeket, s ami egyben tanúságot tesz a teremő Istenről, aki megigazítja istentelen teremtményeit egyszerűen azáltal, hogy belép a mi túlbuzgó, versengő, sikerorientált életünkbe, hogy újra egyszerűen létezőkké, csodával teli létezőkké váljunk, eltelve azzal a csodálatos ténnyel, hogy egyáltalán *vagyunk*, ahelyett, hogy semmi lennénk. A vasárnap annak az időbeli szimbóluma, hogy többek vagyunk, mint tetteink és eredményeink összessége – s még inkább több mint tehetetlenségünk és vétkeink összessége. A vasárnap megőrzését szorgalmazó egyház evangélizáló egyház – s ezt nyitottan és közvetlen módon kell tennie, szegényérzet nélkül. Ha magának Istennek szüksége volt a szombat, hogy megpihenjen munkája után, mennyivel inkább szüksége van a világnak a vasárnapra.

Végül, de nem utolsó sorban, mint teológiai professzor említést kell tennem egyetemünk teológiai fakultásairól. Ezek az akadémiai intézmények, ha elhivatásukhoz hívek maradnak, úgyszintén evangélizáló hatást gyakorolnak, talán közvetlenül, ám közvetlenségükben mégis vonzó módon. A volt NDK-ban ezt a funkciót – véletlenszerűen – az egyházi kollégiumok töltötték be, sokkal inkább mint az állam által támogatott teológiai fakultások. Ezek a kollégiumok intellektuális oázisként szolgáltak egy ideológiai sivatagban, olyannyira, hogy még ateisták számára is kitüntetett módon váltak vonzóvá.

Hadd fejezzem be egy olyan megjegyzéssel, mely jelenlegi személyes helyzetemmel kapcsolatos. Hogy teológiai tanulmányaimat elmélyíthessem, részesültem abban a megtiszteltetésben, hogy a berlini *Wissenschaftskolleg* tagjává fogadott el. A tagok életének része a közös étkezés, amikor teológusok és mindenféle fakultások hallgatói együtt étkeznek, és természetesen véleményt cserélnek. Ritkán telt el úgy nap, hogy valaki nem tett volna fel kérdéseket életemmel mint egy teológus életével kapcsolatban. A legtöbb ember ilyenkor olyan eseményekről és problémákról beszélt nekem, melyek hol rejtett, hol teljesen nyílt módon álltak összefüggésben azzal az igazsággal, amelyet mint teológus vagyok hivatva képviselni, s amit a legnagyobb örömmel teszek. A legtöbb ilyen esetben az emberek elsősorban olyan emberhez fordultak bennem, aki meghallgatja őket, ritkán kellett bármit is mondanom. Felvetődött bennem a kérdés: vajon a figyelmes, koncentrált hallgatás nem lehet-e az evangélizáció eszköze?

Mindez természetesen feltételezi, hogy van egy *beszélő* egyház, mely nem szégyelli az evangéliumot. Minden indirekt, közvetett evangélizáció abból a tényből él, hogy van egy direkt, közvetlen evangélium – épp úgy, ahogy a hold is csak a nap fényének köszönheti ragyogását. A közvetett evangélizációt illető iránymutatásaimat azonban semmilyen áron sem szabad kiszakítanunk azon ténnyel való összefüggésükből – itt Luther a

búcsúleveket kritizáló 95 tételét idézem –, hogy „az egyház igazi kincsét”, vagyis „a legszentebb evangéliumot” az egyháznak minden elképzelhető formában meg kell próbálnia az emberek felé közvetíteni. A német evangélikus egyház számára ez mindenek előtt a vallásilag kiéhezett német népet jelenti. Minél szegényebb – spirituális értelemben is – a világ, annál inkább joga van, méghozzá kétségbevonhatatlan joga az egyház kincsére, még ha ezt nem is ismeri fel. Mindnyájunk számára világos, hogy Németországban a kereszténység a lehető legszélesebb skálán szembesül a misszió kihívásaival.

Szembesélni ezzel a kihívással nem kevés nehézség és megpróbáltatás elfogadását jelenti. Végso soron a misszió nem könnyű feladat. Sőt, ha fel kell nyitnunk a világ szemét, a misszióknak nem kevés képzelőerőre van szüksége. Ám minél inkább túlmutat önmagán az egyház a misszióban és az evangélizációban, annál inkább megismeri önmagát. *Docendo discimus* – s ez az Istenről szóló beszédre egy istentelen világban épp úgy igaz. Minden egyes lépéssel, mellyel az egyház egy szekuláris világ mélyébe hatol, egyre többet megismer önnön benső működését illetően. A folyamat során, melyben az egyház a világ szemét igyekszik felnyitni, az egyház tekintete végre önmagára is rácsodálkozik a maga teljességében. Az egyház, amely az emberek közé viszi kincseit, meglepve fogja felfedezni milyen gazdag is valójában.

Fordította: Nánai László

BACSKAI BÁLINT

A misszió kulcskérdései a 21. század hajnalán

AMIT A 20. SZÁZADTÓL VÁRTUNK

1910-ben a Világmissziói Konferencián a Skóciai Edinburghban John R. Mott a Önkéntes Diák Mozgalom (*Student Volunteer Movement*) vezetője a mozgalom jelmondatát – „A világ evangélizálása még ebben a nemzedékben” – az egész nyugati keresztyénség jelmondatává tette. Valahogy mindenkit eltöltött az a bizakodás, hogy a keresztyénség és a nyugati civilizáció ilyen mértékű elterjedése minden eddiginél jobb világot és életet fog létrehozni. Alig telt el négy év, és Európában eddig sohasem látott méretű és kegyetlenségű háború robbant ki, melyben az addigi szabályokat megszegették, harci gázokkal mérgezték, lángszórókkal égő fáklyákká változtatták egymást a civilizált nemzetek keresztyén fiai. A proletárforradalom útjára lépett Oroszországban egész osztályokat ítélték elpusztításra, és még a jól termő területeken is éhség pusztított. Azt gondoltuk, ez a sokkhatás mindent megváltoztatott, de csak ezután kezdődött el a fasiszmus kibontakozása, mely koncentrációs táborokban gyilkolt le gyermekeket és vént. Eközben a sztálini Szovjetunióban több áldozata volt az internáló táboroknak és a belső tisztogatásnak, mint a frontharcoknak. Az USA az eddigi legféltettebb tömegpusztító fegyver kétszeres bevetésével tetőzte a borzalmakat. Vajon hogyan tekintett ezek után a nem keresztyén világ a nyugatra, mennyire lehet ezek után hiteles a békesség és a békéltetés evangéliumának hirdetése?

A misszionáriusok azonban szenvedtek a háborúk miatt: sokakat kiutasítottak, többeket kivégeztek, mint a magyar Molnár

Máriát és a Cseszko házaspárt.¹ Talán éppen a misszionáriusok hiteles önfeláldozása tette lehetővé, hogy – bár Európából Afrikába és Ázsiába helyeződött át a század végére a keresztyén világ súlypontja – Stephen Neill anglikán püspök joggal jelenthette ki: „A világon először létezik egyetemes vallás ... a keresztyén vallás.”² Minden hiba és bűn ellenére az evangélium terjedt, sokszor a helyi, a nyugati világ számára ismeretlen, fekete és sárga bőrű misszionáriusok által, akik fizetés és külső támogatás nélkül szolgáltak egész életükben, számtalan új gyülekezetet alapítva és ezeket vezetve Krisztushoz. Nem úgy alakult tehát a század missziója, ahogyan az elején tervezték a hitbuzgalommal átítatott ifjak, mégis minden országba eljutott az evangélium, és hihetetlen fejlődést tapasztaltunk meg az utolsó negyedszázadban. Míg 1974-ben megközelítőleg a föld lakosságának fele az evangéliummal még meg nem szólított népcsoportokban élt, addig a század végére ez az arány egyharmadra mérséklődött. A föld népességét alapul véve 32,8% (?) a még meg nem szólítottak aránya, 36,1%, akik hallották az evangéliumot, de nem lettek keresztyénné. A maradék 31,1% keresztyén, amelyből majdnem 20% inkább kulturálisan, mint személyesen elkötelezett formában kötődik a hithez.³ Feltehetjük ezek

¹ Kool, Anne-Marie: *Az Úr csodásan működik*, III. kötet, Budapest 2000, 105–113. o.

² Neill, Stephen: *A History of Christian Missions*, London, 1986.

³ Az adatok a *Mission Frontiers* című folyóirat 2000. júniusi számának cikkeiből származnak.

után a kérdést, mi van még hátra Krisztus missziói parancsolatának betöltéséből, milyen feladatokkal és nehézségekkel kell a 21. század hajnalán a keresztyénségnek megküzdnie.

GLOBALIZÁCIÓ: PROBLÉMA ÉS LEHETŐSÉG

Mára már közhelynek számít, hogy az egész világ egy nagy falu, pedig megrázó előjelzésnek számított a hatvanas években, mikor Marshall McLuhan⁴ kanadai gondolkodó erről beszélt. Nincs olyan hely a világon, ahová 48 órán belül ne juthatnánk el. A műholdak és – számítógépek lehetővé teszik, hogy az Egyesült Arab Emírátsokban élő volt tanítványommal éppen úgy napi kapcsolatban lehessenek, mint a Hollandiában tanuló ismerősömmel, vagy az egyik Maliban szolgáló püspöknek Szenegálban misszionáriusként szolgáló fiával. A tiszai árvízről ugyanúgy első kézből kaptam a beszámolókat, mint a dél-indiai földrengésről. Nyáron az Amsterdam 2000 című konferencián 209 ország lelképásztorai, misszionáriusai, prédikátorai gyűltek össze. Több ország képviselői voltak jelen, mint az ENSZ-ben. Ott éreztem át igazán Stephen Neill fentebb idézett megállapításának jelentőségét. Nemcsak a keresztyénségnek, vagy a nyugati kultúrának van igénye az egyetemességre. Megdöbbentő volt hallani Charles Van Engen, neves amerikai missziológus előadásában, hogy Dániában a leginkább gyakorolt vallás a buddhizmus.⁵ James Phillips, az OMSC amerikai missziói intézet nyugalmazott vezetője pedig felhívta a figyelmet, hogy az Amerikai Egyesült Államokban a második legnagyobb vallás az iszlám. Feketék tömegei találják meg és őrzik identitásukat segítségével. Tekintsük át a vallások elterjedésének jelen helyzetét!

2,07 milliárd ember tartozik a keresztyénséghez, 1,1 milliárd követi Mohamed tanításait, 886 millió hindu, 875 millió vallástalan, vagy ateista, 340 millió buddhista, 340 millió a kínai népi vallásosság híve, 259 millió más vallású, ideszámítva a judaizmus híveit, 220 millió pedig valamely helyi törzsi vallás híve.

Mindezekből következik, hogy a világvallások jelen vannak. Többé nem kell messzire utaznunk, hogy találkozzunk velük. A globalizáció lehetővé teszi a keresztyénség világméretű hirdetését, de ugyanezt a lehetőséget más vallásoknak és ideológiáknak is biztosítja. A keresztyénség határterületei mára tehát már nem elsősorban földrajzi jellegűek, épp ezért különösen is késznek kell lennünk hitünk megélésére és megvallására, mert ez már nem csak a közvetlen környezetünkre, hanem a világ legkülönbözőbb kultúrkörében élőkre is hatással lehet. Dr. Bütösi János szerint nem az a kérdés, hogy végzünk-e missziót, vagy nem, hanem az, hogy mi misszionálunk, vagy minket misszionálnak.

AZ URBANIZÁCIÓ FOLYAMATA

A városok gyorsabban nőnek, mint bármikor ezelőtt a világtörténelemben. A világ 100 legnépesebb városának lakossága megduplázódott az elmúlt 50 évben.

⁴ „Millenium in Maps” in: National Geographic, 1999. augusztus (melléklet)

⁵ „Remembering the context...” (interjú) in: Dethmers, David: Building a Mission-Minded Church, New York, NY, 2000. (videó kurzus)

1900-ban a föld lakosságának 20%-a élt nagyvárosokban, 1950-ben 30% volt a városi lakosság aránya. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének előrejelzése szerint ez 2005-re 50%-ra fog emelkedni, de 2025-re akár a 65–66%-ot is elérheti. A kivilágított nagyvárosok még a világűrből fényképezve is feltűnőek, hiszen a természetes éjszakai sötétben is fényárban úsznak. Hajdan a gazdag országokra volt jellemző a gyors városiasodás, mivel a vidéken élők milliói költöztek városokba, hogy munkát találjanak az iparban. Mára a fejlődő országok vezetnek a városok növekedésében, nem a beköltözés, hanem elsősorban a magas születésszám miatt. Míg 1950-ben a világ tíz legnépesebb városából hat Európában, vagy Észak-Amerikában volt, addig 2015-re egyetlen egy város sem fog szerepelni ezekről a területekről az első tíz között. A városok vonzerejének az ipart, a fejlett infrastruktúrát és a kulturális életet tartották és tartják sokan a mai napig, azonban a világ számos pontján olyan gyorsan nő a városi lakosság, hogy egyszerűen a jóléti intézmények képtelenek lépést tartani vele. Így az álomból, hogy benn élünk a civilizáció egyik központjában, rémálom lesz, a nyomornegyedek rémálma. A Világegészségügyi Szervezet (WHO) adatai alapján több mint százmillióra tehető a városi utcákon élő gyermekek száma.⁶ Mérheterlen gazdagság és mérheterlen nyomor él együtt ezekben a többmillió központokban, amelyek folyamatosan változnak. Vajon hogyan tölthetjük be Krisztustól kapott küldetésünket ezeken a helyeken? Ray Bakke, a városi misszió egyik legkiemelkedőbb teológusa és gyakorlati megvalósítója napjainkban a következőt írja:⁷ „1966-ban elkezdtem a városi ember szemével olvasni a Bibliát. Megnéztem a »város« szó mind az 1250 előfordulási helyét a Szentírásban, és esettanulmányokat készítettem a városokról és a bennük élő emberekről. Ezután, mivel egyháztörténelmet tanítottam a chichagoi McCormick Teológián az 1969 és 1977 közötti időszakban, miközben egy belvárosi gyülekezetet is pásztoroltam, csodálatos lehetőség volt számomra, hogy prédikáljak ezekről az igékről, mind az Ó-, mind az Újszövetségből, és megpróbáljam megtalálni, hogy mit jelentenek a nagyobbreszt írástudatlan gyülekezetnek, közsegélyből élő, kevert nemzetiségű közegben. Mózes helyzetéhez hasonlítottam ezt, aki megtapasztalta, mit jelent egy nagyobbreszt állástalan, vályogtéglá készítő, vándorló közösséget pásztorolni rossz szomszédságban, 40 éven át, manának nevezett ételfalatkákon élve.” Rotterdamban a helyi református gyülekezet egyik lelkészének meg kellett tanulnia törököül, és alaposabban tanulmányoznia kellett az iszlám tanításait, hogy meg tudja szólítani a környezetében élőket. Van, aki az utcákról fogadott be gyermekeket és árvaházat indított, van, aki a hajléktalanokat gyűjti össze, hogy segítsen nekik új életet kezdeni, de van olyan is, aki a legsikeresebb és a leggazdagabb üzletembereket szeretné megszólítani. Jézus számára mindnyájan fontosak származástól és anyagi jóléttől függetlenül, és mindnyájan elveszettek nélküle és szükségük van az evangéliumra. Nem rejtőzhetünk el előlük, mert ott vannak a városainkban, látjuk őket az utcáinkon. Vajon ők megláthatják-e a Krisztust a városi keresztyének és gyülekezetek életében?

⁶ „Millenium in Maps”, uo.

⁷ Bakke, Ray: A Theology as Big as the City, IVP, Downers Grove, 1997, 15. o.

Joseph Ratzinger római ratolikus bíboros írja⁸: „El kell búcsúznunk a népegyház eszméjétől. Valószínűleg egy másfajta, új egyháztörténeti szakasz áll előttünk, melyben a kereszténység újra mustármag jelleggé válik, látszólag jelentéktelen kis csoportokban...” A népegyház azt az egyházat, illetve társadalmat jelöli, amelyben a társadalom, a nép mindennapi élete nagyjából egybeesett a vallás, az egyház életével. A társadalom egész rendje szavatolta, hogy minden tagjának keresztyén életszabályokat kell követnie. A társadalmi kultúra teljesen vallási kultúra volt, melyben a keresztény szemlélet a születéstől a halálig az élet ritmusát, ünnepeit és hétköznapijait is áthatotta. Jelen helyzetünkben azonban úgy látjuk, hogy a társadalom életét meghatározó tudomány, gazdaság, művészet és politika nemcsak teljesen független az egyháztól, hanem nem egyszer határozottan szembe fordul vele, vagy egyszerűen alig vesz tudomást róla.⁹ Tehát a szekularizáció egyrészt egy társadalmi jelenség, melyben az egyház szerepvállalása csökken és kiszorul a hétköznapiokból s lassan már az ünnepekből, sőt az élet kezdeténél és végénél is egyre kevesebben tartják fontosnak jelenlétét. Másrészt egy lelki folyamat, amit Dr. Anne-Marie Kool egy előadásában így definiál:¹⁰

A szekularizált emberek nincsenek tudatában Isten és az ő egyháza létezésének, és nincsenek velük élő kapcsolatban. A modern kultúra „lecsérélte” Istent mint a viselkedés, a döntések és az erkölcsi értékek alapját. Istent, az ő népét, egyházát sem relevánsnak, sem időszerűnek nem tekintik a valóságos élet dolgaira nézve. A szekularizáltságról való beszéd veszélye azonban az, hogy úgy teszünk, mintha ez egy minket nem érintő, külső dolog volna, nem pedig egy mindnyájunkra, még az egyházra is ható folyamat. A szekularizáció egyházra gyakorolt hatása kétféleképpen válik láthatóvá:

1. *A lényegében névleges keresztyéneken.* Ők azok, akik nem értik, illetve nem fogadták el a Krisztusnak mint Úrnak való engedelmisség szükségességét.

2. *Az egyházban.* Az egyház önmaga is, kritika nélkül, olyan életformát alakított ki, mely alapján nem lehet megkülönböztetni a világtól, noha épp e világ felé volna küldetése.

Óriási kihívást jelent tehát az egész nyugati keresztyénségnek átgátni az elegyháziatlanságot, újraéleszteni a hitét veszített egyháztagokat, és mustármagból újra nagy fává növekedni egy megváltozott világban.

Peter Kuzmic, az eszéki teológia egyik alapítója és igazgatója az európai helyzetről írott cikkében a következő megoldásokat javasolja:

• Először is az egyháznak vissza kell szereznie az evangélium történeti megbízhatósága és igazsága iránti meggyőződését. A

⁸ Ratzinger, Joseph: „A föld sója 12”, idézi Tomka Ferenc: „Egyház és lelkipásztorkodás a mai világban”, Vigilia, 1999/3.

⁹ Tomka Ferenc, i. m.

¹⁰ „A szekularizmus: filozófia. Olyan rendszerként írható le, amely elutasítja a vallásos hit és istentisztelet minden formáját, és csak azokat a tényeket és hatásokat fogadja el, amelyek az evilági életből erednek. A szekularizáció (vagy szekularizálódás) lényegében folyamat, amely leginkább a nyugati világban ment végbe, de egyre terjed az egész világon. Ebben a folyamatban a vallásos gondolkodás, gyakorlat és szokások elvesztették társadalmi jelentőségüket.” Kool, Anne-Marie: A misszió helyzete és lehetőségei a Dunántúlon, szörványhelyzetben, római katolikus többség között (kézirat).

lelki krízis egyben intellektuális krízis is. Az igazság krízise a relativizmus, a gnoszticizmus, az abszolutumok tagadásának korában. Amikor minden igazság gyanús, megalkuvás és szegényezés nélkül kell hirdetnünk az evangéliumot, mely William Temple szavaival élve vagy mindenkire igaz, vagy egyáltalán nem igaz, és amely Istennek ereje a hívők üdvöztetésére (Rm 1,16).

• Másodsor: a keresztyén bizonyosságtétel hitelét kell megújítanunk. „Meg kell mosnunk Jézus arcát”, mert bemocskolták és eltorzították az évszázadok során a szervezett egyház megalkuvásai és az elmúlt fél évszázad kommunista, ateista propagandája. A teljes evangélium hirdetése magában foglalja az igazság deklarációját, a szeretet bemutatását, a hitben rejlő erő és tisztesség megélését.

• Harmadsor: legsürgetőbb központi feladata mind a nyugati, mind a közép-európai egyházaknak újra gyakorlati missziói ekkleziológiát kialakítani, a hívők közösségeinek missziói karaktert adni. Tehát arra a kérdésre kell választ adnunk, hogy jelen gyülekezeteink szerkezete és életmenete elég rugalmas-e ahhoz, hogy a valódi missziói munka hasznos eszköze és háttere legyen.

• Negyedsor: az evangélium aktualitását és alkalmazhatóságát kell újjólag bemutatnunk. Mert bár csak egy evangélium van, amit nem lehet megváltoztatni, bemutatásának módja a politikai és kulturális környezettől függően soha nem lehet ugyanaz. Azonban a tartalmat nem csonkíthatjuk meg, még akkor sem, ha idegesítően idegennek és a közfelfogással ellentétesnek hat az éppen aktuális helyzetben.

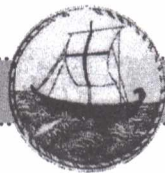
• Ötödsor: az ökumenikus mozgalom minden hibája és kudarca ellenére a keresztyének egysége bibliai és missziói szempontból is elengedhetetlenül fontos. Mert újra és újra felvetődik a fájdalmas kérdés, hogyan hirdetheti egy bűnökkel terhelt, megosztott, egymásra acsarkodó közösség a megbékélés és az üdvösség evangéliumát a világnak.¹¹

KÉRDÉSEK A TOVÁBBGONDOLKODÁSHOZ

Mi milyen álmokat álmodunk, és látásokat látunk a keresztyénség jövőjéről saját közösségünkben, országunkban, kontinensünkön és ezen a világon? Milyen lehetőségeket rejtenek magukban ezek a kihívások? Milyen keresztyénség tudja megállni a helyét ebben a hihetetlen gyorsasággal változó, sokszínű világban? Mit kell feltétlenül megőriznünk, és mit kell feltétlenül és folyamatosan megváltoztatnunk, hogy a bizonyosságtételünk naprakész és megszólító legyen? Fazakas Sándor debreceni teológiai tanár doktori disszertációjának egyik kitekintő fejezetében így fogalmaz: „Vajon beszélhetünk-e a keresztyénség és a világ újra evangélizálásáról egy olyan kulturális környezetben, mely évszázadokon keresztül alakult ki és jutott el mai posztmodern kríziséig, és amelyben a keresztyén hit »inkultúrálódott«, ugyanakkor szinte felismerhetetlenségig eldeformálódott? Úgy gondolom, mivel Isten megelőzi az egyház minden missziói munkáját és formáját, újból megadja az egyháznak a lehetőséget arra, hogy az Ige és a sákramentumok által, szóban és cselekedetekben bizonyosságot tegyen Isten kegyelméről minden nép előtt – Krisztusért járva követségben”¹²

¹¹ Kuzmic, Peter: Europe.

¹² Fazakas Sándor: „Új egyház felé”, Debrecen 2000, 120. o.

Egyházi világhíradó

2000. február 16. – 2001. április 14.

Ökumenikus világhíreinkben közöljük az Evangélikus Világszövetség statisztikáját a 2000. év evangélikusságának lélekszámáról. Ebből kitűnik, hogy az evangélikusok lélekszáma világviszonylatban ismét csaknem egymillióval növekedett, Európában viszont – sajnálatos módon – 106 ezerrel csökkent.

Változatlanul jelentős helyet foglalnak el az egyházi és világi média azon hírei, amelyek az egyházak ökumenikus közeledéséről és ennek mai komoly akadályairól szólnak.

A keresztyénség harmadik évezredének kezdetén fontosak számunkra azok a hírek is, amelyek a keresztyén egyházak mai helyzetéről szólnak a világ két legnépesebb ázsiai országában, Kínában és Indiában.

Végül felhívjuk a figyelmet az egyházi sajtószolgálatunkban és a világi médiában megjelent beszámolókra is az Egyházak Világtanácsának az év elején Berlinben és Potsdamban tartott évi tanácsüléséről. Ezek szerint az ökumenikus világszervezet első ülésén az új évezredben főleg etikai kérdések kerültek előtérbe, mint az erőszak elleni küzdelem, az emberi jogokat védő nemzetközi katonai beavatkozások, a globalizáció, a környezetszennyezés és a géntechnika új világproblémái.

(A híryanag lezárása: 2001. április 14.)

EGYHÁZI VILÁGSZERVEZETEK

Egyházak Világtanácsa

A legnagyobb világvallás változatlanul a keresztyénség

Mint a New Yorkban megjelent legújabb Keresztyén Világenciklopédia közli, 1,9 milliárd hívővel a keresztyénség változatlanul a legnagyobb világvallás. Az elmúlt száz év alatt a keresztyének száma a világ lakosságának akkori 32 százalékáról 31 százalékra esett ugyan vissza, de változatlanul az első maradt. A második lélekszámra legnagyobb világvallás az iszlám. Ennek a hívei ma már az öt világrészben 19 százalékra nőttek. Az emberiség mai lélekszáma az ENSZ statisztikai adatai szerint 6 milliárd körül van.

(ZZ – epd-w)

Az Egyházak Világtanácsának évezred eleji első ülése Berlinben és Potsdamban

Az egyházak ökumenikus világszervezete, amelynek jelenleg 342 protestáns,

ortodox, anglikán és szabadegyház a tagja, legfontosabb évenkénti tanácskozását január 29. és február 6. között tartotta Berlinben és Potsdamban. Az EVT Központi Bizottságának 158 tagja kilenc napon át tárgyalta a legtöbb vitát kiváltó mai kérdéseket.

A hararei világgyűlés után megalakult protestáns-ortodox különbizottság betervezte első jelentését a *protestáns és ortodox tagegyházak közti mai feszültségekről*. Ebben javasolja, hogy az eddigi többségi határozatok módszerét váltsa fel az egyházak között a konszenzus (közös megegyezés) elve. A további tárgyalások folyamatossága érdekében elfogadta a Központi Bizottság a főtitkár szolgálati idejének egy évvel, 2003-ig történő meghosszabbítását.

A legnagyobb vitákat azonban nem ez a témakör, hanem az *erőszak indokolható alkalmazásának*, elsősorban a fegyveres nemzetközi beavatkozásnak a kérdése váltotta ki. A hosszas vita is jelezte, hogy az egyházakban itt két ellentétes nézet áll szemben egymással.

A tagegyházak jelentős része elfogadja

ugyan a nemzetközi fegyveres intervenciót, de csak *korlátozott* és szigorúan ellenőrzött körülmények között (*I. Aram* libanoni ortodox vezető, az EVT jelenlegi elnöke). Az egyházak egy másik csoportja viszont határozottan *elutasítja* a fegyveres beavatkozást, mivel „nincsen semmilyen keresztyén etikai érv az erőszak igazolására” (*Margot Kässmann* hamburgi evangélikus püspöknő).

A Központi Bizottság végül egy 18 oldalas dokumentumot terjesztett a tagegyházak elé, amely szerint „az ilyen beavatkozás csak a legvégső eszköz lehet és csak a még nagyobb veszély elhárítása és emberi életek megmentése érdekében fogadható el”.

Végül az *globalizáció* körüli vitában az Egyházak Világtanácsa kiemeli: ebben az egyre inkább terjedő, világméretű folyamatban a fő gond az, hogy egyre inkább csak az önző gazdasági érdekek számítanak. Hátterbe szorulnak viszont azok az értékek, amelyeket Jézus Krisztus ígéje hirdet, és amelyeket a keresztyénség jelent az emberiség számára.

(ENI – epd-w)

Az egyházak közös tiltakozása kormányaiknál az ipari légszennyezés hatásai ellen

Bár a legtöbb nagy ipari ország aláírta 1997-ben Kyotóban a megegyezést a Földünk klímáját súlyosan veszélyeztető ipari gáz kibocsátás korlátozásáról, jelenleg négy nagyiparral rendelkező állam (USA, Japán, Kanada és Ausztrália) a Hágában tartott újabb tanácskozáson vonakodott teljesíteni előzőleg vállalt kötelezettségét.

Az Egyházak Világtanácsa klímaváltozási programfelelőse, David Hallmann (Kanada) ezzel kapcsolatban kijelentette: a legnagyobb akadály a klímaváltozás megakadályozásában ma ez a magatartás a nagy ipari államok részéről. „Ami az Egyházak Világtanácsát illeti, mi folyamatosan figyeljük ezeket a tárgyalásokat, és nyomást akarunk gyakorolni kormányainkra ebben a kérdésben”. A hágai ENSZ-világkonferencián Hallmann képviselte a Világtanács egyházait.

(ENI)

Evangélikus Világszövetség

A legújabb világstatisztika az evangélikus egyházakról

Az EVSZ genfi központja ez év elején is közzétette a legújabb statisztikai adatokat a világ evangélikus egyházairól a 2000. év végén. Eszerint az evangélikus egyházak lélekszáma az évezredfordulóra 64 millióra nőtt, ami 1,3 százalékos növekedést jelent. Az evangélikusok lélekszáma 1999 végén 63,1 millió, 1998-ban pedig 61,5 millió volt.

Ezen belül az *Evangélikus Világszövetség* tagegyházaihoz 131 tagegyház tartozik, 12 tagként elismert gyülekezettel együtt 60,2 millió egyházzal. A legnagyobb a növekedés *Afrika* tagegyházaiban, ahol az evangélikusok száma 835 ezerrel 10 millió 600 ezerre emelkedett. A két legnagyobb tagegyház Etiópiában (3,36 millió) és Tanzániában (2,5 millió) él. *Ázsiában* is nőtt az evangélikusok lélekszáma 138 ezerrel 6,75 millióra. *Latin-Amerikában* ez a növekedés már csak 15 ezerrel volt nagyobb, és ott jelenleg 1,123 millió evangélikus él (a legnagyobb tagegyház Brazíliában). *Észak-Amerikában* a legnagyobb tagegyház, az Amerikai Evangélikus Egyház (ELCA) 25 ezerrel kevesebb lélekszámot jelentett (5,15 millió), míg a nem-tagegyház Missiouri Synod lélekszáma (2,6 millió) változatlan.

Európában viszont az evangélikusok

lélekszáma 106 ezerrel csökkent, jelenleg 36 millió 947 ezer volt. A lélekszámra legnagyobb evangélikus egyház a világon *Németországban* él 13 millió 871 ezer egyházzal, az uniált protestánsok nélkül. A legnagyobb evangélikus tartományi egyház a Bajor Evangélikus Egyház (2,75 millió), amelynek lélekszáma 3,3 ezerrel nőtt. *Svédországban* él a világ második legnagyobb evangélikus egyháza (7,4 millió). A további legnagyobb lélekszámú tagegyházak a finn (4,6 millió), a dán (4,6 millió) és a norvég egyház (3,8 millió). *Közép- és Kelet-Európában* az evangélikus egyházak lélekszáma a hivatalos egyházi adatok szerint: Magyarország (430 ezer), Ausztria (340 ezer), Szlovákia (329 ezer), Lettország (250 ezer), Észtország 200 ezer egyházzal. Oroszországban és a Független Államok Közössége európai-ázsiai területein a legújabb adatok szerint az evangélikus gyülekezetek lélekszáma 266 ezer.

(LWI de)

A Világszövetség Tanácsának idei ülése Jeruzsálem és Betlehem helyett Genfben

Az EVSZ genfi központja bejelentette, hogy a szentföldi súlyos feszültség és harcok miatt a Tanács ülését *Genfben* rendezik meg június 12–19. között. A főtema változatlanul ez: „Az egyház elhivatása a kiengesztelés szolgálatára”.

Ishmael Noko főtitkár szerint a főtema jelentősége különösen érvényes a Szentföld jelenlegi helyzetében. A Tanács ülését a jövő évben újra tervezik a Szentföldön.

(LWI de)

Az EVSZ elnöke idén távolmaradt az ökumenikus imahét megnyitásától Rómában

Christian Krause püspök, a Világszövetség elnöke idén – a pápai meghívás ellenére – nem vett részt a „keresztyén egység imahetének” januári, Rómában tartott megnyitó ünnepségén. A vatikáni rádió számára azzal indokolta döntését, hogy „nem pusztán valamilyen keresztyén közösséget, hanem az evangélikus egyházat képviseli”. Ezzel a püspök nyilvánvalóan a múlt évi „Dominus Iesus” vatikáni hivatalos dokumentumra utalt, amely vitatta, hogy a reformáció egyházai a szó teljes értelmében egyháznak nevezhetők. Ugyanakkor azonban kifejezte azt a meggyőződését is, hogy a reformáció egyházai és gyülekezetei hivatalos szinten történő nyilatkozatoktól sem

engedik magukat megingatni a keresztyén egységért való változatlan fáradozásokban.

(ZZ)

Vatikán

Az első ökumenikus teológiai dialógus a „búcsú” kérdéséről a Vatikán és a reformáció egyházai között Rómában

Hogy az ideiglenes „visszalépések” ellenére sem szűnnek meg az egyházak ökumenikus törekvései a keresztyén egység ügyéért, annak újabb nyilvánvaló jele volt az a magas szintű teológiai dialógus, amelyet február 9-én és 10-én tartottak a Vatikánban a Keresztyén Egység Pápai Tanácsa, valamint az Evangélikus és Református Világszövetség főtitkárai neves katolikus és protestáns teológusok részvételével.

A „búcsú” és a tisztítótűz vitakérdése tudvalevőleg az egyik indítóoka volt a reformáció megindulásának a 16. század elején. „A 95 tétel kiszégezése a wittenbergi vártemplom kapujára volt az az esemény, amelyet sokan a reformáció kezdetének tartanak, s amely a fiatal, mélyen hívő katolikus szerzetes, Luther vitára hívása volt az akkori egyházhoz »a búcsú erejéről és hatékonyságáról«. Erre a teológiai vitára azonban, amelyre Luther hívott fel, sohasem került sor. Úgy láttam, hogy ez a most történt ökumenikus tanácskozás a részleges válasz Luther annyi évvel ezelőtt, 1517. október 31-én történt felhívására” – mondta a római teológiai dialógusról *Ishmael Noko*, az Evangélikus Világszövetség főtitkára.

A *vita teológiai háttere* az a római katolikus tanítás, amely szerint az üdvösség és a kárhozat között lehet egy közbeeső „tisztulási periódus” (purgatórium) a halottak számára a kisebb bűnökért. Bizonyos szertartásokkal vagy jócselekedetekkel azonban ez a „megtisztító, közbeeső szenvedés” megrövidíthető vagy elengedést nyerhet Istennél a halott számára („búcsú”). A purgatórium tanítását és a „búcsú” lehetőségét nemcsak a reformáció, de az ortodox egyházak sem ismerik el. Katolikus tanítás szerint ilyen „búcsú” bizonyos szent helyeken zárandoklatokkal és bizonyos időszakokban teljes mértékben is el nyerhető.

A dialóguson részt vevő *Sven Oppgaard* norvég evangélikus teológus szerint ezen az első tanácskozáson a kato-

likus résztvevők részéről sajátosság nyitottság és ígéretes megértés mutatkozott a protestáns teológiai álláspont iránt a „búcsúk gyakorlata” kérdésében. Ezért a teológiai dialógust ebben a kérdésben is feltétlenül folytatni kell egymással.

(ENI – LWI de)

Walter Kasper német bíboros a Keresztény Egység Pápai Tanácsa élén

Nagy jelentőségű változás történt a Keresztény Egység Pápai Tanácsa, a Vatikán ökumenikus testülete élén március végén. A pápa bejelentette, hogy *Edward J. Cassidy* ausztrál bíboros (76), aki 12 éven át vezette ezt a fontos testületet, lemondott hivataláról. Helyére *II. János Pál* pápa *Walter Kasper* stuttgarti bíborost, a Tanács eddigi titkárát, az ismert katolikus rendszerező-teológust nevezte ki az Egység Titkárság elnökévé.

Walter Kasper (68) *Hans Küng* professzor asszisztense volt, majd 1970–1989 között Tübingenben volt a dogmatika professzora. Jelentősnek tartják a kommentárok, hogy Kasper bíboros társelnöke volt a Vatikán és az Evangélikus Világszövetség Dialógus Bizottságának is, együtt *Harmati Béla* evangélikus társelnökkel. Németország protestáns egyházai és *Konrad Raiser*, az Egyházak Világtanácsának főtitkára örömmel üdvözölték a kinevezést. A római *La Repubblica* napilap azt írja, hogy ezzel a kinevezéssel „egy anti-Ratzinger került a vatikáni Kúria centrumába”, aki ott segíteni fogja a reformtörekvéseket.

Egy februárban adott nyilatkozata szerint Kasper bíboros úgy látja, hogy a „*Dominus Iesus*” dokumentum körüli heves vitákon és ellentéteken már túljutottunk, és ez a vatikáni teológiai dokumentum nem jelent semmilyen változást vagy viszályt a Vatikán ökumenikus törekvéseiben.

(ENI – LWI de)

Európai Egyházak Konferenciája

Elkészült az európai Charta Oecumenica végleges szövege

Kétévi teológiai megvitatás után, amelyben mind az Európai Egyházak Konferenciája, mind az Európai Katolikus Püspöki Konferenciák Tanácsa – tehát gyakorlatilag Európa minden egyháza – részt vett, végleges formát öltött a nagy jelentőségűnek tartott „*Charta Oecumenica*” szövege, tehát a fő irányvonalak Európa egyházai számára

a növekvő ökumenikus együttműködésben.

Az európai ökumenikus dokumentum javasolt szövegét mindkét nagy európai egyházszervezet vezetősége jóváhagyta, és az erről szóló iratát április 22-én írják alá *Miroslav Vlk* bíboros (CCEE) és *Jérémie* ortodox metropolita, a két szervezet elnökei Párizsban.

A tagegyházak küldöttei április végén, húsvét után Strassburgban tartandó Európai Ökumenikus Tanácskozáson döntenek az ökumenikus dokumentum elfogadásáról.

(CEC Monitor)

A VILÁG EGYHÁZAI

Németország

Ökumenikus részvétel a frankfurti Protestáns Egyházi Napokon

A június közepén Majna-Frankfurtban megrendezésre kerülő Protestáns Egyházi Napokon sor kerül az ökumenikus kapcsolatok erősítésére is. Ennek jeleként a katolikus Úrnapján, június 15-én két római katolikus istentisztelet és egyidejűleg két protestáns bibliai munkaközösség lesz, amelyeket követően közös, ökumenikus istentiszteletet tartanak *Kamphaus* katolikus és *Steinacker* evangélikus püspök szolgálatával. Ugyancsak közös ökumenikus „fórumot” rendeznek a Német Katolikusok Központi Bizottsága részvételével erről a témáról: „Irány az Ökumené!”

Karl Lehmann bíboros, a Német Katolikus Püspöki Konferencia elnöke szerint az interkommunió a két egyház között még távolabbi esemény, amelyhez további teológiai dialógusra van szükség.

(epd-w)

„Reménység Kelet-Európa számára”

Március elején egy Görlitzben tartott istentisztelettel nyitották meg a Közép- és Kelet-Európa kisebbségi egyházai német egyházi segélyakciójának újabb évét. *Jürgen Gohde*, az EKD Diakóniai Szövetségének elnöke azt emelte ki: a német reformáció egyházak fontos feladata a *hidak építése az egyesülő Európában*. Részt vesznek ebben a német protestáns egyházak által már nyolc éve megrendezett nagy segélyakcióban az Evangélikus Gusztáv Adolf Egyesület és a Luther Márton Szövetség is.

(epd-w)

Új püspök a Württembergi Tartományi Egyházban

A 2,4 milliós lélekszámú evangélikus tartományi egyház az április végén nyugdíjba vonuló Eberhard Renz püspök utódává Gerhard Maier ulmi prelátust választotta meg. Az új püspök az „Élő Gyülekezet” egyházi közösség ismert vezetője.

(epd-w)

Finnország

Finn opera Luther Mártonról

Egyháztörténeti jelentőségű operabemutatót tartott 2000 decemberében a Finn Nemzeti Opera Helsinkiben.

Az új opera címe: Luther. Az első felvonás a katolikus szerzetes, fiatal Luthert mutatja be, aki nem talál bűneire bocsánatot, és emiatt a pokol gyötrelmeit szenved. Amint az opera szerzője, *Kari Tikka* írja: „Küzdött Istennel, de nem talált színe előtt békességet mindaddig, amíg föl nem ismerte, hogy Isten már mindent megtett bűneink bocsánatáért. Ez Luther hitének a sarkpontja, és ez a kiindulópontja a mi saját hitünknek is!”

Az opera – Luther sorsával kapcsolatban – a bűn, a szabadság, az élet és a halál végső nagy kérdéseivel foglalkozik. A Finn Egyház a 2000. év kulturális nagydíját ítélte oda az opera szerzőjének. Az operát már fordítják angol nyelvre és tervezik németre fordítását is. Első külföldi bemutatása 2001 októberére van tervbe véve Minnesotában.

(LWI de)

Hollandia

Az egyházak és vallási-szociális szervezetek összefogása az euthánázia-törvény általi elfogadása ellen

Hollandia valamennyi egyháza és több mint 50 vallásos és szociális szervezet fogott össze az év első hónapjaiban, hogy az utolsó pillanatban visszatartsa a szenátust az „irgalmas halál” hivatalos elfogadásától. A szenátus április első felében mégis jóváhagyta a törvényjavaslatot.

Ezzel Hollandia lett a világ első olyan országa, ahol az aktív és a passzív euthánázia állami törvénnyé lett. Az egyházak véleménye szerint ez a törvény odavezet majd, hogy „a társadalomban a szenvedő élet kioltását egyre inkább orvosi normális gyakorlatnak fogják tekinteni”. Ennek a következményei pedig beláthatatlanok.

(ENI)

Isten neve az új ökumenikus bibliafordításban

A most megjelent ökumenikus bibliafordításban Isten neve továbbra is „az Úr” (Heer). A protestáns és katolikus bibliafordítók elutasították egyes liberális csoportok követelését, hogy Isten neve ne csak hímnemű alakban, hanem nőnemű megjelöléssel is szerepeljen a legújabb fordításban.

(epd-w)

Görögország

Tiltakozás a májusra tervezett pápalátogatás ellen az ortodox egyházban

II. János Pál pápa már 1999 óta tervezi, hogy fölkeresi az Újszövetségben említett szent helyeket Görögországban is. *Stephanopoulos* államelnök legutóbbi januári látogatása alkalmával üdvözölte a pápa látogatási tervét. A görög ortodox egyház vezetői azonban élesen ellenzik azt mindaddig, amíg nem javul a két egyház közötti viszony. „Egy ilyen látogatás a meglévő feszültségek rendezése előtt negatív hatást kelthetne, és tiltakozó tüntetéseket válthatna ki az ortodox lakosság részéről” – jelentette ki az ökumenikus kapcsolatokért felelős *Chrysostomos* metropolita, aki a látogatás elhalasztását javasolta. Az ország lakosságának túlnyomó többsége az ortodox egyházhoz tartozik, és mindössze 260 ezer a római katolikusok lélekszáma.

(ENI)

Ukrajna

Feszültség a keleti ortodox egyházzal a júniusi pápai látogatás előtt

Ugyancsak nehézségek jelentkeznek a pápa júniusra bejelentett ukrainai látogatási terve miatta két egyház között. Az ország 50 milliós lakosságának túlnyomó többsége három különböző keleti ortodox egyházhoz tartozik. A Róma lelki fennhatósága alá tartozó görög katolikus egyháznak, amelyet emiatt a Szovjetunióban különösen üldöztek és betiltottak, 1990 óta azonban elismert egyház, mintegy 5 millió egyháztagja van. Ukrajna római katolikus hívei jórészt a lengyel kisebbséghez tartoznak, és mindössze mintegy 150 ezer a lélekszámuk 70 gyülekezetben.

Az ukrainai római és görög katolikusok látogatásra hívták meg a pápát. A meghívást *Leonid Kucsma* államelnök is megerősítette. A június hónapra tervbe

vett látogatás fontos része görög és latin szertartású szentmisék ünnepélyes pápai celebrálása Kijevben és Lwowban.

Ezzel ellentétben a három ortodox egyház közül a legnagyobb egyház vezetője, *Vladimir* kijevi metropolita január végén 42 ortodox püspök nevében levelet küldött a pápának. A levél szerint „visszatetszést kelt, hogy Szentséged a mi egyháznak küldött előzetes értesítés és részünkről történt meghívás nélkül látogatást készít elő országunkban... Ukrajna lakosságának többsége a múltban is ortodox volt, és az marad a jövőben is.” A metropolita tiltakozó levelére még nem érkezett válasz a Vatikánból.

(ENI)

Oroszország

Hírek a moszkvai evangélikus gyülekezet életéből

Újabb részletes beszámolót közöl a *Lutherischer Dienst* (Martin Luther Bund) folyóirat idei első száma a megelevenedő moszkvai evangélikus gyülekezet életéről.

A régi moszkvai, főleg német származású evangélikus gyülekezet 1998, a visszakapott Szent Péter – Pál templomának használatba vétele óta egyre növekszik és kiterjeszti szolgálatát a főváros környékeire is. A gyülekezetben a német nyelvű szolgálatokat *Peter Urie* prépost, az orosz nyelvű szolgálatokat *Dmitri Lotov* lelkész végzi. Ma már a megelevenedő gyülekezet német nyelvű istentiszteletein mintegy 200–250, az orosz nyelven tartott istentiszteleteken 80–100 gyülekezeti tag vesz részt rendszeresen. De számosan látogatják a gyülekezeti alkalmakat a Moszkvában élő német kolónia tagjai és más külföldiek is. 1998 óta a gyülekezet lélekszáma már mintegy háromszorosára nőtt, és a konfirmációi oktatásokon is átlagosan 40 fiatal vesz részt.

(LD)

Amerikai Egyesült Államok

Teljes „egyházközség” (communio) az észak-amerikai evangélikusok és anglikánok között

A 30 éve tartó teológiai párbeszéd és közeledés után – amint erről többször hírt adtunk – az új évezred kezdetén, január 6-án a washingtoni episzkopális (anglikán) katedrálisban ünnepélyes istentisztelet keretében vette kezdetét a teljes egy-

házközösség az Észak-Amerikai Evangélikus Egyház (ELCA) és az USA Episzkopális Egyháza között.

Az első közös ünnepi istentiszteleten az ELCA és az Episzkopális Egyház 107 egyházkerületének vezetői, mintegy 3500 hívő és nemzetközi vendégek vettek részt. *Dr. Noko*, az EVSZ főtitkára szerint ezzel az újabb egyházi kommunikációval a két észak-amerikai egyház a legszorosabb együttműködésre kötelezte el magát élete minden területén, bár még egyes teológiai kérdésekben – így a történelmi (püspöki) apostoli szukcesszió kérdésében is – maradnak különbségek közöttük.

Az Észak-Amerikai Evangélikus Egyház híveinek száma 5,15 millió, az Episzkopális Egyháznak 2,4 millió egyháztagja van.

(LWI de)

„Lucifer misszionárisa”

Jay Scott Ballinger (38) USA-állampolgárt az USA 8 államában 25 templom fölgyújtásáért 42 évi börtönre és 3,6 millió dollár pénzbüntetésre ítélték. Barátnőjét, Angela Woodot bűnrészesség miatt 17 évi börtönnel sújtotta a bíróság.

Ballinger a tárgyaláson „Lucifer misszionáriusának” nevezte magát. Tetteit – mint mondta – az egyházi szervezetek elleni gyűlöletből követte el.

(ENI)

India

A konstantinápolyi pátriárka „történelmi látogatása” Indiában

Amikor a portugálok a 16. században először kötöttek ki India partjain, a legnagyobb meglepetésükre ott egy sok évszázados keresztyén egyházra találtak, amelynek kezdetei Tamás apostolra mennek vissza. Ma mintegy 7 millió a „Szent Tamás keresztyének” száma az indiai szubkontinensen, főleg Kerala államban. Bár közös gyökereik a 1. századra nyúlnak vissza, ma ők is megosztottak egymás között: a *Mar Thoma*, az *Ortodox és a Szír-Malabár Egyház* élnek egymás mellett, főleg India déli tartományjaiban. Az ortodoxok büszkéik ősi keresztyén múltjukra, és így jellemzik magukat: „hindu a kultúránk, keleti ortodox az istentiszteleti liturgiánk és keresztyén a hitünk”.

Indiának ezekben az ősi ortodox egyházaiban tett „történelminek” nevezett látogatást a múlt év novemberében I. Bartolomeus pátriárka, a keleti ortodox egy-

házak ökumenikus vezetője. Kerala állam kommunista kormánya államfőnek kijáró tisztelettel fogadta a világ ortodox hívőinek lelki vezetőjét. Jelenleg ő az ortodoxok feje „mint első az egyenlő” pátriárkák között. Az ortodoxok *fő ágai*: az indiai, a kopt (egyiptomi), az etiópiai, a szíriai és az örmény keleti ortodox egyházak. Külön említjük, hogy a 20. század második felében a *Mar-Thoma egyház teológusai* igen jelentős szerepet játszottak az Egyházak Világtanácsában.

Bartolomeus pátriárka *Parumala* 10 ezres gyülekezetében szolt a keresztyén egység helyreállításáról. „A szakadás a keresztyének közt önellentmondás. De a gyógyszer erre még nem találtuk meg” – mondta. Látogatása során felvetette a „római katolikus és protestáns misszionáriusok testvérletlen prozelitizmusa” kérdését is, különösen az „evangelikális mozgalmak” részéről, amelyek szerinte főleg az ortodox gyülekezetekből kívánnak maguknak követőket találni nemcsak Kelet-Európában, hanem Indiában is.

(ENI)

Kínai Népköztársaság

1500 „illegális egyházi építményt” romboltak le az elmúlt évben

Újabb jelentések szerint a kínai kormány biztonsági erői a közelmúltban mintegy 1500 „illegális”, tehát állami jóváhagyás nélkül épített keresztyén templomot, imatermet, családi keresztyén centrumot számoltak föl elsősorban Wenzhou tartományban, ahol a becslések szerint a katolikusok és a protestánsok a lakosság tíz százalékát alkotják. A hivatalosan bejelentett és engedélyezett templomok és egyházi épületek azonban folytathatják szolgálatukat Kína legnagyobb részében.

Lehet, hogy ezek az erőszakos lépések

az „illegális vallási tevékenység” ellen a kommunista párt félelmét tükrözik, elsősorban a rohamosan terjedő Falun-Kong buddhista vallási mozgalomtól – írja az észak-amerikai evangélikus sajtószolgálat lapja.

(Spotlight on China)

Csaknem 400 protestáns lelkész nő Kínában

Ugyanez a missziói sajtószolgálat számol be legutóbbi számában arról is, hogy a kínai protestáns egyházban jelenleg 378 a felszentelt női lelkészek száma, ami az összes, protestáns gyülekezetekben szolgálatot végző lelkészeknek 24 százaléka. A rosszemlékű „kulturális forradalom” előtt mindössze 8 női lelkész volt a Kínai Népköztársaságban, és számuk azóta állandóan növekszik.

(Spotlight in China)

Protestáns lelkészképzés Nankingban

Ma 18 teológiai szeminárium és bibliaiskola képzzi a protestáns egyházak lelkészeit és gyülekezeti munkatársait. A legnagyobb köztük az *Egyesült Teológiai Szeminárium (Union Theological Seminary)* Nankingban.

A protestáns teológiai főiskola *teológiai képzésének három szintje* van. A legfelső fokú a lelkészképzés előzetes érettségi vagy egyetemi képesítéssel, szemináriumi bentlakással négy éven keresztül. Ezen a szinten jelenleg 170 teológus és teológusnő készül a gyülekezeti lelkészi szolgálatra. A középső szint egy hároméves Bibliai Intézet, amely főleg levelező képzés útján készíti föl a gyülekezeti munkásokat. Ennek jelenleg mintegy 4500 beiratkozott hallgatója van. A harmadik szint, kéthavonként kiadott jegyzetek útján, jelenleg kb. 55 ezer gyülekezeti tagot készít föl segítő szolgálatra az egyházban.

Az Egyesült Teológiai Szeminárium adja ki a negyedévenként megjelenő „Nanking

Theological Review (Nankingi Teológiai Szemle) című teológiai szakfolyóiratot is.

Zimbabwe

Súlyos feszültség az egyházak és az állami kormányzat között

Legújabbban riasztó hírek érkeznek Afrika déli részéből, abból az országból, ahol az Egyházak Világtanácsa legutóbbi nagygyűlését tartotta. Zimbabwe (a volt Rodézia angol gyarmat) jelenlegi kormánya *Mugabe államelnök* diktatórikus vezetése alatt akár erőszakkal is végre kívánja hajtani a *radikális földreformot*, amelyben a földek jelentős részének fehér tulajdonosait kényszerítik földjeik átadására a fekete, eddig földmunkásoknak, a lakosság többségének.

A zimbabwei *egyházak* elismerik a földreform szükségességét, de a *bíróságok útján és törvényesen történő földátadást* tartják szükségesnek az erőszakos, sokszor gyilkosságoktól kísért földfoglalások helyett. A fehérellenes Mugabe-kormány ezzel szemben gyors és radikális, akár erőszakkal is végrehajtott földreformot követel. Szükségeses erő – mondják az egyházak képviselői – eddig már 1700 farmot foglaltak el a fehér tulajdonosoktól, számos halálos áldozattal is az események során.

(ENI)

Corrigenda

Az Egyházi Világhíradó XII. 3–4. számában 129. lap, 2. hasáb végén az értelemzavaró szöveg helyesen így hangzik: Krisztus „igazhitű egyházának” az ortodox püspöki zsinat elismeri, hogy az évszázadok során Krisztusnak az övéi egységére irányuló akaratát a keresztyének sokszor megsértették, mert tévtanítások és szakadások jöttek létre köztük. – 130. lap. 3. hasáb: „érzékelt” helyett „érzéketlen”.

BÁNDY GYÖRGY

A Tízparancsolat vizsgálatánál felvetődő problémák*

Első ránézésre úgy tűnhet, hogy a Tízparancsolatról való beszéd *fölszemes*, mert az tömör, egyszerű és érthető szöveg, melyet minden gyermek emlékeztetőből meg tud tanulni. De azt is gondolhatnánk, hogy ezekről a parancsolatokról minden beszéd *veszélyes*, mert az korlátozhatja vagy megkérdőjelezheti azok érvényességét.

Mégis úgy gondolom, hogy a Tízparancsolatról való gondolkodás több szempontból is *szükséges*. Szükséges a Tízparancsolat több oldalról való vizsgálata egyrészt azért, hogy helyesen értjük, másrészt azért, hogy életünkben is a helyére kerüljön.

Ebben a bevezető előadásban rámutatok azokra a problémákra, amelyek a Tízparancsolattal kapcsolatosan vetődnek fel, és amelyek miatt indokoltnak találtam egy ezzel a témával foglalkozó szimpózium megrendezését.

Az első kérdéskör a Tízparancsolat szövegével kapcsolatos. Miért fordul elő kétszer a Tízparancsolat a Tórában? Miért tér el egyes pontokon az Exodusból és a Deuteronomiumból elhangzó szöveg? Vajon a szövegek közötti különbségek, amelyekben a Tízparancsolat elhangzik, eltolja-e a hangsúlyt, és ha igen, mennyiben? Lehet-e a két bibliai változat alapján megbízhatóan rekonstruálni egy Ősdekalógust? Egyöntetű-e a Tízparancsolat szövege, vagy későbbi szerkesztés nyomait viseli magán? Össze lehet-e kötni megkérdőjelezhetetlenül Mózes személyével a Tízparancsolat mai formáját? Rész-e a Tízparancsolat a Sínai kinyilatkoztatásnak? Egyáltalán, hány parancsolatról is van itt szó? Tíz, vagy inkább Dodekalógusról kellene beszélnünk? Hogyan lehet a bibliai szöveget tíz parancsolatra, illetve tíz tiltásra osztani? Ezek a parancsolatok csak véletlenszerűen vannak egymáshoz illesztve, vagy tudatosan szerkesztett logikus rendet kell látnunk sorrendjükben és elrendezésükben?

A második kérdéskör tárgya az, hogy mikor kapott a Tízparancsolat kiemelt helyet már az Ószövetségben. Miért nem kaptak ilyen kiemelt hangsúlyt más parancsolatok, melyek tartalmukban és stílusukban hasonlóak a Tízparancsolathoz? A Síkemi dodekalógusra (Tizenkét átokmondás – 5Móz 27,15kk) a mót-

júmat-tiltásokra (2Móz 21,12,15–17) és a 3Móz 19,13–18-ban található intelmekre és tiltásokra gondolok.¹ Kérdezhetjük azt is, hogy hol találunk az Ószövetségben a Tízparancsolatra való hivatkozásokat.

A harmadik kérdéskör a vallástörténet területét érinti. A Tízparancsolat Izrael a környezetéből vette át, vagy sajátosan izraeli szövegről van szó? Hol találunk az ókori keleten tartalmilag vagy formailag hasonlókat? Hol találunk a környező népek jogalkotásában (amely csak közvetetten kapcsolódik a valláshoz, mivel a jogot a király és nem az istenség garantálja) a Tízparancsolathoz hasonlókat?

A negyedik kérdéskör a Tízparancsolat későbbi használatát és interpretációját illeti. Először a zsidóságot figyeljük meg. Milyen helyet foglalt el a Tízparancsolat a zsidóság körében Jézus idejében? Milyen sűrűn tér vissza a Talmud a Tízparancsolathoz? Milyen értelmezéseit és újraértelmezéseit találjuk a Tízparancsolatnak a rabbinikus irodalomban? Hogyan értelmezi, és hogyan használja a Tízparancsolatot a mai zsidóság? Milyen szerepet játszhat a Tízparancsolat a keresztyénség és zsidóság párbeszédében? Lehetséges-e a Tízparancsolat azonos értelmezése zsidók és keresztyének között?

Az ötödik kérdéskör az Újszövetséget és az újszövetségi kort érinti. Hogyan reagált Jézus Krisztus a Tízparancsolathoz való korabeli viszonyra? A Tízparancsolathoz való milyen viszonyra reagál a Hegyi beszéd? A Tízparancsolat Hegyi beszédben való radikalizálása vajon folytatása-e az Ószövetségben megfigyelhető teológiai vonalnak? Hogyan és milyen összefüggésben említik a Tízparancsolatot az apostoli levelek? Milyen helyet kapott a Tízparancsolat az őskeresztyénségben?

A hatodik kérdéskör a rendszeres teológia területéről vetődik fel. Milyen helyet kap a Tízparancsolat a keresztyén erkölcszabályokban? Helyes-e a parancsolatokat kettéosztani, mint ius és fas (világi jog, isteni jog)? Nem abszolutizálják-e, pontosabban mondva nem szigetelik-e el, nem szakítják-e ki kontextusából a Tízparancsolatot a keresztyén etikák?

A kérdések hetedik köre az egyháztörténetet és a gyakorlatot érinti. Néhány területet említek.

A katechetika területe: Mikor került bele a Tízparancsolat a „keresztyén ábécébe”, vagy a „keresztyén egyszerűségbe”, tehát a legalapvetőbb keresztyén tanításba? Mikor lett a Tízparancsolat „karcsúsítva”, tehát elszegényítve azáltal, hogy kihagyták belőle az egyiptomi rabszolgaságot, a bálványkészítés és az előtűk való leborulás tilalmát, az Isten büntetését harmad- és negyedikig, és kegyelmét ezerigig, a hat napig tartó munka pa-

* A pozsonyi Comenius Egyetem Evangélikus Teológiai Kara 2001. február 8-án teológiai szimpóziumot rendezett a Tízparancsolattal kapcsolatos mai kérdésekről. Ezen tíz szlovákiai előadó mellett három a bécsi egyetem, egy a prágai Károlyi Egyetem protestáns teológiai karát, egy pedig Hittudományi Egyetemünket képviselte. Bándy György, az Ószövetség professzora, prodékán mint szervező tartotta az alábbi bevezető előadást. Szentpétery Péter előadását egy későbbi számunkban közöljük.

¹ A cikkben előforduló bibliai hivatkozások és idézetek az 1975. évi újfordítású Bibliából származnak. Ford. megj.

rancsát, az ünnepnapon való pihenés megokolását, és az ökör és a szamar említését a parancsolatok legvégéről? Hogyan magyarázták a Tízparancsolatot a keresztyén katekizmusokban? Miben új Luther Tízparancsolat-értelmezése a Kis Kátében és a Nagy Kátében? Igazolják-e mindenben a legújabb egzegetikai kutatások Luther Tízparancsolat-értelmezését?

A homiletika területe: Mikor lett témája a Tízparancsolat, és ma témája-e a keresztyén prédikációknak? Milyen gyakran? Mikor? Miért? Milyen ösztönzésre keletkeznek ezek a prédikációk, és mit akarnak elérni?

A liturgika területe: Van-e helye a Tízparancsolatnak a liturgiában? Mely egyházakban? A liturgia mely részében?

Az egyházjog területe: Megjelenik-e a Tízparancsolat betartásának követelménye az egyházi alkotmányokban? Mennyiben indokolják az egyházi szankciókat és büntetéseket a Tízparancsolat áthágásával?

Végül, de nem utolsósorban tegyünk fel kérdéseket az egyházi művészet területéről is. Milyen gyakran ábrázolják vagy szimbolizálják a Tízparancsolatot keresztyén templomokban? Milyen teológiai kiindulópontokról, vagy háttérrel árulkodnak Mózes szobrai a kőtáblákkal, vagy a Tízparancsolat önmagában való ábrázolása? Milyen teológiai súlyponteltolódásokkal találkozhatunk a Tízparancsolat verses átírataiban? Ki és hogyan zenésítette meg a Tízparancsolatot?

A további kérdések már átlépnek a szigorúan teológiai-egyházi kereteket. Csak néhányra mutatok rá: Mennyiben hatja át a Tízparancsolat a zsidó-keresztyén kultúrákat magukénak való államok jogrendszerét? A Tízparancsolat milyen előfordulási formáit találjuk a kortárs művészetekben, elsősorban az irodalomban? Milyen mértékben tartja kötelezőnek a mai ember a Tízparancsolatot? A Tízparancsolat milyen mértékű ismeretével számolhatunk a mai kor emberénél?

Sok kérdést tettem fel, amelyek azt hiszem, nem csak engem foglalkoztatnak. A kérdéseket nem csak ezen szimpózium hasznosságának bizonyítása céljából fogalmaztam meg, hanem abban a reményben, hogy az elhangzó előadásokban ezek közül sokra választ kapunk.

Úgy vélem, a sok általam feltett kérdés közül legalább egyet illik megválaszolni.

Az előadás első részében feltettem azt a kérdést, hogy a Tízparancsolat szövegének kátébeli „karcsúsítása” révén nem vész-e el valami értékes, ami a bibliai szövegben benne van. Ha a kátékban és a hittankönyvekben csak a terjengős szövegössze-sűritéséről lenne szó, a tartalom megmaradna. Itt azonban másról van szó.

Rá szeretnék mutatni arra a gondolatgazdagságra, amelyet nem lenne szabad elveszítenünk, és amelyről nem lenne szabad megfeledkeznünk.

Nem kellene elfeledkezni arról, hogy aki a Tízparancsolatot elrendeli, „Az Úr a te Istened, aki kivezettelek Egyiptomból a szolgaság házából.” (2Móz 20,2). Az „előheká (te Istened) szóban a második személyű suffixum mutatja egyrészt az Isten és népe közti viszonyt, másrészt mindazt, amit Isten mint Izrael Istene véghezvitt. Teológiai szempontból itt fontos, hogy Isten először valamit tesz népéért, s csak aztán támaszt követelményeket. Az eljárás tehát nem olyan, hogy ha teljesítetek bizonyos követelményeket, akkor az én népem lesztek.

A legnagyobb isteni tett, amelyben mint Izrael Istene nyilván-

nult meg, az említett Egyiptomból való kivezetés. A Sabbát talmudi traktátusban nagyon érdekes érvelés található annak alátámasztására, hogy Isten az embereknek szánta a Tízparancsolatot. Rabbi Jehósua ben Lévi beszédei szerint az angyalok tiltakoztak, hogy ilyen értékes kincset, mint amilyen a Tóra, földi teremtmény vegyen el. Mózes így érvelt az angyaloknak: Meg van írva: „Én vagyok az Örökkévaló, a te Istened, aki kivezettelek Egyiptom országából, a rabszolgák házából.” „Hát ti voltatok-e Egyiptomban, és szolgáltatok-e a Fáraónak?! Mire való lenne nektek a Tóra?”

Mózes így folytatja: „Írva van továbbá Ne legyenek neked idegen isteneid.” Hát ti bálványimádók közt laktok-e?! Írva van továbbá: „Emlékezzél meg a szombatnapról, hogy azt megszenteljed.” Kell-e nektek szombat, akik sohasem dolgoztok?! Írva van továbbá: „Tiszteld atyádat és anyádat.” Hát van nektek atyátok, anyátok?! Írva van továbbá: „Ne ölj! Ne paráználkodj! Ne lopj!” Hát uralkodik-e köztetek irigység és szenvedély?!

És ezeknek hallatára az angyalok rögtön meghódoltak a Szent előtt, dicsértessék Ő.²

A keresztyén kátékban hiányzik az Egyiptomból kivezetés említése. Mintha félnénk, hogy úgy végezzük, mint a Talmudban az angyalok, akik nem voltak Egyiptomban. Ez a félelem két szempontból sem helyénvaló:

Már a Deuteronomium – amely aktualizálja a sinai hagyományt – hangsúlyozza azok számára, akik nem voltak Egyiptomban, hogy az Úr a szövetséget „nemcsak atyáinkkal kötötte meg, hanem mivelünk is, mindnyájunkkal, akik itt életben vagyunk.” (5Móz 5,3)

Az Egyiptomból való kiszabadítás az ószövetségi typos, amelynek megfelel az újszövetségi antitypos, Krisztus megváltása.

Nem kellene megfeledkeznünk arról, hogy Isten ábrázolhatatlan és semmilyen teremtmény nem léphet Isten helyébe. Az evangélikus és katolikus hagyományban kimarad a bálványkészítés tilalma és annak indoklása. 2Móz 20,4–6, ill. 5Móz 5,8–10 szakaszokról van szó. Eszerint a felfogás szerint ezt a szöveget az első parancsolat kommentárjának tartják. Rá kell azonban mutatni arra, hogy itt intuitív döntésről van szó, amelyet Walther Zimmerli bizonyított. Ő bebizonyította, hogy a *ló ’tistachve láchem veló ’to ’obdám* (ne imádd és ne tiszteld azokat) nem a *pesel* és *temúná-* t illeti (istenszobor és képmás), hanem *előhim ’achérim*-et (más isten). Ebből következik, hogy a bálványkészítés tilalma későbbi betoldás.³ Még ha meggyőzőek is Zimmerli érvei, szem előtt kell tartanunk a szöveg végső formáját. Pál apostol a pogányok bűneinek leírásánál a római levél elején a következő parancsolat megszegéséről is ír: „a halhatatlan Isten dicsőségét felcserélték emberek és madarak, négy lábúak és csúszómászók képével.” (Rm 1,23)

Nem kellene félnünk a féltékeny Isten elképzelésétől. Érdekes lenne megfigyelni, hogyan fordítják különböző nyelvekre az *él qánná* kifejezést. A szlovák fordításban buzgó Isten szerepel.⁴ A magyar bibliafordításban féltőn szerető Isten szerepel. Minden bizonnyal kevés volt a „teológiai akarat” ahhoz, hogy „féltékeny Istent”, vagy „féltékenykedő Istent” fordítsanak. Nem kellene félnünk ettől az antropomorfizmustól, ha más bibliai ant-

² Dr. Molnár Jenő: A Talmud könyvei, Paginarum Kiadó, Budapest, 1997, 99–100. o.

³ Walther Zimmerli: Das zweite Gebot, Bertholet Festschrift 1950, 550–556. o.

⁴ ford. megj.

ropomorfizmusoktól nem félünk. Ha abból indulunk ki, hogy a szövetségi viszony Isten és Izrael közt összehasonlítható a házassággal, akkor a féltékenység beleillik ebbe az összehasonlítási rendszerbe.

Nem kellene megfeledezni arról, hogy a Tízparancsolat a munkát is elrendeli. Ha csak az ünnepnapra szorítkozunk, amelyet meg kell szentelni, szem elől tévesztjük azt, hogy a pihenés parancsolatát ezek a szavak előzik meg: „Hat napon át dolgozz, és végezd mindenféle munkádat.” (2Móz 20,9) Pinchas Kehate rabbi Semaja rabbi *‘ehab et-hammela’ká* (Pirké Ábót 1,10) szavait kommentálva Nátán rabbira hivatkozik, aki szerint a munka Izraelnek szövetségben adatott, ugyanúgy, ahogy a Tóra. A bizonyíték éppen 2Móz 20,8. Ezután hozzáteszi, hogy az első ember csak azután ehetett, miután már dolgozott. Érvként szolgál neki az 1Móz 2,15–16-beli cselekvések sorrendje. (művelés – őrzés – evés)⁵.

Nem lenne szabad megfeledezniünk a pihenőnap indoklásáról. Az Exodusban a sabbát a teremtés rendjével van megindokolva, míg a Deuteronomiumban a sabbát az Egyiptomból való kivzetésre emlékeztet.

Nem kellene megfeledezniünk a felebarát szolgáljáról, szolgálólányáról, ökréről, szamaráról az utolsó parancsolatban. A

⁵ Pirkej Avot Vyroky otců, komentár, Sefer Praha 1994, 31. o.

⁶ Malý katechizmus Dr. Martina Luthera a Malý modlitebník, Transcius, Liptovský Mikuláš 1990, 9. o.

⁷ Dr. Luther Márton: Kiskaté, MEE Sajtóosztálya, Budapest, 1996 – ford. megj.

szlovák fordításban a „Ne kívánd felebarátod feleségét, vagy bármiféle tulajdonát” szöveg olvasható.⁶ A Kiskaté magyar fordításában a felebarát szolgálja, szolgálóleánya, barma szerepel. Megjegyzem, hogy az eredeti szövegben az ökr és a szamar is ott van. Mintha félénék az ökröt és a szamarat annak a szövegnek a végén említeni, amely Isten nevével kezdődik. Indokolatlan ez a félelem. Gerhard Ebeling ezzel kapcsolatban a következőket írja: A Tízparancsolat nem egy hatalmas záróakkorddal végződik. A Legmagasabbnál, Istennél kezdődik, és mélyen lement ér véget a földi vagyonnál és tulajdonnál. Az ökrök és a szamarak név szerint említettek, és ezzel minden apróságra rámutat, amelyet magunkénak mondunk. Így jut érvényre a Tízparancsolat a mindennapi életben.⁸ A szerző továbbá arról beszél, hogy az alkalmazásnál nemcsak arról van szó, hogy az ökröket traktorokkal és a szamarakat Volkswagenekkel helyettesítsük, hanem arról is, hogy megmagyarázzuk, az embernek többhöz van joga, mint a létminimum, hogy joga van a saját kis világához, melyben ő a tulajdonos, és hogy a Tízparancsolat az élet minden területét érinti.

A megszokott és beidegződött dolgokon nehéz változtatni. Ismeretes, mekkora a szokás hatalma. Az egyházi hagyományra is igaz ez. Nem hiszem, hogy a keresztyén egyházak meg akarják változtatni az általuk használt kátekban a Tízparancsolat

⁸ Gerhard Ebeling: Die Zehn Gebote, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) Tübingen 1973, 191. o.

POLGÁRDI SÁNDOR

A nemzet nyelvének védőí

Döbrentei Gábor halálának 150. évfordulóján

Döbrentei Gábor író, a Magyar Tudományos Akadémia első „titoknok” – titkára – Somlőszőlős (Nagyszőlős) szülötte, 1785. december 1-jén született evangélikus lelkész gyermekeként, s 1851. március 28-ig élt Budán.

A 2000. esztendőben a somlőszőlősi gyülekezeti házban emlékkiállítás nyílt *Döbrentei születésének 215. évfordulója* alkalmából, a magyar millenniumi program részeként. Az evangélikus gyülekezeti ház előtt 1995 óta Lessenyey Márta Kossuth-díjas szobrászművész alkotása, egy bronz mellszobor is őrzi emlékét. A tavalyi és az idei esztendő évfordulója Somlőszőlőson és Budapesten lehetőséget adott és ad arra, hogy Döbrentei Gábor személyét, életművét az elfeledett evangélikusok sorából kiemeljük, és egy kicsit jobban megismerjük.

BEVEZETÉS

Fiatal éveiben tanult a wittenbergi és lipcsei egyetemen. Hazatérve gróf Gyulay Lajos nevelője lett Erdélyben, ahol 1817–1819 között jogi tanulmányokat végzett Marosvásárhelyen. 1814–1818-ig Kolozsváron az Erdélyi Magyar Múzeum című folyóirat szerkesztője.

Az 1825-i országgyűlésen Pozsonyban megismerkedett Széchenyi Istvánnal. 1828-ban a Magyar Tudományos Akadémia alapszabályait kidolgozó bizottság tagja és jegyzője.

1830-ban főmunkatársa és irányítója a Wigand-féle „Közhasznú Esmeretek Tára” c. lexikonnak.

1831–1836-ig a Magyar Tudományos Akadémia titkára volt.

1833–1835-ig a Pest megyei színház igazgatója. 1841-ben kerületi főbiztos, 1844-ben királyi tanácsossá nevezték ki.

Széleskörű irodalmi tevékenységet folytatott, egyike volt az ifjúsági irodalom megteremtőjének. (Pali és Minka olvasni tanul Pest, 1829, Kis Gyula könyve Pest, 1829) Molière- és Shakespeare-drámákat fordított.

EMLEKEZÉS

A történelem minden korszaka megteremti a maga személyiségeit is. Így vagyunk ezzel mi magyarok is. Azt is mondhatnám, a történelem kikényszerítette a nemzetből azt, hogy olyan férfiakat adjon, akik megcselekedték, amit az adott korban cselekedni kellett. *Döbrentei* ebben a vonulatban egy név, egy na-

gyon fontos név. A nemzet nyelvének védői a nemzet közkatonái voltak. Szerencsére nem névtelenek. Sokan voltak, de Döbrentei az első között volt.¹

Leles nyelvújítóként köznyelvi szavaink közül többek alkotója ő volt. Ilyenek például: illem, dallam, történelem, műveltség, utánoz, szaval, művelődés, színigazgató. A reformkor, az 1830–40-es évek hatalmas fordulat volt nyelvünk és gondolkodásunk, érzelmeink életében.

Amit nyelvújításnak nevezünk, azon sokkal több dőlt el, mint ahogy tankönyveinkből megértettük. Az, hogy lesz-e nyelvünk erre a modern világra, lesz-e korszerű magyar gondolkodás százötven-kétszáz évvel később, hogy lehetünk-e modern emberek magyarul. A nyelvújításon többnyire a szavak megújítását, a szókincs gazdagítását értjük.²

Döbrentei vezetésre, irányításra termett egyéniség volt. Határozott fellépése, nagy műveltsége, a magyar és az európai irodalomban való jártassága, nyelvtudása és enciklopédiás ismeretei tették őt elhivatottá egy olyan szerep vállalására, amelyre nála alkalmasabbat 1810 és 1830 között íróink közül alig lehetett volna találni. *Döbrenteiben az író, a tudós és a szervező* hármas adottsága párosult, becsevégya mögött mély hazafias érzés és a tenni akarás őszinte szándéka állt.

ERDÉLYI MÚZEUM

Az Erdélyi Múzeum c. folyóirat (1814–1818-ig 10 kötet jelent meg) az egyetlen, amelyik erkölcsstudományt és kritikát önállóan fejtetett tudományként adta. A magyar romantika lángjában égő fiatal műveltségszervező érdeme, hogy Erdélyben a legrosszabb körülmények között teremt irodalmi életet, és az „Erdélyi Múzeum” megindításával rövid időre bár, de addig el nem ért színvonalú folyóiratot a magyar íróknak. Kölcsey akkor azt írta: *Gábor, Gábor! Bámulom azt a buzgóságot, amely benned a literatura iránt égi!*³

A Magyar Tudományos Akadémia megszervezése és első munkái elindítása körül is elévülhetetlenek az érdemei. A Tudományos Akadémia első titkára fáradhatatlanul dolgozott a magyar tudományos élet megszervezéséért, a külső keretek lerakásáért.

Együttműködés volt Széchenyi és Döbrentei között. Megvalósuló nagy nemzeti tervekről beszélgettek. Megfogadták, hogy arra fognak majd törekedni, hogy az Akadémia szép épületet kapjon, a Dunán köhíd íveljen át, Pesten pedig magyar színház és országház épüljön. Széchenyi rendszeresen értesíti Döbrenteit terveiről, és legbizalmasabb elgondolásaiba is beavatja.

1825-ben az országgyűlés elhatározta a Magyar Tudományos Akadémia megalapítását. Döbrentei úgy érezte, hogy titkári feladatra mindenképpen alkalmas. A négy legfőbb eséllyel rendelkező író: Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc, Horváth István és Döbrentei volt, akit 1831-ben meg is választottak titkárrá. A választásnál számbavették eredményekben gazdag erdélyi

múltját, nyelvtudását, ellentéteket áthidaló egyéniségét, természetesen sokat számítottak főúri összeköttetései is.

Döbrentei érdeme, hogy Erdélyben és Magyarországon kapcsolatai és rokonszenves egyénisége révén olyan rétegekben szerzett híveket a magyar műveltség számára és ébresztette fel bennük az áldozatkészség érzését, amelyek távol állottak addig.

Figyelmet érdemelnek francia, angol és német drámai fordításai, amelyek közül nem egy maradandó értékűnek bizonyult.

Elsősorban a németekkel és az angolakkal sikerült megismertetnie Magyarországot és a magyar irodalom értékeit. Az a rokonszenv és érdeklődés, amely 1820 és 1848 előtt Magyarországot és a művelődésünk iránt megnyilvánult, nem kis részben Döbrentei lelkes agitációjának eredménye.

DÖBRENTAI KÓDEX

Maradandó értékű feladatot végzett Döbrentei a régi nyelvemlékek összegyűjtésével és kiadásával. Tudományos működésének ez ma is mindenki által értékelt része.

Döbrentei kisebb-nagyobb akadémiai értekezései, jelentései és tanulmányai közül magasan kiemelkedik évtizedes gyűjtőmunkájának eredménye: *„Régi Magyar Nyelvemlékek”* – Döbrentei kódex 1508 nagy kötete.

Nevét Döbrentei Gáborról, nyelvemlékeink lelkes kutatójáról kapta, hogy ezzel is munkájának méltó emléket állítsanak. A Döbrentei-kódex 1508-ban Halabári Dobos Bertalan kézírásával készült magyar nyelvű, vegyes tartalmú könyv. A 150 zsol-táron és az egész egyházi évre szóló perikóparendszeren kívül a teljes Énekek énekét, Jób könyvének első hat és utolsó fejezetét, két egyházi beszédet, canticumokat és himnuszokat s egy passiótöredéket tartalmaz.⁴

Az Akadémia megbízásából fáradságot nem kímélve bejárta a Dunántúlt, a Felvidék, Erdély nagy levéltárait, útjairól pontos és részletes jelentésekben számolt be az Akadémiának, kiválogatta a kiadandó anyagot.

Az Akadémia gyűjteményei számára sok nagyjelentőségű, kéziratot, nyelvemlékeket, történelmi eredetű okmányokat szerzett meg, legtöbbször ingyen, a tulajdonosok rábeszélése révén. Gyűjtött régi magyar okleveleket és a magyar nyelv hivatalos használatát bizonyító egykori okmányokat is. Az Akadémiához írt jelentéseiből és a nyelvemlékek kutatásairól szóló leveleiből egy jól és minden részletében átgondolt, tudósi szándék bontakozott ki. Döbrentei kora egyik legképzettebb nyelvtudósa volt.

BERZSENYI DÁNIEL BARÁTJA

A somlószőlősi (nagyszőllősi) gyülekezet fáradhatatlanul szorgalmas, templomépítő (Somlószőlős 1795) evangélikus lelkész akkor Döbrentei Lajos, Döbrentei Gábor atyja volt, akinek családja szoros baráti kapcsolatban volt az egyházashetyei földbirtokos, nagytehetségű *evangélikus költővel* Berzsenyi Dániellel. Azzal a költővel, akinek *Magyarokhoz* című ódájában mennydörgő szavai kísértetiesen illenek a Somló környéki történeti eseményekre is. Gróf Erdődy Kajetán, Doba örökös földesura

¹ A Magyar Millenniumi napon, a Döbrentei Gábor emlékkiállítás megnyitója alkalmából 2000. jún. 11-én, pünkösdkor Somlószőlősen, Döbrentei szobránál dr. Kóvér László a Fidesz MPP elnöke és országgyűlési képviselő ünnepi beszédet mondott.

² Kodolányi Gyula: Nyelvünk az ezredfordulón, *Magyar Szemle*, Budapest, 2001. február

³ *Vasárnapi Újság*. Döbrentei Gábor, Pest, 1858. jún. 6.

⁴ *Döbrentei-kódex 1508*. Argumentum kiadó – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1995.

különböző gazdasági épületeinek később kastélyának építéséhez a somlói vár évszázados falait bontatta és hordatta. Ezért Berzsenyi joggal kiált fel:

„Mi a magyar most?
Rút Sybarita váz, letépte fényes nemzeti bélyegét,
S hazája feldúlt védfalából
Rak palotát heverő helyének.”

De e kor vallásos lelkiületű emberének erkölcsi tisztaságát tükrözi az a közvetlen, őszinte hang, amellyel *Fohászkodás* című versében szól Istenhez és hirdeti az ő hatalmát, benne való hitét, bizalmát.

„Isten, Kit a Bölcs lángesze fel nem ér,
Csak titkon érző lelke óhajtva sejt:
Léted világit mint az égő Nap,
De szemünk bele nem tekinthet.”

Nem véletlen, hogy egy ilyen családban, baráti és szellemi közösségben felnövő fogékony ifjú, mint Döbrentei Gábor a nemzeti haladás ügye mellé áll. Szorgalmazója és szervezője a ma-

gyar nyelv megújításának, az egészséges nemzeti tudatot elmélyítő magyar irodalom szervezésének.

Berzsenyi Dániel összes műveit *Döbrentei Gábor adja ki 1842-ben Budán*. Berzsenyi ezt írta a kiadónak, akit megbízott: „Látni fogod munkáimat, mihelyt tiszták lesznek s ha előbb meghalnék, vedd által gyermekeimtől.”⁵

„Szerettem a hazát,
Meggzegttem kedvéért szívem örömeit,
Csak hogy látnám jóni ragyogó csillagát: ...
Felkönyörög hazája ősi istenének,
Nyisson ragyogó kort nemzetünk nyelvének.”
Döbrentei Gábor: *Hazai ügy, a nemzet nyelvére nézve*⁶

Emlékezni jó, ünnepek és évfordulók alkalmával, ez egy lehetséges mód arra, hogy ne felejtsük el őt sem. S mit is tehetnénk Döbrentei érdekében? Talán az lenne a legfontosabb, hogy ismerjük és ne csak tiszteljük művét!

⁵ Berzsenyi Dániel *Összes művei* – Döbrentei Gábor – Buda 1842.

⁶ Koszorú. A magyar versköltés századának virágai, Győry Vilmos, I. kötet. Budapest, 1875.

KÁPOSZTA LAJOS

Visszatekintés a 2000. évre^{*}

Becsülöm az emberiség nagyjait: a középkori élet érzéseinek összegzőjét – Dantét, a költő óriást, a humanistát – Goethét, Madáchot – az emberi tragédia szemlélőjét, Arany Jánost, az egyik legtöbb szót használó, higgadt, nagykörű magyar tanárt, az Akadémia későbbi „titoknok”-át, Illyés Gyulát, a józanul figyelmeztetőt. Ugyanígy a Bács-Kiskun Evangélikus Egyházmezejében templomépítők becsületét s a jelenben velünk együtt járó útítársakat, akikkel együtt mondjuk az Apostoli Hitvallást. Azokat a lelkesztársakat, akik különböző gyülekezetekben hirdetik a tegnap és ma és mindörökké ugyanazt.

Olyan évszázad van mögöttünk, amelyik többször felbillent. Szánszámra méltóvá lett az az ember, akit félrevezettek. Az, aki ráépített valamire, ami labilis. A 20. sz. emberének többsége abba kapaszkodott, ami nem tartotta meg. Így történhetett meg az is, hogy könnyű szívvel dobott szemébe olyat, ami nem volt odavaló. Senki sem figyelmeztette arra, hogy becsapták. Amikor rájött tévedésére, vagy félrevezettségére, akkorra a tévitanítók eltűntek. Magára maradt.

Hol kezdődik a megmenekülés? A küzdelem első állomása a tisztánlátás. A 2001. év ígéje: „Krisztusban van a bölcsesség és ismeret minden kincse elrejtve” (Kol 2,3). Ő a mi kincsünk. Azaz nem pótolja semmi és senki.

De nem is léphet helyébe semmilyen halovány, tapogatózó, szektás hiedelem. A hiányos ismerettel rendelkező ember félre-

vezethető. Nem kétlem a szekták bibliaismeretét, de amikor elhangzik a felszólítás, hogy aki elfogadta Krisztust, jöjjön előre, olyan ez, mint aki gyümölcsfát ültet, s holnap már gyümölcsöt szeretne arról szedni. A gyümölcstermésért küzdeni kell.

Mit vállalunk mi? A többség közönyével szembeni haladást. Mondanivalónkkal azt az erőfeszítést, hogy gyülekezetünk, falunk közössége szét ne álljék. Tudom, hogy nagyobb sikere volt Gagarin – *üres az ég* – felkiáltásának, mint a mi temetési igehirdetéseinknek sokszor.

Azóta rájöttünk, hogy kár volt ennyit fizetni egy blöffért. Ez viszont folyamatos múlt. Nincs vége.

KÜZDÖK ÉRTETEK

Pál apostol mondja ezt az évi igénk bevezetőjében. Olyan gyülekezetnek szól, amelyiket nem ő alapított, de ismeri őket. Tudja, hogy veszély fenyegeti őket. Drága számára az ügy és az ember.

Korunk egyik legnagyobb veszélyét a reménytelenségben látom. Az Evangélikus Naptár esperesi írásaiban ezt érzem kicsengeni. Ahol a szekták aratnak, nem tudjuk felvenni a versenyt, de még lépést sem tudunk tartani. Nem kérdezik a hiteket, hogy ki milyen történelmi egyházhoz tartozik, meghirdetik az alkalmakat. Az evangélizációnál sem gyülekezeti alkalmat hirdettek, hanem az alkalomra hívtak. Olyanra, amelyen Krisztus-ismeret tanítottak, mégpedig növekvő, mélyülő, fejlődő Krisztus-ismeret.

^{*} Esperesi beszámoló 2001. január 10-én Kecskeméten, a Bács-Kiskun Egyházmege LMK ülésén.

Mióta ülünk tétlenül? Meddig ülünk még tétlenül? Mikor harcoltunk utoljára egy bibliai szakasz jobb megértéséért? Ismerjük-e őt ma jobban, mint amikor teológusok lettünk?

A megoldás egyetlen lehetőségét az összefogásban látom. Összefogni viszont csak azok tudnak, akik szeretik egymást. A szeretetben összefogókban *bátorság* van. A lelkeszi utat magányosan nem lehet járni, pedig szeretnénk azt végig járni. Ezt tudta az elmúlt „rend”, ezért szervezte szét a lelkeszi kart. A krisztusi út odavezet a másikhöz, a többi lelkesz társhoz. Azokhoz, akiknek szintén Krisztus a kincsük, akik szintén a Krisztusban való meggazdagodásért küzdenek, s így válnak bátorra ahhoz, hogy végig járják ezt az utat együtt.

ZAVARTALAN ÉLET

Mindenki szeretne az új évezredben zavartalanul élni. Ezt akkor fogalmazták meg nekem, amikor az újévben már hajnali 3-kor egy bócsai 19 éves felcsavarodott a fára barátjával együtt. Úgy indult gyülekezetemben az új év, hogy e hír vételekor minden mulató elnéptelenedett az évezredet köszöntő, pompásra tervezett szilveszteri alkalmon.

Ilyen temetésem pedig még nem volt, hogy a gyülekezet nem fért el a temető kertben.

VAN ISTENÜNK

Ami bennünk hiba, hiány, bizonytalanság volt, visszük magunkkal. Ennél mi többet is tudunk, ő visz minket tovább. Azt adja, amire az embernek sem egyedül, sem kollektíve nincs esélye. Azt kell hirdetnünk és megélnünk, amire Isten ad alapot, amire és amiért életét adta Jézus. Így válhat teljessé életünk és segítővé igehirdetésünk. Így van esélyünk békére, szeretetre, tisztaságra, öröme, reményre s örököletre. Hogy ez végbemenjen, nem mondhatjuk formálisan a Miatyánkot, nem lehet formális a bűnbánat, a kérés és a szó. E hit adjon tartást is nekünk.

*„Embernek lenni mindig és mindenütt
Szolgálni az embert önzetlenül
Szólni egy jó szót, felemelni ki elesett
Aztán tovább menni, mint ismeretlen”*
(Ady)

Így tudom, hogy Isten azt akarja, hogy a Bács-Kiskun Egyházmege evangélikussága része lesz és legyen a jövő társadalmának az új évezredben is. Ehhez viszont meg kell szervezni munkánkat. Legyen szolgálati célunk az, ahogy Jézus a missziói parancsban fogalmaz: „tegyetek tanítvánnyá minden népet!” A *tanítvánnyá tevést* kell megszerveznünk a lelkeszi munkatervben, amihez kérem az együttgondolkodás készségét. A lelkeszi munkatervet beérkeztek, de úgy készültek – tisztelet a kivételnek –, hogy nincs bennük lelkesedés. Elkeserítő is, de inkább a megfáradást látom, illetve érzem ki ezekből. Lelkeszi munkánk az imahét szintjére zuhant. Mindenütt! Nem tudom, hogy ez általános tapasztalat-e, vagy csak én érzem így. Segítetek, javítsatok ki!

Most hozzászólásokat kérek, időpontokat presbiteri csendesnapra, hitoktatók továbbképzésére (ide jöhetnek óvónőink is). Nem lenne baj az sem, ha egyházmegei napot tartanánk –

egész naposat. Ötletet, témát kérek, várok. Miért ne tehetnének a teológusok kirándulást Bács megyébe, tanáraikkal együtt? Teológusnap tartása sem annyiból állna, hogy igehirdetések dél előtt, délután szórvány, majd este műsor, evészet, s a gyülekezetnek marad a mosogatás, nekik pedig a kód. Kérhetnének olyan szolgálatot, amikor ők foglalkoznának a gyülekezet énekarával, cserkészekkel, a másik bibliaórát tartana gyermekeknek, ifjúságnak, időseknek, fiatal házasoknak. Hozzanak ötletet, s este morzszaszedés, összegzés. Ha a kollégium a lelkeszképzés műhelye, akkor mi adhatunk ehhez terepet. *Erre a szolgálatra készülnek, vagy nem?!*

Jelentessünk meg olyan füzetet, amely egyházmegyénk gyülekezeteit mutatja be, azaz múltját és jelenét. Van mit megmutatnunk, s ilyen módon örökölni hagyunk.

FELADATMEGOSZTÁS

Egyre hangosabb lett egyházunkban a laikus elem aktivizálásának kérdése. Jó is ez, meg problémás is. Nem szeretném erre az oldalra átkényszeríteni azokat, akik nem akartak ezen az oldalon lenni sokáig. Ahogy a Zsinat ügyetlenül kezelte ezt az ügyet, nem szeretném, ha megyénkben keverednének a szerepek. Olyan emberek nyilatkoztak meg és váltak első hegedűssé, akiket hallgatva az volt a kérdésem, hol voltak „ezek” eddig? Nem egyházi módszerekkel, stílusban bíráltak vezetőket, s követeltek átvilágítást a saját árnyékukból.

Jó az a felügyelő, aki tudja, mit jelent felügyelőnek lenni.

Ez igaz minden tisztségviselőre egészen a kántorig lebontva. Keresztyén szakemberekre van szükségünk, akik hittal állnak hitelen a gyülekezetek szolgálatában. A teológiához pedig a lelkes ért. Az ő igehirdetéséből táplálkozik, él és merít erőt a gyülekezet a hétköznapiakra. Jól képzett, hitben elkötelezett presbiterekre van szükség, akik el tudnak csendesedni a gyülekezetért.

Gondoskodjék a lelkesz a továbbképzésükről. Jelentős segítséget jelentenek a „Gyülekezetpedagógiai füzetek”. Karácsonyi ajándékként adtam presbitereimnek.

Van indulási alap, illetve kiindulási pont. Innen kiindulva lehetünk szolgál- és munkatársak. Természetesen a gyülekezeti szolgálatot egyedül a lelkesz nem láthatja el, fizikailag és szellemileg lehetetlen. Szüksége van a lelkesznek a laikus elemre s a laikus elemnek a lelkeszre. Ez a közös szolgálat őrzi meg az egyházat és védi meg a klerikalizálódástól. Ez az egyik legfontosabb házfeladatunk jelenleg.

LMK KÖTET 2000.

Bekötve 240 oldal. Ez már a 13. kötet. Kiknek a munkája ez?

Cserháti Sándor, ifj.

Bibliaértelmezés evangélikus lelkészként

Farkas Sándor

Karácsony I. – homiletikai előkészítő

Farkasné Kőrösi Krisztina

Karácsony II. – homiletikai előkészítő

Dedinszky Tamás

Nagy Péntek – homiletikai előkészítő. Szenteste – homiletikai előkészítő

Dudás Pál

Az Ingatlankezelő Bizottság elnökének jelentése

Dudla Imre

Egyházmegyei felügyelő jelentése

Dr. Eördögh Endre

Felügyelői beköszöntő. Jelentés és beszámoló a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Zsinatának munkájáról

Halasi László:

Elvégzett LMK munka értékelése. Úrvacsorai igehirdetés.

Augsburg 1999. október 31.

Honti Irén

Úrvacsorai igehirdetés

Kecskeméti Pál

A keresztség (felnőtt keresztség) teológiai értelmezése és a mai gyakorlata (felnőttek előkészítése keresztelezésre). GAS jelentés. Szenteste – homiletikai előkészítő

Káposzta Lajos

Esperesi észrevételek. Úrvacsorai igehirdetés. Esperesi jelentés. Esperesi beköszöntő. Óév – homiletikai előkészítő.

Kis János

Húsvét – homiletikai előkészítő. Az evangélium megszólaltatása a tömegkommunikációs eszközökben.

Lupták György

Homoszexualitás – régi-új probléma

Luptákné Hanvay Mária

Úrvacsorai igehirdetés. Óév – homiletikai előkészítő

Nagy Veronika

Jegyzőkönyvek. Úrvacsorai igehirdetés. A lelkipozíció elmaradhatatlan szükségessége a gyülekezetben. Karácsony I. – homiletikai előkészítő.

Sárkány Tibor

Úrvacsorai igehirdetés. Karácsony II. – homiletikai előkészítő

Sárkány Tiborné

Katechetikai lehetőségek és feladatok. Úrvacsorai igehirdetés

Stermeczki András

Iskolapadból a gyülekezetbe. Úrvacsorai igehirdetés

Ebben az évben most a köszönet szavával fejezem be jelentésem, illetve visszatekintésem. Köszönöm a gyülekezeteknek, hogy LMK ülésünket fogadták. Dudla Imre és Dr. Eördögh Endre egyházmegyei felügyelőnek évtizedes és most induló szolgálatát. Sándor Miklósné szakmai türelmét és mindenkori segítségét.

Nagy Veronika jegyzőnk irigylésre méltó humorát, s azt a jegyzői munkát, ami 58 oldal a 240 oldalból. Köszönöm! Köszönjük!

Káposzta Lajos

BOHUS IMRE

Tanulhatunk Küngtől!

Néhány gondolat a „Mi az egyház?” című könyv alapján

Tekus Ottó lelkésztestvérünk újabb ajándékot tett asztalunkra. Az apostoli Hitvallás magyarázata (Credo) után Küng másik művét, az 1977-ben megjelent „Die Kirche” rövidített változatát. A rendkívül tömören megírt könyv lefordítása és kiadása erőt próbáló feladat volt. Köszönjük Tekus Ottónak, hogy mindkettő terhére vállalta.

A tizenegy fejezetet tartalmazó írást nem tudom bővebben ismertetni. Néhány részletét emelem ki csupán azzal a reménységgel, hogy sokan kedvet kapnak alapos áttanulmányozáshoz.

Hang Küng és Hafenscher Károly előszava segít ennek a munkának a megkezdésében. Egyiket se mellőzzük! Magam Hafenscher Károly egy mondatára különösképpen felfigyeltem: „Mi protestánsok is sokat tanulhatunk tőle.” Ez a kijelentés adja mondanivalóm háttérét.

Korunkban az egyháznak meg kell feledkeznie önmagáról. A rohamosan változó világban hatalmas feladatai vannak. Létének csak akkor van értelme és jelentősége, ha nem csupán magára, hanem másokra is gondol. Nem lehet saját „elképzelései és elméletei, szokásai és törvényei rabja.” (16. o.) Szabaddá kell lennie arra, hogy részt vegyen az emberek nyomorúságának megszüntetésében és reménységeinek megvalósításában. A világgal való kapcsolatában le kell mondania uralmi igényéről. Ne beszéljen bele azokba a dolgokba, amelyekhez nem ért. Ne parancsolgasson. „A szolgálat azt jelenti, hogy bátran lemondunk olyan társadalmi, hatalmi pozíciók védelméről, amelyeket a történelem jó vagy rossz indulata ugyan az egyháznak jutta-

tott, amelyek védelme azonban ma visszavonhatatlanul meghaladott, és legjobb esetben csak egyházellenes érzelmek ébresztésére vagy fokozására alkalmasak. A világért való szolgálat tehát lemondás a hatalmi politikáról, a világ feletti uralkodásról, a világ vezetésének igényéről, világi tekintélyről, kiváltságokról, különleges jogokról.” (204. o.) El kell fogadnia, hogy a „világ nagy problémáit nem tudja megoldani: sem az éhínséget, sem a népességrobbanást, sem a háborút, sem a hatalom névtelenségbe burkolódzását, sem a faji kérdést...” Egyszerűen „jelen kell lenni mindezekben a problémákban.” Ez akkor valósul meg, ha tisztában van azzal, hogy milyen a világ valójában, ha „kapcsolatot tart a világgal”, ha „elkötelezett” a világ iránt. Minderről a világnak nem kell tudnia, de szüksége van az egyház testvéri segítségére. (204–206. o.) Az egyház mindezt akkor tudja vállalni és megvalósítani, ha Urának foglya marad.

Az egyház akkor válik Urának foglyává, ha nem feledkezik meg eredetéről, ha Jézus Krisztus evangéliuma a legfontosabb számára. Az evangéliumra azért is szüksége van, mert sohasem „vegyszeres” állapotban, ideális formában, hanem mindig történelmi megjelenésében létezik. Meglátszik rajta, hogy átmeneti helyzetben, zárandokúton van. Életében és magatartásában sok minden esetleges. Olyasmi is rátapad, ami méltatlan hozzá. Mivel bűnös emberek élnek benne, maga is bűnös. De éppen ezért szolgálhat bűnös embereknek. „Nem elítélnie és elátkoznia, hanem az evangéliumot komolyan véve gyógyítania, megbocsátania és megmentenie kell! A gyakran elkerülhetetlen in-

tések sohasem lehetnek öncélúak, hanem utalniuk kell Isten kegyelmének ajánlatára! Csupa kegyelem veszi körül az egyházat, és éppen ezért nem tetszeleghet az önelégültek zárt csoportjában vagy a tiszták és szentek társaságában! Sohasem képzelheti a gonoszt, az istentelent csupán az egyházon kívül! Hiszen semmi sincs benne, ami tökéletes volna, ami ne lenne veszélyeztetett, hiányos, kérdésessé tehető, ami nem szorulna mindig újra kiigazításra és jobbításra! A világ és az Isten uralma között az arcvonal ugyanis középen, az egyház kellős közepén, minden egyes egyháztag szíve közepén húzódik! (78. o.)

Mindez közelről érint mindnyájunkat, mert a történelmi formájában megtapasztható egyház a helyi egyházban, a gyülekezetben jelenik meg. Valamelyik gyülekezethez tartozva az egy, szent, egyetemes (katolikus) és apostoli egyház tagjai vagyunk. Minden helyen teljes egészében van jelen az egyház. „A helyi egyház egyház.” „Tényleges egyház az, amelynek a saját területén minden ígérete és ajándéka megvan, amelyre az emberek üdvösségre jutása érdekében szüksége van: az evangélium hirdetése, a keresztség, az úrvacsora, a különböző kegyelmi ajándékok és szolgálatok.” (66. o.) „Minden egyes helyi gyülekezet ugyanazt az evangéliumot, ugyanazt a biztatást és ígéretet kapta. Egy és ugyanazon Atya fogadta őket kegyelmébe, egy és ugyanazon Uruk van, a kegyelmi ajándékok és szolgálatok egy és ugyanazon Lelke ösztönzi őket.” „Nemcsak egyházi szervezetet, hanem egyházat alkotnak.” (67. o.)

Az egyetlen anyaszentegyház tagjaként gyülekezetben élve szüntelenül Isten Szentlelkére szorulunk. A Lélek azért „szent”, mert szabad a bűntől és a haláltól. Szabad az emberektől is, nem rendelkezhetünk vele és nem parancsolhatunk neki. Ott és akkor

munkálkodik, ahol és amikor akar. Mivel Isten Lelke és mert Isten „saját szabadságával szemben is szabad”, ezért „még elkötelezettségtől sem kell félnie. Hiszen ténylegesen el is kötelezi magát az ígérez és a szentségekhez. De amikor elkötelezi magát az ígérez és a szentségekhez, az nem kötöttséget vagy szabadsága hiányát, hanem hatalmas és túláradó szabadságát mutatja.” (99. o.)

Isten tehát Lelke által az egyház ígérez és szentségeihez köti magát. „Nem az egyház hatalma alapján, hanem az ő hűségéből.” (99. o.) Ez viszont hitre kötelez minket. Hit nélkül az íge és a szentségek önmagukban hatástalanok. A felelősségünk letagadhatatlan. A „Jöjj, Szentlélek!” imádság mellett szüntelenül hangoznia kell annak is, hogy „Maradj velünk, Szentlélek!” „Az egyház annak ellenére nem veszítette el Isten szabad Lelkét, hogy testének minden tagja folytonosan kudarcot vallott. Isten hűségének csodája ez, ami nem magától értetődő. Ez a csoda, amelyre nem számíthatunk előre, amelyben mégis újra meg újra hihetünk, és amiért imádkoznunk kell.” (101. o.)

A leírtak csupán töredéke annak, amit Küng könyvében vall, amiben tanulhatunk tőle. Nem tagadhatom, hogy vallomására figyelve önkényesen válogattam abból, ami bizonyásgtétele nyomán visszhangzott bennem. Biztos vagyok abban, hogy lelkésztestvéreim sok egyéb másra is felfigyelnének, máshol látnák a hangsúlyokat, más részleteket emelnének ki.

Egyvalamiben reménykedem: sokszor kinyitjuk majd az ajándékként asztalunkra tett könyvet. Olvasása nem lesz könnyű feladat, de Isten megáldhatja fáradozásunkat. Az sem lesz kevés, ha észrevesszük: más indulat, szándék és szellemiség árad felénk Küng könyvéből, mint a Hittani Kongregáció Dominus Iesus nyilatkozatából.

ORDASS LAJOS

Zulauf Henrik sírkövének felavatása*

Inkább annak örüljétek, hogy a ti neveitek föl vannak írva a mennyben! Lk 10,20

A NEVÜNK

Jézus Krisztus Urunk kegyelme Zulauf Henrik halála napjának második évfordulóján is egybegyűjtött minket ide a temetőbe. Harmadszor állunk meg e sír mellett.

Amikor először álltuk körül az akkor még nyitott sírt, akkor nagyon fájt a szívünk és szemünkből sűrűn pergett alá a könnyünk.

Ma egy esztendeje már elgondolkodó lélekkel álltunk és életet értékelő elmélkedést folytattunk.

Most – harmadszor – örömmel állunk meg Isten előtt e sír mellett.

Az az érzésem, hogy amikor kimondom ezt a szót: „örömmel”,

talán vannak itt, akiket ez a szó szíven üt. Ezért látom szükségesnek megindokolni, miért beszélek a temetőben örömről.

Először is emlékeztetni szeretnék arra, hogy az egyház böjti időszakában élünk. Az egyházi évnek az a része ez, amelynek igen sok fájdalomról van mondanivalója. És mégis! A vasárnap, mely felé éppen most haladunk, ezt a nevet viseli: „Laetare”! Örvendjétek! Lehetséges tehát a böjti gyászban is öröm.

A másik okomat ilyen egyszerű szóval szeretném megindokolni: Amikor a sírköavatás szolgálatára készülve, Istentől ígét kértem, melynek alapján ma szóljak hozzátok, akkor Isten olyan egyszerű, egészen magától értetődő úton vezetett. Ide, a sírkő márványára rá van vésve az itt nyugvó halottnak a neve: Zulauf Henrik. Olyan természetesen vitte Isten gondolatomat oda, hogy nekünk keresztyéneknek a nevünk nem csak itt a földön van feljegyezve, hanem a mennyekben is. Így jutottam Jézus Urunknak idézett szaváig. És jól megfigyelhettétek, Jézus maga beszél örömről ebben az ígében.

Úgy érzem hát, hogy itt a temetőben, a gyásznak ebben a világában is szabad – lehet – örömről szólnunk.

* Elhangzott Farkasréten 1958. március 13-án.

Mégpedig nem is csak egyféle örömről.

Olyan különös szóval kezdődik Jézus mondata: „Inkább azon örüljete!” Ez az „inkább” szó is azt mutatja, hogy Jézus követőinek életében többféle örömnak is helye lehet.

Kezdem azon az örömről, mely ma a legkézenfekvőbb: Örüljete annak, hogy Zulauf Henrik neve is ide van vésve erre a szép márványkőre. Hiszen ez sokaknak a vágya volt és mára íme, valósággá lett. Örülünk neki.

De ez a név nemcsak a márványba van belevésve, hanem emberek szívébe is. Hozzá tartozók szívébe, elfelejthetetlen emlékekkel egybekapcsolva, és azoknak a szívébe is, akik lelkipásztori szolgálata során tanító-széke alatt ültek, és akiket örökkévaló értékekkel gazdagított meg szolgálata által. És úgy hiszem, ezt az örömet máig is sokan érzik át.

Bele van írva Zulauf Henrik neve anyaszentegyházunk történetébe is. Az egyház szeretetszolgálatának lapjaira is és az egyház teológiai tudományos munkájának lapjaira is. A múlt világban nemzedékek váltogathatják egymást, és a múlt idő igen sok mindent eltakarhat. Még ennek a síremléknek betűit is mohásodó réteg takarhatja el, de meggyőződésem, hogy Zulauf Henrik nevével az egyháztörténelemben találkozni fognak későbbi nemzedékek is, amikor egyházunk tanításába vagy szeretetmunkájának emlékeibe mélyednek el.

Egynéhányat tehát felsoroltam azok közül az örömök közül, melyek Zulauf Henrik nevéhez fűződnek és amelyekkel a mai napon is megajándékoz minket Isten itt a temetőben. De ne felejtjük el Jézus Urunk szavát. Ő mondta „inkább örüljete!” És ezzel a bevezető szóval figyelmeztet minket arra a legnagyobb örömről, melyet ma mindannyiunknak a lelkére helyez.

Mi, keresztyén hívők tudunk arról, mit jelenthet a hitben élő ember számára az a bizonyosság, hogy nevét nemcsak a föld köve és nemcsak az elmúló emberi szívek, vagy szertefoszló okmányok érzik, hanem az örökélet könyvébe írta bele Istennek a kegyelme.

Zulauf Henrik tudta és vallotta, hogy ebben a kegyelemben részesült.

Sírkövére nemcsak a neve van rávésve és két évszám, mely megjelöli azt az arasznyi távolságot, melyet itt járt meg a földön, hanem rá van vésve erre a márványkőre egy bibliai íge is: „Elnyeletett a halál diadala!” Zulauf Henrik számára ez az íge olyan sokat jelentett ígéhirdető szolgálatában és keresztyén életfolytatásában egyaránt. Az örökkévalóság felé tartott ebben a mulandó világban. Nem bizonytalanság felé, hanem oda, ahol tudják, ki volt és ismerik a nevét örökkévaló szeretettel.

Vajon ne örülnénk-e ennek a bizonyosságnak?

Mielőtt most elbúcsúzunk ettől a sírtól, még egy utolsó üzenetet szeretnék megszólaltatni. Jól figyeljünk arra, hogy Jézus mondatát többes számban mondotta: „Örüljete annak, hogy neveitek föl vannak írva a mennyben!”

Bőjtben is ragyogó örömünk akkor is teljes és mély, ha azok közé tartozunk, akik tudják, hogy nevük föl van írva a mennyben. Bár mindazok tudnák, akik Zulauf Henriktől származva azt a nevet viselik, mely ide is föl van vésve a márványkőre! Bár tudnák mindannyian, akikhez tanító szóval szólt, vagy akikhez a keresztyén szeretet cselekedeteivel lehajolt!

Nincsen nekünk nagyobb diadalunk annál, hogy e múlt világban folyó életünkön túl Isten betűkkel jegyezte föl neveinket a mennyben. Ámen.

BODROG MIKLÓS

Baráti megemlékezés*

Gyászoló testvéreim!

Mintegy 25 éve, mondhatom így: volt szerencsém megismerni dr. Németh Györgyöt, amikor az a tisztesség ért, hogy meghívtak a Szinetár Ernő vezette mélylélektani grénium tagjául. Ő a tartalmas Csönd követe volt, akinek a szolgálata beszédes. Ha ő valamiben túlzott, az a szerénység volt, ami azonban súlytöbbletet adott szavának, ha megszólalt. Ha jellemzésének címet adhatok, az így hangzik: *Dr. Németh György, a lélek embere* – éspedig kettős értelemben: hivatása betöltésében és személyes meggyőződésében, hitében. Ennek megfelelően nem adta meg magát egyik ordas eszmerendszernek sem. Az önzés ravaszul leplezett formái sem torzíthatták el. Mert szemben úszni az árral. Némi túlzással szólván: őt vezércsilaga arra terelte, hogy életében ne „profitáljon”, hanem „prófétáljon”, vagyis az égi mondanivalót közvetítse, főként magatartásával, amiben valami eligazító dinamikum rejtett; talán úgy, amiként Rilkének egy archaikus Apolló-torzó azt

üzente: Éljen különül (mint tegnap)! Nem volt ő földfölköti álmódó, „csak” ráillett a Hegyi beszéd mondata: „Boldogok a szelídek, mert örökségül bírják a földet.” Ars sanandi / curandija az volt: gyógyítani-segíteni, ahol csak lehet. Erre vall erős vonzódása a pszichoszomatikus összefüggésekhez – amiképp Juvenalis (a köztudatban sajnos megcsonkított) kifejezése hirdeti: „*Sit mens sana in corpore sano: Legyen ép lélek az ép testben!*” A külső és a belső harmóniája. Ennek gondozásában az orvos személyisége is gyógytényező, s ezért ragályos egészség sugározhat belőle.

Hogy mindemellett férjnek és ötgyermekes családapának is áldás volt, arról szerettei mondhatnának sokat, annak jeléül, hogy a hivatás betöltése mellett a háttér is hangsúlyos, hiszen meghatározó. Így kerek az élet! – a belső ember kiragyogása a „külső”-re, táguló körökben. Az empátia – az embertárs átérző értéke – így lesz át- és egybefogó szeretet. Mindezek „koordinátora”, gerjesztője és funkcióban tartója számára a *személyes hit* volt. Nagyon régi sírkövön olvastam a tömör hitvallást: *Teneo quia teneor*, azaz hordozok (másokat), minthogy engem is hordoz (Valaki). Mély utalás ez arra, aki „ronthat s teremthet száz világot”.

* Dr. Németh György gyémántdiplomás belgyógyász főorvosról, családjára felkérésére, urnájának elhelyezésekor, Budapesten, a Farkasréti temetőben. 2001. április 2-án.

Ha Németh György 85 évének, nem mindennapi, önmagát szétesztő életének titka van, az a teremtmény, megváltó és megszentelő Mindenhatóba vetett élő hite. Ez az Úr az élet és halál hatalmas paradoxonjának irgalmas feloldója. „Nincsen itt maradó városunk, hanem az eljövendőt keressük” – mondja a Biblia. Mindenekelőtt az Örökkévalónak adhatunk hálát Németh Györgyért, akit mindnyájan tiszteltünk és szerettünk, őt és magunkat az Egek Urának kegyelmébe ajánlva.

Megjegyzés: A katolikus szertartásban a prédikáció után a pszichoszomatikában járatos dr. Schnell Endre – akivel a „Jung-gréniumban” vagyunk együtt – tartott rövid beszédet. Magam fekete civilben voltam. Egyébként: az elhunyt öt gyereke közül négy orvos, és valóban rendkívüli ember volt.

Köszönettel vettük és örömmel adjuk közre Július Filo, szlovák elnök-püspök levelét.

Evanjelická cirkev a.v. na Slovensku Generálny biskupský úrad

Lelkipásztor
Evangelikus Lelkeszi Szakfolyóirat
Szabóné Mátrai Marianna
Rózsavölgyi köz 3.
1141 Budapest
Mad'arsko

Bratislava 2001. április 5.

329/2001

Tisztelet szerkesztőség!

E levél útján szeretnénk Önöknek őszintén megköszönni, hogy a Szlovákiai Evangélikus Egyház Ágostai Hitvallású (ECAV) elnök-püspöki hivatal számára rendszeresen és önzetlenül elküldték az Önök 2000-ben megjelent periodikáit.

Ezzel segítettek bennünket nemcsak a fontos, érdekes és aktuális tájékoztatással, de a nemes evangéliumi üzenetükkel is.

Egyúttal szeretnénk Önöket buzdítani a további tartós újságírássra. Hisz' a Szentírás is erre hív bennünket, hogy „Igehirdetésed legyen kifogástalan és egészséges” (Tit 2, 8).

Kívánjuk, hogy a sajtójuk útján is sok-sok embert szólítsanak meg Jézus Krisztus követésére és az Isten kertjének megművelésére.

Isten áldást kívánva maradok őszinte tisztelettel

Július Filo

a Szlovákiai Evangélikus Egyház Ágostai Hitvallású elnök-püspöke

A Sajtóosztály levelezési címe: Mgr. Eva Bachletová, PhD.
Generálny biskupský úrad ECAV na Slovensku
Palisády 46, P. O. Box 289, 810 00 Bratislava, Slovakia
e-mail: tlac@ecav.sk, tel.: 07/544 238 42

SCHELL JÁNOS

Vizsgáljátok meg mindent, a jót tartsátok meg...!

Tisztelt Esperes úr, Felügyelő úr, tisztelt Lelkész hölgyek, Lelkész urak és kedves Presbiter kollégák! Nagy megtiszteltetés számomra, hogy ezen az ideai csendes napon én is elmondhatom gondolataimat és bízom benne, hogy szerényen én is hozzájárulhatok mai rendezvényünk sikeréhez. Engedjék meg, hogy hozzászólásom nagyon őszinte és nyílt legyen és egyben kicsit provokatív. Ez utóbbiért előre is elnézést kérek.

Ahogy a felvezetésben már elhangzott, én egy kicsiny közösségből, a szárazdi gyülekezetből jöttem, onnan hozom a testvérek köszöntését. 1992 óta vagyok presbiter és gondnoka a szárazdi evangélikusoknak. A létszámunk elég kicsi, 56 fizető egyháztagunk van; az egyházfenntartói járulékot fizetők aránya csaknem 100 százalékos. A kis létszámhoz viszonyítva a hatalmas templom, mely egykor egy 800 fős falu temploma volt, igen nagy teher a rendben tartás, az állagmegóvás szempontjából.

De hadd térjek rá a presbiteri tevékenységre, vajon mi a feladata egy presbiternek egy ilyen kis közösségben? Hiszen a hozzám intézett felkérés is erre vonatkozott.

Tekintve, hogy Szárazdon nem lakik lelkész, ez eleve meghatározza az adottságokat és a korlátozottabb lehetőségeket. A lelkész állandó jelenlétének hiánya az ilyen kis létszámú közösségben lényegesen több feladatot ró a presbiterekre. Így nagyobb önállóságra van szükség mind a döntéseknél, mind az irányítási munkában, mind pedig a végrehajtásnál. Nekünk, presbitereknek fontos szerepünk van a gyülekezet előtt álló feladatok meghatározásában, a meghatározott feladatoknak a közösség tagjaival való elfogadtatásában. Tehát abban, hogy megnyerjük őket céljainknak, hogy magukénak érezzék azokat, mert enélkül hosszú távon nem működhet jól és eredményesen egy egyházi közösség.

A másik nagyon fontos dolog, hogy a megvalósítás során példamutatóan vegyük ki részünket a munkából, ugyanis ennek van igazán magávalragadó hatása. Az eredményes munkavégzés másik feltétele, hogy a presbiterek valóban köztisztviselőként álló személyek közül kerüljenek ki, olyanok közül, akik egyházunk iránti hűségükkel, aktivitásukkal, szorgalmukkal, vezetői képességükkel, netán karizmatikus személyiségükkel kiérdemelték a közösség bizalmát. Ilyen esetben nagy hatással tud lenni egy presbiter a gyülekezeti tagokra, ugyanis ekkor képes magával vinni a passzív többséget a jó ügy érdekében.

Tehát láthatjuk, hogy a presbiter a gyülekezet egyik vezetője. Ebből következik, hogy csak az a presbiter lehet jó presbiter, aki egyben jó vezető is. A közösséget úgy kell vezetnünk, hogy előtte járjunk, de soha nem jobban annál, amíg még érzik, hogy közük tartozunk, soha nem más úton, mint amin a hívek maguk is mennének, csak később és lassabban!

A vezetésnek három fő formáját ismerjük. Az első az *autokratikus vezetés*. Az ilyen vezető kissé erőszakos, munkájába nem hagy beleszólni, a saját elképzeléseiből nem enged, csak neki lehet mindenben igaza, hiszen ő a legokosabb, gondolja magáról. Jellemzője még az önféjűség.

A második típus a mindent *megengedő*, másokra ráhagyó stílusú vezető. Ő nem meri vállalni a felelős döntéseket, mindig mások véleménye mögé bújik. Megelégszik mindennel, úgy, ahogy van. Ez a legkényelmesebb álláspont, így neki nincs konfliktusa senkivel.

Az előbbi két szélsőséggel szemben ismerjük az arany középutat, ami a legtöbb esetben a legjobb megoldás, így a jó vezető esetében is, akit *demokratikus vezetőnek* nevezek. Neki is van önálló véleménye, van elképzelése, de meghallgatja a többiekét is, és véleményüket figyelembe veszi. Van önkritikája is. A jót átveszi és beépíti saját elképzelésébe, függetlenül attól, hogy azt ki mondta. Sőt, ha más jobb elképzeléssel, javaslattal áll elő, úgy azt elismeri és elfogadja. Rendelkezik megfelelő határozottsággal, következetességgel és kitartással.

Csak az ilyen vezetőnek van elismert tekintélye a többiek előtt. A megengedő vagy ráhagyó típust az emberek általában nem tartják senkinek sem, az autokratikus típust pedig nem szeretik az emberek. Így van ez még keresztény közösségekben is.

Tehát úgy gondolom, hogy valamennyiünknek az ún. demokratikus vezetői stílusra kellene törekednünk, hiszen ezzel a magatartással a többség tetszésére lehet jó eredményeket elérni, és ezt tartom én a legjobb módszernek a jó közösség kialakítása szempontjából. De azt is el kell ismerni, hogy az autokratikus vagy diktatórikus vezető is érhet el kiváló eredményeket bizonyos területeken, de igazán jó közösséget kialakítani nem képes.

Vizont az egyházi közösségnek jó és példamutató közösségnek kellene lennie, hogy a legtöbb emberre, aki ebbe a közösségbe egyszer belekerül, olyan hatást tegyen, hogy az a légkörrel magához vonzza és fogva tartsa, hogy aki megtapasztalta e közösség melegségét, derűjét, szeretetét, az mindig oda vissza vágyjon, s mint ahogy a feldobott kő mindig visszaesik a földre, úgy jöjjenek vissza a közösséggel egyszer már kapcsolatba került személyek, gyülekezeti tagok. Csak az ilyen jó kö-

* Előadás Tengelencen, a Tolna-Baranyai Egyházmegye presbiteri csendesnapján.

zösség képes megtartani tagjait, és csak az ilyen közösség képes a kereszténység misszióját teljesíteni a ma már újra evangélizálандó világban.

Ezzel elérkeztünk a szerintem legfontosabb feladatunkhoz, a *misszióhoz*. Úgy gondolom, hogy sebeink nyalogatása helyett teljes erőbedobással kell a missziót végezni, mégpedig elsősorban a fiatalok irányában. Emberileg nézve ez élet vagy halál kérdése egyházunk szempontjából. Ezért az a feladatunk, hogy „beleszeretgessük” a fiatalokat a gyülekezet közösségébe. Biztos, hogy nem végeztük jól a munkánkat, ha a fiatalok „kiconfirmálnak” egyházunkból, és az istentiszteleteken nem vesznek részt. Az is biztos, hogy ebben nem csak ők és a vallásellenes környezet a hibás.

Feltehetjük magunknak a kérdést, hogy vajon szerveztünk-e részükre a hittanórán és az ifjúsági órán kívül más programokat, egyéb közös együttléteket, közös játékokat, kirándulásokat, esetleg rövidebb közös utazásokat, a diszkó helyett normális táncos összejöveteleket, színjátszó csoportot, bábszínházat, esetleg közös zenélést, netán egy kis énekkart. Biztosítottunk-e a fiataloknak állandó fellépési lehetőséget a gyülekezeti alkalmakon, istentiszteleteken, szeretetvendégségen? A fiatalok állandó felolvasói lehetnének a vasárnapi istentiszteletnek, esetleg műsorokkal színesíthetnék azt, gitárkíséretes énekeket adhatnának elő, minden istentiszteleten elhangozhatna a fiatalok közreműködésével egy-egy odaillő költemény. De a prédikáció első fele szólhatna a gyermekeknek, a fiataloknak a nekik megfelelő stílusban, tekintve, hogy a felnőtteknek szóló beszédet az esetek többségében nem értik, ezért az nem köti le a figyelmüket. A fiataloknak szóló részt az idősek is szívesen meghallgatnák.

Összefoglalva tehát úgy gondolom, hogy meg kellene szerveznie a gyülekezetnek a fiatalok szabadidejét. Mindezt a presbitereknek is igen nagy a felelőssége.

Az eddig elhangzottakon túlmenően az *istentisztelet formájának* is jelentősen változnia kellene. Ugyanis a mi megszokott istentiszteletünk elsősorban az értelemre ható, és nagyon elhanyagolja az ember érzelmi, érzékelési és intuíciós tudati funkcióját.

A jungi pszichológia szerint a tudatnak négy funkciója van, ezek a gondolkodás vagy értelem, az érzelem, az érzékelés és az intuíció. Minden embernél van egy kiemelkedő funkció, ez bármelyik lehet a négy közül. Ha például az érzelem az uralkodóan kiemelkedő funkció valakinél, akkor a gondolkodás kerül háttérbe, és fordítva is igaz. Ha az intuíció az uralkodó jellemző, akkor az érzékelés kerül háttérbe és fordítva.

Ezek alapján kissé egyoldalú a mi istentiszteletünk, ez azt jelenti, hogy akinél nem a gondolkodás az uralkodó funkció, azt nem érint meg kellő mélységben a mi istentiszteleti gyakorlatunk. A következtetés: szükség lenne arra, hogy mind a négy alaptípus igényeit kielégítse istentiszteletünk, hogy az a hívek többségénél mély nyomokat hagyjon a lélekben.

Reformáció ünnepegyen gyakran elhangzik, hogy az egyháznak reformációra van szüksége, de a gyakorlati megvalósításban nem jeleskedünk. Pedig nyitottaknak kellene lennünk minden jó és pozitív dolog iránt! Én a magam részéről Pál apostollal együtt vallom: vizsgáljátok meg mindent, a jót tartsátok meg, a rosszat pedig vessétek el! Ezért azt gondolom, hogy a lutheri örökség lényegének megtartása mellett egy új, kiegészített formát kellene találni istentiszteletünk számára, mégpedig olyat, ami figyelembe veszi az emberi tudatnak mind a négy funkcióját, azaz, hogy bármely tudati funkció dominanciájával rendel-

kező gyülekezeti tag valóban mély vallási élményben részesüljön az istentiszteleten. Sajnos az esetek jelentős részében az ének, a liturgia, az igehirdetés és az imádság mai formája nem eredményez elég mély, megragadó, katartikus vallási élményt; ugyanis ha ez nem így lenne, vasárnaponként nem 15–20 százalék lenne a hívek részvételi aránya az istentiszteleteken. Ezért vonzóbbá kell tenni gyülekezeti alkalmainkat!

Könnyű ezt mondani – hallom az ellenvetést –, de hogyan, milyen formával lehet ezt elérni, megvalósítani? Én nem gondolom magamat olyan felkészültnek, hogy ezt a feladatot, amit eddig nem oldottak meg professzoraink, azt én megoldjam, de azért lenne egy szerény javaslatom, amivel tapasztalataim alapján elmélyültebb Isten-élményhez járulhatnánk hozzá. Ennek egyik módja, hogy az istentiszteleteken, bibliaórákon és egyéb gyülekezeti alkalmakon kiegészítésképpen bevezessük a biblikus, imádságos meditációt. Erről részletesebben olvashatunk Gyökössy Endre Magunkról magunknak című könyvében, jöllehet ő ebben azt írja le, hogy ő maga hogyan és milyen célra használja a meditációt. Tapasztalataim szerint a közösségben történő alkalmazás még hatékonyabb, mint egyéni használat esetén.

A biblikus, imádságos meditációnál egy testileg ellazult, relaxált állapotról van szó, melyet a gyülekezet tagjai bibliaórakon, a fiatalok hittanórákon és ifjúsági alkalmakon viszonylag rövid idő alatt elsajátíthatnának. Egyébként a felnőttek kb. 10 százaléka ösztönösen, tanulás nélkül is könnyen eljut ebbe a testileg ellazult, kellemes állapotba. Aki ezt megtanulta és alkalmazza, az megtapasztalhatja a vallási élmény mélységét és magávalragadó voltát, amelyre azután újra és újra vágyik. Az ilyen biblikus és imádságos meditáció sokkal mélyebb hatást gyakorol az emberi lélekre, szellemre és testre egyaránt. Ennek magyarázata, hogy az említett meditáció nagyobb hatással van az emberi tudat érzelmi, érzékelési és intuíciós funkcióira. Erre az elmélyültebb imádságra szüksége van az embernek, és jobban kielégíti vallásos igényét, mint a jelenlegi, szinte csak az értelemre ható istentiszteleti gyakorlat. A kettőt természetesen nem kívánom szembeállítani egymással, hiszen mindkettőre szükség van, és nagyon jól kiegészítik egymást.

A biblikus és imádságos meditáció bevezetése a keresztény gyakorlatba nem hagyomány nélküli, hiszen közelít a misztikához. Luther maga is meditált az ismertetett módszerrel, ezért nekünk sem kell idegenkedni tőle.

Ebben a testileg ellazult, relaxált állapotban közelebb kerülünk saját tudattalanunkhoz, a jung által felfedezett kollektív tudattalanhoz és a mindezek ill. mindenek felett álló Istenünkhöz. Tudjuk, hogy nem Istennek van szüksége a mi elmélyültebb imádságunkra, hálaadásunkra, dicsőítésünkre, hanem nekünk, saját magunknak. Ezt az elmélyültséget a tudatos éber szintünknél kicsit mélyebben lévő meditációs szinten érhetjük el. Itt megismétlem, hogy az ismertetett, aktív meditációval kiegészített istentisztelet sokkal jobban kielégítené az értelemmel, érzélemmel, intellektussal és akaratval rendelkező legkülönbözőbb temperamentumú embert.

Az istentiszteleti prédikáció, a szóban közölt információ ill. beszéd hallás alapján történő megjegyzése a legtöbb embernél igen kis hatékonyságú. Kísérletek kimutatták, hogy a hallott beszéd főbb gondolatainak csak kb. 20 százalékát jegyzi meg az átlagos képességű ember az istentisztelet után néhány óráig, a következő napon már csak keveset tud azok közül konkrétan felidézni. Sokkal hatékonyabban jegyzi meg az ember a látottakat,

ezért érdemes lenne a vizuális megjelenítésnek sokkal nagyobb teret biztosítani az ígírdetésben. Fontos lenne az ilyen módszerek kidolgozása és mieldőbbi széleskörű alkalmazása.

Szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy a jó közösség kialakítása szempontjából nagyon fontos lenne és szükségesnek tartanám, hogy minden istentisztelet után legyen szervezett alkalom legalább egy fél óra időtartamra a gyülekezeti tagok személyes beszélgetésére, az emberi kapcsolatok ápolására, a közösség építésére a lelkész jelenlétében. Ehhez természetesen szükség van megfelelő helyiségekre, ahol lehetőség van teával és süteménnyel való kínálásra is. Ez utóbbi azonban nem feltétlenül szükséges.

Egy további fontos szempontot kívánok megemlíteni: mindezt meg kellene szervezni, ahol nincs meg, a *gyülekezeti tagok és különösen a betegek rendszeres látogatását*. Ennek hiánya sokszor megfogalmazódott már az egyháztagek részéről kritikaként, és teljesen jogosnak kell elfogadnunk. Ez a szolgálat közelebb hozhatja ill. visszahozhatja az egyháztól kissé eltávolodott testvéreket is. Ettől függetlenül ezzel tartozunk is az idősebbeknek és a betegeknek. De a fiatalok irányában végzendő misszió is feltételezi az állandó kapcsolattartást, látogatást.

Még egy dologra hívnám fel a figyelmet, ami, úgy gondolom, eredményesebbé tehetné az egyház munkáját. Ez pedig a *kis csoportos rétegfoglalkozások* bevezetése. Ez feltételezi természetesen egy megfelelő gyülekezeti nagyságot. Mire gondolok? Külön gyülekezeti alkalmak megtartását havonta például fiatal házaspároknak, ill. gyermeknevelést végző házaspároknak; azután elvált szülőknek, nyugdíjasoknak, értelmiségieknek stb. Az ilyen azonos érdeklődésű kis csoportokban még jobb közösség alakulhat ki, a közös érdeklődési körükbe eső kérdésekre részletesebb választ kaphatnak az ige fényében közös problémáikat megbeszélhetik, elmondhatják élményeiket, gondjaikat, és ezeket megoszthatják a többiekkel. Az ilyen rétegcsoporth jelentős támogatást nyújthat a benne résztvevőknek. Bizonyos idő eltelte után egy-egy összejevetel lehet meghívásra a közösség egy-egy tagjánál is, természetesen a lelkész jelenlétében.

Röviden ezeket kívántam elmondani a presbiteri tevékenységre vonatkozó felkérés kapcsán. Az elhangzottak nem tartalmaznak számunkra sok újdonságot, de így csokorba szedve mégis hasznos lehet az átgondolásuk. Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

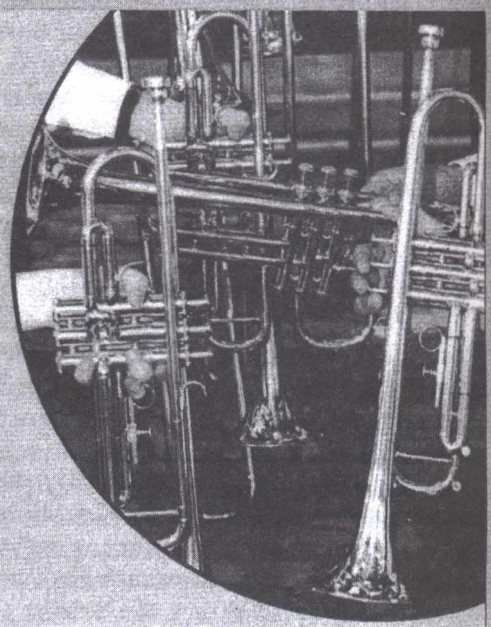
Evangelikus Fúvószene 2.

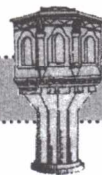
2001 elején vehettük kézbe az evangelikus fúvószenét bemutató CD sorozat második lemezét. A Magyarországi Evangelikus Egyházban mintegy tíz éve kezdődött ez a munka a Hittudományi Egyetemen Johann Gyula szervezésével. A fúvós repertoár megismertetését és terjesztését szolgálják az évente rendezett kismányoki fúvós táborok is. Ezek eredményeként a fúvós muzsika mára egyházzzenénk egyik fontos és sajátos ágává vált. Az új felvétel a fúvós táborok zenei anyagából ad válogatást. A műsor gerincét evangelikus koráljaink feldolgozásai teszik ki, melyeket néhány más korú és stílusú tétel egészít ki. A felvétel egyszerre reprezentálja evangelikus zenei örökségünk e markáns részét és egyházunknak ezt a meglevenedő munkaágát.

A kiadványt igényesség és életszerű előadás jellemzi. Az anyag összeállítója Johann Gyula, művészeti vezető: Haga Kálmán. A CD az Evangelikus Missziói Központ kiadásában jelent meg.

Finta Gergely

Evangelikus fúvószene 2

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE

• Ef 3,8–12

Egzegetikai impulzusok – meditatív reakciók

8. v. „*Nekem... a legkisebbnek adatott...*” Első hallásra az apostol szerénykedik. A kicsiny szó kicsinyítését kicsinyíti még egy fokkal (ἐλαχιστοτέρω), szójátékot alkotva, melyben áthallhatjuk saját nevének latin jelentését is (paulus = kevés, kicsi). A háttérben mégsem a szerénység, sokkal inkább egy egészséges apostoli öntudat áll. Hisz a hangsúlyt nem a maga kicsinységére helyezi. Az csak kontraszt, hogy annál jobban kiemelkedjen az Isten kegyelméből kapott nagyszerű küldetés: Krisztus mérhetetlen gazdagságának hirdetése a pogányok között. Ez az Istentől kapott feladat pedig már rangot, méltóságot, értéket jelent.

Ez az első vers ebben a perikópában mintha leginkább hozzám, az igehirdetőhöz szólna. Hozzánk, akik talán nem is olyan ritkán azzal küzdünk, hogy próbáljuk magunkban tisztázni helyzetünket, szerepünket, értékeinket.

Engem két hang szólít meg a 8. vers szavaiban. Az egyik ezt mondja: „*Kicsinek, semminek érzed magad a szőszéken, a katedrán, a ravatal mellett? Bizonytalan érzések töltenek el? Nem tudod, hogy igehirdetésednek van-e hatása, aktualitása, ereje? Nem tudod, segített-e valakit is azoknak, akik úgy jöttek el a templomba, hogy választra vártak, gyarapodni, gyógyulni vágytak lélekben? Hát légy nyugodt! Amit csinálsz, azt nem önerőből csinálsz. Az nem csak a te ügyed. Abban Isten áll mögötted. Ő az, aki ad, rajtad keresztül is gazdagságot, krisztusi ajándékokat: reményt, vigasztalást, útmutatást, feloldozást, békességet; ha te kicsinek, nyomorultnak érzed magad, sokszor akkor is. Ne ess hát kétségbe kicsinységeden!*”

A másik hang ezt mondja: „*Ne csüngj folyton a sikeren és a dicséreten. Ha jól esik is hallani, hogy egy feladatot jól oldottál meg, számold mindig azzal, hogy ebben te eszköz voltál. A dicsőség, az érdem azé, aki téged kegyelméből elhívott és melléd állt abban a munkában, amit rád bízott. Ne ess hát hasra a saját »nagytiszteletűségéd« kapcsán!*” De jó lenne, ha e hangok az egészséges lelkipásztori öntudatot munkálnák bennünk!

9. v. „...*ama titok...*” Mi is az a bizonyos titok, amelyről az apostol többször is említést tesz a levél előző részeiben is? Az 1. rész 9. és 10. verseiben Isten akarataának titkáról olvasunk, t.i. hogy mindeneget egybefoglal Krisztusban, Krisztus hatalma

alatt (1,22). Ahogyan a vétkek halálos szorításából is mindenki – zsidó és pogány egyaránt – csakis a Krisztus által való életre keltés útján szabadulhat (2,4–7). Ehhez a titokhoz hozzátartozik, hogy Krisztus emberek közössége által alkotott testében lebontatott az elválasztó fal, megöletett az ellenségeskedés (2,14–17).

Aprópénzre valahogy így lehetne váltani ezt a titkot: *Isten nem személyválogató*. Noha mindenki szeretné a maga istenét a saját lövészárkában tudni. A zsidó szívesen igazoltatná vele a tradíciók szükségességét a jöttmentek szemében, míg a pogány szívesen olvastatná a zsidó fejére törvényeskedő vaskalaposágának útálatos voltát. De aki nem érti meg a Krisztusban megismert Isten akarata, az előtt titok marad a lényeg. Titok marad annak az Istennek az akarata, aki nem azt kérdezi: „honnan jöttél?”, „mely rítussal mutatod ki irántam tiszteleted?”, „milyen nyelven, milyen templomban szólsz hozzám?”; hanem ezt: „hát neked mi fáj?”, „akarsz-e meggyógyulni?” Az embert ember ellen fordító indulatok, elvakítva a világos látást, eltakarják Istennek a másik ember iránti, az ellenfelem iránti szeretetét is. Ostobán hangzik bár, de az a szeretet az egyik oldal számára „titkos”, meg nem látott, meg nem értett szeretet válik. Az apostol fel szeretné tární ezt a titkot: Az az Isten akarata, hogy minden ember üdvözljön... Nemcsak a zsidók, de a pogányok is. A Krisztusban meglátott Isten egyformán szeretettel hívja, öleli magához a zsidót és a görögöt. Kegyelmet nem sajátíthatja ki semmilyen irányzat, felekezet, párt vagy népcsoport.

„*Világossá tenni ama titok megvalósulásának rendjét...*” A levél írója nem csak beszélni szeretne Isten különbözőket, ellenfeleket is egybeölelő szeretetéről. Meg szeretné mutatni, hogyan történhet valami annak érdekében, hogy ez ne csak Istenben elrejtett indulat legyen, de a világban is valósággal ható, békítő, újjáteremtő erőként munkáljon.

10. v. „...*hogy ismertté legyen az egyház által...*” Az egyház Isten kinyilatkoztatásának az eszköze, Isten munkálkodik általa a világban, a világért. Ha úgy tetszik, az egyház Isten transzparense.

Mintha Isten óriásplakátokként helyezte volna oda a gyülekezeteket a világ szinte minden pontjára. Hogy megragadja a járókelők figyelmét. Hogy megállítsa, elgondolkodtassa, formálja az embereket az, amit itt hirdetnek, s az, amit itt – többkevesebb sikerrel – megélnék. Az egyház nem pusztán önmagáért van. Nem csak az egyházfenntartókért, a hívekért. Isten indulatát ismertté tevő médiummá kell válnon a „pogányok”, a

„távoliak” részére is, a terhek alatt sóhajtozva vajdó világ számára is. E milliókat nyomorító terhek közül pedig kiemelkedik a széthúzás, a viszály, a hatalomvágy, a kíméletlen versengés, az embert ember ellen fordító gyűlölet. Az egyház a világért van!

Az igehirdetés felé

Tudunk-e a krisztusi transzparensévé válni? Ez a kihívás kíséri minden keresztény ember, az egész egyház életét. Az áldatlan állapotoktól szenvedő világunkban sokszor fordulnak felénk kíváncsi, kérdő, várakozó tekintetek. Nagy a felelősség, hogyan reagálunk. Hogyan reagálunk a szenvedések láttán? Van-e bennünk érzékenység meglátni a szükségletet szenvedők gondjában? Van-e fülünk meghallani a segélykérők szavát? Sokan figyelték tavasszal, hogyan reagálnak a keresztények a tiszai árvíz áldozatainak segélykérő hangjára. És sokan figyelik ma is, hogyan reagálnak az egyházak a szociális kérdésekre. Van-e kellő gyógyító szeretet a szenvedélybetegek irányába? Hogyan reagálunk a hatalom, a befolyás csábító hangjára? Élünk, vagy ha lehet, alkalom adtán vissza is élünk ezekkel? Mennyire tudunk objektívak, pártatlanok maradni ott, ahol az érdek részrehajlásra csábítana?

Az emberek az egyházaktól, a keresztényektől leginkább személyes példát várnak. Igen, azt hiszem, az emberek, ha egyáltalán valamit még várnak a kereszténységtől, akkor az az isteni kegyelemből s a krisztusi békességből merítő élet jó példája és az ebből fakadó áldás. Hogy jelenlétünk, véleményünk, szavaink és tetteink adjanak valamit, ami jó, előrevivő, gyógyító, vigasztaló. Hogy transzparensévé váljon az egyház a Krisztusban feltárujt titok mérhetetlen gazdagságának és erejének. Hogy tartást, támaszt jelentsen létünk ott, ahol kezek görcsösen keresnek fogódzó után.

iff. Cselovszky Ferenc

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 1. VASÁRNAP

• Róm 10,12–17

Egzegézis és meditáció

Az egyházi év első fele, az „ünnepes” félév lezárult Szentháromság ünnepével. Ezek az ünnepek Istennek üdvösségünkre irányuló cselekvését tükrözik vissza. Az úgynevezett „ünneptelen” félév nem a tétlenség időszaka, nem valami „egyházi holt-szezon”, hanem az okos istentisztelet megvalósulásának ideje. Ez azt jelenti, hogy a hallott és befogadott evangélium (Isten magvetése) megtermi a maga gyümölcsseit mindennapi életünkben, embertársi kapcsolatainkban. Agendánk így határozza meg a vasárnap irányát: Isten hív minket – Figyelj a hívó szóra! Az óegyházi evangélium (Lk 16,19–31) szerint a gazdag nem figyelt idejében a hívó szóra, ezért nem valósult meg életében az, amit Isten elvárt tőle. Alapigénk még jobban kiemeli, hogy itt nem az első hívásról van szó. Ez a hívás már *felhívás és elhívás* az evangéliummal való szolgálatra. Pál érzelmileg, lelkileg telített sorait olvasva megérezzük valamit az apostoli kor missziói légköréből. Ez tükröződik az eredeti szöveg sajátos kifejezéseiben is.

διαστολή – különbség – csak Pál használja Rm 3,22 („Nincs

különbség, mindenki vétkezett, és híján van Isten dicsőségének”) és Rm 10,12 között egyértelmű a párhuzam. *αὐτὸς κύριος πάντων* – *mindenkinek ugyanaz az Ura*. Az ószövetségi Jób ve Cebaoth újszövetségi tükkörképe a *κύριος πάντων. πλουτὴς εἰς πάντα* – *bőkezű mindenkire*. A bőkezűség alapja a teljesség birtoklásából fakad. Az Úr tehetős és adakozó is egyben. *ἐπικαλέσονται* – *segítségülhívók* – ApCsel 2,21-ben, Péter pünkösdi prédikációjában található még a Jól 3,5-ből vett idézet. Isten válasza a segítségül hívásra a Szentlélek ajándékozása (Lk 11,13) *σωθήσεται* – *megmeneküljön, üdvözüljön* (salvum esse – megmentettnek lenni) *τὸ ὄνομα κυρίου* – *az Úr nevét*. Az apostolok, miután Jézus már nincs köztük testi valójában, az ő nevére hivatkozva munkálkodnak. Jézus nevének segítségül hívása gyógyulást és hitbeli megújulást eredményez. (*Érdeemes elemezni az apostoli kor egyik jellemző mozzanatát ApCsel 3–4. fejezete alapján. Péter mondja a sántának: „a názáreti Jézus Krisztus nevében járj” majd a tömegnek: „az ő nevébe vetett hitért erősítette meg ezt az embert” A nagytanács előtt: „vegyétek tudomásul, hogy a názáreti Jézus neve által áll előttek egészségesen” továbbá: „nem adatott más név, amely által üdvözülhetnének”. A főpap ezt akarja megtiltani: „annak nevében ne szóljatok!” A kihallgatás után a gyülekezet tagjai egy imádkoznak: „jelek és csodák történjenek a te szent szolgád, Jézus neve által”)*

πῶς – *hogyan?* Pálnál gyakran visszatérő, indulatoktól sem mentes kérdőszócska

Az apostoli bizonyosságtétel belső kényszeréről tanúskodik. (Vö. próféták konfessziója.) Az igehirdető felelőssége mellett jelzi az igehallgatók felelősségét is ez a többszörös kérdő mondat. *οὐκ ἐπίστευσαν, οὐκ ἤκουσαν, χωρὶς κηρύσσοιτος, μὴ ἀποσταλῶσιν* – Négyszeres akadály tornyosul az evangélium előtt, ez az apostoli szolgálat kihívása.

καθaper γέγραπται – *így van megírva*. – Az ószövetségi idézetek az apostoli igehirdetésben fontos argumentumok. Textusunkban három is található.

εὐαγγελιζομένων ἀγαθὰ – *a jót evangélizálni* – hangsúlyosan a jó hír átadásáról van szó. A jót csak evangélizálva, tehát készségesen, örömmel és örömszerzően szabad átadni, ahogy a futár viszi a győztes csata hírért. E téren van mit változtatnunk! Örömtelen, lélektelen igehirdetéseink nem könnyen foghatók a hívek számára. (Lk 15 – az egy megtérő miatti mennyei öröm.) Másrészt az is igaz, hogy az örömhír tartalmára csak az figyel fel igazán, aki megváltásra, gyógyulásra, szabadulásra szorul. Nem az érzelmileg túlfűtött gyülekezeti légkör, hanem a gyógyító Ige adja az üdvösséget. Egy érdektelennek tűnő mondat egyszerre nagyon fontossá válhat – mint Luther számára a Rm 1,16–17

Jó esetben a hallásból meghallás, a meghallásból engedelmesség következik. Csakhogy nem mindenki engedelmeskedik az evangéliumnak – ez is szomorú tapasztalatunk. Miért nem kell az embereknek a jó? Miért kell az életellenes (deviáns), a semmi (nirvána)? Miért választja az ember a halált, az élet helyett? (*Mikor e sorokat írom napi sajtótéma a holland parlament által törvényesített aktív euthanázia. Lehet-e jó, ha ellenkező dolgok (jó + halál) kerülnek egymás mellé? Emberileg megértjük a szenvedőket, de a szenvedésben nem a „jó-halál”, hanem a „jó-hír” az igazi megoldás. Az (aktív)euthanázia az ember megoldási kísérlete, az εὐαγγέλιον az Isten megoldása ugyanarra a problémára – a Biblia alapján nincs mód konvergenciára.)*

Az egyház felelőssége, hogy szólja az evangéliumot – akkor is, ha nem korszerű, ha nem kap parlamenti többséget a jó hír – Ézsaiás fájdó tapasztalata ma is valóság: „Ki hitt minket hallva” – *τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν* – *ἀκοή* = *hallás, hír, közlés, prédikáció*

Textusunk Pál összegző soraival zárul: „A hit hallásból, a hallás pedig Krisztus beszéde által”. Ezek szerint a gyarló emberi prédikáció Krisztus beszédét közvetítheti. *ῥῆμα* – *beszéd, ige, kijelentés, igehirdetés, az evangélium* – az üzenet átadásának sokféle módjára utaló kifejezés.

Gondolatok a textusról

Sokkolóan hatnak a naponta ránk zúdított hírek, információk. Sokkoló a mennyiség, de méginkább a tartalom. A jó hír – a botrányokra éhes közönség számára – nem hír. Hogy jót olvasson, senki sem veszi meg az újságot, a rossz hír terjesztése viszont nagyon kifizetődő. Mi az, ami a rossz hírt eladhatóvá, érdekessé teszi? Mindenképpen az emberi tényezőben kell keresnünk az okot. Lehet érdekellentétről, történelmi okokról, etnikai feszültségekről, ideológiai, vallási, vérmérsékleti tényezőkről beszélni, de a végső ok az ember bűnössége. A rossz hír akkor válik veszélyessé, amikor különbséget tesz ember és ember között, éspedig pozitív-negatív besorolással. Vannak bűntelenek és bűnösök, kicsit és nagyon vétkesek, ártatlan áldozatok és elvetemült tettesek. Párizs almájaként osztja meg, állítja szembe az embereket, embercsoportokat egymás kölcsönös besorolása, megbélyegzése. Pál, mint született izraelita, saját kora meghatározó törésvonalát fogalmazza meg, amikor a zsidó és nem zsidó közti ellentétet állítja elének. A kirekesztés kölcsönös és áthidalhatatlan volt. Pál dilemmája az lehetett volna, hogy érdemes-e megszólalni ebben az ügyben? Van-e esély arra, hogy ez a probléma nyugvópontra jut? Az apostolnak nincsenek kételyei. Ha valaki hitelesen szólhat erről, az Pál, aki az ősök hagyományaiért lángoló farizeusként üldözte a keresztyéneket, míg egyszerre maga is Krisztus táborában kötött ki. Ettől kezdve Krisztusért járva követésben végzi a békéltetés szolgálatát. Minden levelében, de különösen is a Római levélben, ez a középponti gondolat, a leplezetlen szándék: a két nemzetség találkozása, eggyé válása. (Ef 2,14.)

A különbségek kiküszöbölésére irányuló törekvés nem keresztyén találmány. Ennek egyik sajátos megfogalmazása a Beatles éneke, John Lennon népszerű dala az „Imagine”. *„Képzeld el egy olyan világot, melyben nincsenek gazdagok és szegények, nincsenek fegyverek, vallások...”* – sorolja a különféle megosztó tényezőket. Minden megfeszített igyekezetünk ellenére ez a világ a képzelet világa maradt. Lennon dala a keresztyéniséget is a megosztó tényezők közé sorolja. Van-e érvünk az evangélium egyesítő ereje mellett?

Pál személyes tapasztalata és teológiai hitvallása, hogy *nincs különbség!* „Nincs különbség zsidó és görög között, mert mindenkinek ugyanaz az Ura, és ő bőkezű mindenkire, aki segítségül hívja” – A teremtés-gondviselés közös alapja minden emberi életnek. *Nincs különbség* – abban sem, hogy „mindenki vétkezett, és híján van Isten dicsőségének” (Rm 3,22) – közös alapot jelent a bűn, melynek átkos hatalma alól senki sem kivétel. *Nincs különbség* – mert Isten mentő szeretete Krisztusban mindenkire lehajol, hogy üdvöztse. *Van különbség!* – abban,

ahogy az ember Isten kegyelméhez viszonyul: megragadja vagy elutasítja. Ez az alapigazság mégsem jogosítja fel a megtérteket a gőgös különbségtételre, mert Urunk nem különböztet meg bűnöst és bűntelent, csak *bűnöst és kegyelmet nyert bűnöst*. Pünkösd óta a világ olyan, mint egy megszüntetés előtt álló börtön, ahol minden rab amnesztiát kapott. A rabok egy része már elfogadta az amnesztiát, de vannak, akik még nem döntöttek, talán nem is hallottak a szabadulás lehetőségéről. A szabadulást elfogadóknak kötelessége tájékoztatni a többieket a nagy lehetőségről. Az evangélium hírének mindenkire el kell jutni, és ez mindazok feladata, akik már azt meghallották. Ez az apostoli küldetés minden kor keresztyéneire, ránk is érvényes. Vállaljuk-e, hogy a kétezre éves evangélium ma is aktuális, amit hirdetni kell, még olyan erős ellenszélben is, amit manapság tapasztalunk? A médiacézárók harsány világában ma sincs más mondanivalónk, mint Krisztus beszéde. „A te hangod” szlogen nem vihető át a keresztyén igehirdetés területére. A tömegeket kábulatba ejtő virtuális hatások, a klónozás világában ma is az ősi (primitív) módon, hallásból születik a hit. Vállaljuk-e apostoli küldetésünket?

A szószerző felé

Az igehirdetés gondolatmenete többféle lehet. Kiindulhatunk a „nincs különbség” talajáról, a Krisztusban kapott esélyegyenlőségből, hogy megérkezzünk az igehirdető és igehallgatók egyéni felelősségéhez – ez esetben az alábbi vázlatot ajánlom:

- 1, Esélytelenek esélyegyenlősége: Üdvösség Krisztusban
- 2, Hogyan hihetnének? – Az igehirdetők felelőssége
- 3, Hogyan hihetnének? – A megszólított ember felelőssége

Kezdhetjük a végéről:

- 1, A hit (ma is) hallásból születik – ha Krisztus beszéde hangzik
- 2, Külső és belső akadályok – Ami a te felelősséged: hallani, továbbadni
- 3, Az igazi egység, ami nem a képzelet világa – Üdvösség Krisztusban

Imádkozzunk! Krisztus Urunk, hálát adunk azért, hogy meghallgattad imáinkat, eltörölted bűneinket, megszerezted üdvösségünket. Helyezd szívünkre mások üdvösségét, győzd le kicsinyhitűségünket, tégy az evangélium készséges hirdetőivé minket. Ámen.

Javaolt énekek: 265, 464, 470.

Győri Gábor

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 2. VASÁRNAP • Zsid 12,22–29

A címzettek

Zsidóból lett keresztyéneknek íródott a levél. Nem kellett nekik elmagyarázni a választott nép múltját, nem igényel minden szó hosszú fejtegetést. A kijelölt részt megelőzően, a 18. verstől a zsidó történelem egy jelentős része elevenedik meg minden szóban, de a címzettek számára beszédesebb. A tapintható hegy, a lángoló tűz, a homály, a sötétség, a trombitaharsogás, Mózes neve

számukra nem szavak halmaza, hanem megelevenedő történelem. Tehát könnyű dolga van a levélírónak – gondolhatjuk. De könnyű ennek a gyülekezetnek is, hiszen az ősök, apáik elbeszélése alapján bennük él a múlt. Az apáról fiúra továbbadott hagyomány az események pontos elbeszélésével évszázadokat ível át, s generációkat köt össze egy pillanat alatt. Amikor még élt nagyapám, s elmesélte a dédunokáinak, hogy az ő nagyapja mit élt át 1848-ban, a gyermekek csillogó szemű rácsodálkozásában és a nagyapám boldog büszkeségében, hogy ő egy fontos kapocs, egy pillanat alatt összekapcsolódott 150 év több generációja. Egy ügyre tekintve ugyanazt érezte a késői utód, mint az események átéltje. A zsidóknál pedig sokkal erősebb volt a hagyomány továbbörökítése. Ez hitvallás volt. S nem 150 évet, de évszázadok, évezredek történelmét adták tovább. S ahogy így benne éltek a múltjukban, ezzel együtt átélhették Jézus földre jöttét, hallhatták tanítását, szemtanúi lehettek csodatételeinek, halálának, feltámadásának. Tehát könnyű helyzetben voltak. Csakhogy nekik kellett elsőnek meghallani a zsidó papok ellenszegülését Jézussal szemben. Nekik hivatkoztak először a kiválasztottságukra. Éppenséggel az eleven, a szinte az átélésig ébren tartott múlt az ő szívükben, bensőjükben szólalt meg elsőnek. Nekik kellett a legtöbbet átértékelni a múltból. Könnyebb volt nekik és mégis nehezebb.

Mi is a címlistán vagyunk

Mindenkinek megvan a maga múltja kicsiben, egyéni életében és egyetemesen. Mindenkinek ott van az életében, amivel szakitani kell, amit le kell vetni, le kell tenni. Megvan a magunk „ő- és új szövetsége”, Istenhez fűződő régi és megújuló kapcsolatunk. Vannak Sínai hegyeink, pusztai vándorlásaink, visszavágyódásaink: „Bezzeg, de jó, de szép is volt hajdanán!” Istenrel való kapcsolatunk változik, újul nap mint nap. S ennek a változásnak mindig valami többletet kell hoznia. El kell találni a Sionhoz, az élő Istenhez, Jézushoz. Nekünk, húsvét utáni keresztyéneknek, reformáció utáni evangélikusoknak ez a hazatalálás, a Sínai helyett a Sionhoz járulás naponkénti történés, naponkénti megtérés kell legyen. Jelen felgyorsult, vagy saját magunk által felgyorsított, fölpörgetett világunkban, kiszámíthatatlan környezetünkben még fontosabb ez az odajárulás. Mert óriási lelki, szellemi káoszban élünk. A mai ember lelkéből azt a bizonyos út félre, szélre esett magot hamar kikapják a madarak. Sokszor hull szélre a mag, mert érintőlegesen, hamar, gyorsan találkozik csak az igével. Elolvassa, meghallgatja, de nincs idő még az agyba se bevésni, nemhogy a szívbe. Hány-szor áll meg az ember: mit is olvastam ma reggel az Útmutatóból? – már nem jön elő. Eltelt néhány óra, emberek sokaságával beszélünk, intézkedünk, bosszankodunk, számtalan dologba beleütköztünk. Sok mindenhez odajárultunk, amihez nem is kellett volna, s Isten szava kiröppent a fejünkől. Jó esetben kéznél van az Útmutató, s megnézzük. Vagy elhatározzuk, ha hazaérünk, újra elolvassuk. S jó, ha ezt meg tudjuk tenni, újra és újra odajárulni Istenhez. S az ő kegyelme, hogy odajárulásunk, pillanatnyi – sokszor tényleg csak pillanatnyi – megállásunk utáni újabb rohanásunkat megbocsátja, s újra vár, újra fogad, újra hív. Hiszen az első hátraarc óta hívogatja népét. Jézus Krisztus pedig megragadta vállunkat, és Isten felé for-

dított: Ő a ti Istenetek, Atyátok – mondta. Úgyhogy nem is az ember járult a Sionhoz, hanem Jézus Krisztus fordított oda minket.

A levél megérkezik

Ez azonban az összes ajándékával együtt óriási felelősség is. Akik hallgatják az ígét, akik a sok választási lehetőség közül a templom csendjét választották, akik az Isten parancsának engedelmességgel ünnepszentelésre indultak, azt mondhatjuk, már jó helyen vannak, jó felé haladnak. Hiszen a keresztyén erkölcsiséget, a keresztyén értékeket tartják fontosnak, a jobbik részt választották, megtalálták az igazi értéket. De tudni és tudatosítani kell azt, hogy ezt az ember nem önjelöltől teszi, nem sajátítható ki és nem ragadható meg az ember számára a dicsőség. Istené egyedül a dicsőség. Sőt felelősség a keresztyén ember számára ez az odatalálás. Nem befejezése valaminek, hanem a kezdete. Vigyázatok – hangzik a felszólítás. De ez nem fenyegetés, hanem az Atya féltő sóhaja. Az Atyáé, aki annyi makacsságot, süketséget, vakságot tapasztalt az ember részéről. Aki látta, hogyan ölték meg a prófétákat, mert nem szertették hallani Isten üzenetét. Ez az Atya féltve sóhajt: Vigyázatok, el ne utasítsátok azt, aki szól! Nehéz nekünk meghallani ezt a mennyei hangot, mert dübörgő hangok vesznek körül bennünket. S még nehezebb ezt a hangot hallatni, ha már meghallotta az ember, s arra szánta el magát, arra indította Isten, hogy továbbadja. Ugyanis mindenki dübörög, zörög, zakatol. Talán még a föld dübörgő megmozdulását se hallaná meg a mai ember. Ezért mondja az Úr, hogy az eget is megrendíti. Ezt el se tudja képzelni az ember, milyen az ég megrendülése, s nem is lehet cél valami rémes vízió fölvázolása. A vasárnap címadó zoltára: „Szeretlek, Uram, erősségem, én kösziklám, váram és megmentőm!” (Zsolt 18,2–3) Földrengés és égszakadás ellenére, vagy éppen ezek miatt azt üzeni az Úr, hogy ő erős köszikla és vár. Rímél erre a 46. zoltár, és az erre írt énekünk: Erős vár a mi Istenünk. Hozzá menni, odajárulni, ez az, ami megment bennünket. S ha a vasárnap evangéliumi ígéjével ki tudjuk szívükből, igazán mondani: „Áldott, aki az Úr nevében jön!” (Mt 23,39) – ha ezt meghalljuk, ha ezt hirdetni, továbbadni képesek vagyunk – megmenekültünk. Mert Isten a mi oltalmunk, Krisztus a mi menedékünk, menekvésünk, életünkben, itt a mindennapokban és halálunk után.

Bencéné Szabó Márta

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 3. VASÁRNAP • 1Tim 1,12–17

A levél Timóteusnak, a hűséges és megbízható ifjú munkatársnak szól. A gyülekezeti szolgálat, a pasztorizáció kérdéseiben ad iránymutatást a fiatalabb kollégának, aki az efezusi gyülekezet vezetésével gyürkőzik.

Timóteus hosszú ideig volt Pál apostol segítőtársa, rengeteget dolgoztak együtt az Úr szolgálatában. Az Isten ügyének elkötelezett fiatalembert, annak ellenére, hogy „vegyes-házasságból” született – apja görög, anyja zsidókeresztyén volt –, komoly lelki hatások érték már a családján belül is. Pál maga beszél erről a 2Tim 1,5-ben; „Eszembe jutott ugyanis a benned élő képmutatás nélküli hit, amely először nagyanyádban Lóiszban és anyád-

ban, Eunikében lakott, de meg vagyok győződve arról, hogy benned is megvan." A megerősítést mégis Pál mellett a közösen végzett munka közben kapta meg, miután Lisztrában találkoztak. Timóteus hamarosan önálló feladatot is kapott több gyülekezetben, Thesszalonikában, Efezusban, Korinthusban, Filippiben. Folyamatosan jelen volt, válllva dolgozott az apostollal, akivel a missziói munkától kezdve a fogság elszenvedéséig mindenben társak, testvérek voltak.

Mint a pásztorlevelek mindegyike, a Timóteushoz írt első levél is páli, apostoli örökséget hordoz, a kegyelem minden másnál nagyobb erejének megtapasztalása és hangsúlyozása járja át a mondanivalóját. Így bár több írásmagyarázó szerint nem illeszthető be a páli kronológiába, a tekintélye számunkra ugyanis inkább a tartalmából adódik, és nem feltétlenül csupán a személytől függ.

A levél írója a gyülekezetépítés aktuális problémáira, a napenkénti keresztyén élet rendjére és a tévtanítók elleni fellépésre vonatkozó kérdésekben ad bátorítást Timóteusnak, aki a hagyomány szerint Efezus első püspöke volt, de mindenképpen az apostoli hagyomány letéteményese és keze a közösségben. Fontos tudnunk arról, hogy a gyülekezetben a gnózinak egy sajátos formája ütötte fel a fejét, amely törvénykegyességgel párosult, megvolt a veszélye annak, hogy az evangélium helyébe valami üres spekuláció kerül, amelyet ráadásul törvénytárgyakként adnak el a hívei. Azt vallották, hogy a feltámadás már megtörtént (2Tim 2,18), és merev, etizáló, szigorú álláspontjukkal mások hitét kérdőjelezték meg.

Isten bűnösöket hív!

Erre reagálva kerülnek aztán elő Pál apostol életének eseményei, külső és belső történései, amelyeket oda lehet állítani újra megerősítő bizonyágtételként Timóteus és közvetve a gyülekezet elé. Mert egyedül Isten megújító kegyelmének, hatalmának, szeretetének köszönhető az, hogy Pál élete fordulatot vett. A Krisztus nevét káromlóból, az övét üldözőből, az erőszakos, a törvénykegyesség megkötözöttségében élő kegyesből új életet kapott, sőt az evangélium ügyének hírvivői mandátumával megajándékozott, ezt az ügyet egész életével transzpárensként hirdető emberré vált. Ehhez pedig semmi másra nem volt szükség, mint Isten szuverén közbelépésére a damaszkuszi úton az Élő Jézussal való találkozásban. A rajongó, a vakbuzgó, a törvényben megoldást és kiutat megtalálni akaró fanatikus farizeusból így lett Isten evangéliumát, jóhíré, kegyelmét, a Jézus Krisztusban való hitet és szeretetet hirdető apostollá. Ez az igazi „pálfordulás”, ami megkülönböztethető mindenfajta köpönyegforgatástól, hiszen itt maga az Úr az, aki megerősítést adott, és az előzmények ellenére megbízhatóan tartotta a Saulból lett Pált. A 14. versben található „ὁπαρακληθῆναι” kifejezés mutatja, hogy a kegyelem minden előbbi helyzetet, sőt minden további várakozást bőségesen felülmúló ajándék, valóság, amely a legnagyobb bűnösökkel is újat tud kezdeni. Pálnak éppen azért nem volt szüksége soha arra, hogy takargassa, kozmetikázza a múltját, mert vallotta: „Igaz az a beszéd, és teljes elfogadásra méltó, hogy Krisztus Jézus azért jött el a világba, hogy a bűnösöket üdvözítse, akik közül az első én vagyok.” Mindig tisztában volt azzal, hogy ki volt ő, és hogy ennek ellenére Isten mit tett vele. Jézus Krisztus volt az, aki az életét,

a múltját helyes mederbe terelte, elfogadva talentumaival és gyengeségeivel együtt, mindent az evangélium alá rendelve. A múlt ezért nem okozott fejfájást az apostolnak, ezért beszélt róla mindig nyíltan, tudva azt, hogy ő, aki a bűnösök közt első volt, éppen ő lett az, aki a kegyelmet nyertek közül is az első lehetett, hiszen Isten rábízta az ügyét.

Ez a buzgó törvénykegyesség rigorózus gondolatrendszerébe nem illeszthető be. Isten szeretetének, irgalmának területén azonban, ahogyan éppen az apostol abszurd példája mutatja, nincs elveszett, ellehetetlenült emberi élet. A Pál által hirdetett szabadság nagysága, valósága attól lett hiteles mások előtt is, hogy az apostol a saját életében ezt ilyen ellenállhatatlan erővel tapasztalta és hirdette meg.

A záró szakasz tulajdonképpen doxológia, melyben az apostol a hatalmas és örök Isten előtt borul le hálát adva mindenért, amit vele és minden elveszettel irgalmasan tett és tesz a mai napig Jézus Krisztusban. A megerősítő ámen nemcsak egykor Efezusban, hanem minden keresztyén gyülekezetben hangozhat a perikópa utolsó szavára válaszul.

Bőséges kegyelem

Szentháromság után 3. vasárnapon Istenünk azzal az üzenettel szólítja meg Timóteust – és rajta keresztül minden „istentisztelőt”, így bennünket is – hogy az ő irgalma és szeretete az, ami minden emberi tisztátalanság, erőtlenség, bűn és gyengeség ellenére felénk hajlik, és képes arra, hogy kiemeljen, felemeljen, útbaigazítson és vezessen az életünket alapvetően fenyegető, de a minden nap tikkasztó, füllesztő, lassító tényezők közepette is.

Ahogy Pál apostol életének példájában a gyülekezet előtt áll, olyan erővel, olyan bőségesen és olyan frissességgel érkezik meg az életünkbe Isten bennünket is számba vevő, ránk is igényt tartó, a mi munkánkat is becsülni, használni tudó szeretete. Ismer minket, ismeri a gyenge pontjainkat, ennek ellenére az egész valónkat akarja formálni és használni.

Ahogy az elveszett juh vagy drahma megtalálása örömet okoz a gazdáknak, ahogy Simon házában a bűnös asszony megtaláltságának örömet fejezi ki hálájában – a farizeus számára túlzó, és érthetetlen módon –, úgy egyfelől ez az öröm, másfelől az ezért való hálaadás hatja át a gyülekezet életét, szemben minden kicsinyes emberi ítélettel és törvényeskedéssel. Isten nekünk Krisztusért sokat engedett el, és aki ezt átélte, annak az életében nyomon követhető lesz ennek a hatása.

A hívás ma is, most is hangzik, hogy együtt mondhassuk az apostollal: „Az örökkévalóság királyának pedig, a halhatatlan, láthatatlan egy Istennek tisztelet és dicsőség örökkön-örökké.” Ámen.

Fanatizmus!?

A fanatizmus hátteréről, akár a politikai, akár vallási okok ezek, általában negatívan vélekedünk. A rajongás, a vakbuzgó féktelenség, a mindenre kész elvakultság és türelmetlenség kapcsolódik össze a szó jelentésével. Ha említjük, a szélsőségek, a mások véleményével kapcsolatos egyoldalú elfogultság jut eszünkbe. Az iszlám szélsőségesek (tálibok), akik Afganisztánban a bámijáni Buddha szobrokat semmisítették meg, vagy a

dzsihad, a szent háború hirdetői, Salman Rusdie kiközösítése, a terrorizmus, atrocitások és túlkapások, gépeltérítések és repülőtéri robbantások. Esetleg keresztes háborúk és eretneküldözés. Hisztéria, tudatlanság, gyűlölet és toleranciahiány összefonódása. Amikor nem számít az emberi élet, amikor fontosabb az eszme kohéziója miatt a rend, az előírt szabályrendszer megtartása, betartatása.

Olvasom a hírt: március elején Alaszkában túlélőversenyt rendeztek, melyen hazánkat egy 26 esztendőös balassagyarmati fiatal ember képviselte. A róla szóló cikk címe: „A fanatikusan vasember”. Nem véletlenül, hiszen a több mint 150 induló közül mindössze 39-en érték el a célt, ő másodikként. Sziklás hegyeken és gleccsereken át kijelölt útvonalon kellett végigküzdenie magát minden versenyzőnek gyakran teljesen egyedül, magára hagyatva, kiszolgáltatva az elemek pusztító erejének. Volt, hogy a napi 2–3 órás alvás mellett több mint 28 órát kellett síelni egyfolytában azért, hogy az ellenőrzőpontok közötti 150 kilométeres távot teljesíteni lehessen. „Volt, amikor arra gondoltam, hogy feladom, de szerencsémre ekkor segítségemre siettek a helyi lakosok, illetve a versenyzőtársak, forró levest, kézmelegítővel, valamint néhány jó szóval tartották bennem a lelket. A rendkívüli nehézségek ellenére a következő versenyekre is jelentkezem, hiszen nagyszerű élménnyel lettem gazdagabb.”

Talán ez is fanatizmus!? Hajtóerővé válik, nagyszerű teljesítmények elérésére tesz képessé a rajongás, a féltelenség, a türelmetlenség?

Pál apostol életében valami hasonló történt. A fanatikusan vakbuzgó, túlkapásra is hajlamos Saul találkozott Jézussal és vele együtt Isten kegyelmével. Találkozott azzal, aki irgalmas volt hozzá, és a múltja bűnei ellenére „megbízhatónak” és alkalmasnak mondta ki. Az apostol élete így válhatott valóban transzparenssé minden tévúton járó bűnös ember számára, Isten még a „fanatizmusát” is ügye érdekében használta fel. Előző vakbuzgósága, elvakultsága meggyógyult a damaszkuszi találkozás után. De ahogy Ady fogalmaz: „És megvakultak Hiú szemeim. Meghalt ifjúságom. De őt, a fényest, nagyszerűt Mindörökre látom.” Mégis maradt valami abból a „szent türelmetlenségből”, amit Isten most már úgy vett kézbe, hogy őrá a „Fényesre” tekintve, ha kell, viszontagságokon át, akár 28 órai munkával, elemek pusztító erejének kitéve, mindenféle fenyegtettség dacára, de munkatársak, testvérek, barátok segítségével körülvéve is vigye Isten könyörületének hírét minden-hova.

Ez Timóteus és az efezusi gyülekezet után ma hozzánk érkezik, hogy mi is meghalljuk hívását, a hit bátorságával rábíz-zuk magunkat, hozzá menekülünk, hogy hadd formáljon, hadd kezdjen velünk újat szeretete és kegyelme, és neki adhassunk hálát mindenért.

Smidélisz Gábor

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 4. VASÁRNAP

• Gal 5,13–14

Olvassunk bele elsőként két fontos könyvbe!

Igénk mondanivalójának megértéséhez két könyvet feltétlenül szükséges fellapoznunk. Hagyományos egzegézis helyett hadd álljon itt Cserhádi Sándor a Galáciabeliekhez írt levél magyarázata, igényre vonatkozó részének és Luther Márton „Értekezés

a keresztyén ember szabadságáról” című művének rövid összevetése. Az összevetést indokolja, hogy egyrészt Cserhádi Sándor is támaszkodik Luther írására, másrészt Luther a saját meggyőződését éppen Pál levelei alapján fejt ki. Ez a különös egy-másba fonódás pedig felerősíti az azonos mondanivalót.

Pál és Luther is elsősorban azért küzd, hogy olvasói megért-sék, csak a Krisztusban való hit igazít meg és ad üdvösséget. Ugyanakkor ez a hit ad szabadságot az Isten által megszólított embernek. A keresztyén ember szabadsága pedig azt jelenti, hogy őt már nem befolyásolják körülményei, nincs hatalma rajta sem a bűnnek, sem a törvénynek, sem a halálnak. Pál a körülméltelkedés ellen száll síkra, ugyanis ha a galaták alávetik magukat ennek az elkötelező szokásnak, akkor arról tesznek bizonyosságot, hogy nem elég nekik, amit Krisztus tett értük. Ezért olyan fontos Pál számára, hogy levelében többször hangsúlyozza a galatáknak Krisztusban elnyert szabadságukat. Luther a jócselekedetek szükségtelenségét vallja, és Pállal egyet-értve a törvénytől való szabadságot hirdeti.

Felvetődik a kérdés, vajon mire való az így nyert szabadságunk? Mielőtt erre keresnénk a feleletet, mindketten a szabadsággal való visszaélés lehetőségétől, a testi mivoltunkból fakadó kísértéstől óvnak. „Csakhogy a szabadságot ne tekint-sétek ürügynek a test számára” – figyelmeztet Pál. Luther Pál nyomán megkülönbözteti az ember kettős természetét. A lelki, a belső ember megújulhat a hit által, mégis mindig harcolnia kell a testtel, azaz a külső-, vagy ömberrel, amelyik „szeret-ne a világhoz alkalmazkodni, a maga érdekével foglalkozni”. Luther nemcsak óv a visszaeséstől, hanem harcot is hirdet el-le. A test elleni állandó küzdelmet a test megtisztulása ér-dekében tartja fontosnak. A test szolgáskodásra való hajtságát vi-szont mindenki maga szabhatja meg saját hite mértéke sze-rint. A test fegyelmezése a böjtölés, a virrasztás, a munka cse-lekedeteiben nyilvánulnak meg. A cselekvés másik irányát a másik ember javára való önkéntes szolgálatban látja. Erre az önmagát odaadó szolgálatra a hit szabadítja fel a Krisztusban hívó embert. Pál nem foglalkozik a test fegyelmezésének kér-désével, a szabadság és a szabadsággal való visszaélés ellent-mondásából egyetlen kivezető utat jelöl meg, a szeretetét (13. vers). A szeretet mértéke pedig a rabszolgaként való szolgál-atban lesz krisztusivá. Cserhádi Sándor felveti a kérdést, nem veszti-e el a Krisztustól kapott szabadságát az, aki a szeretet-ben a másik ember rabszolgájává teszi magát. A látszat ellené-re a két fogalom, vagy állapot szerinte nem zárja ki egymást, mert a szabadság éppen a szeretetben és csak a szeretetben tel-jesedhet ki, és lehet valóssá. A szeretet nélküli szabadság ön-és közveszélyességével szabadosságra csap át, és újból szolgasá-gba hajtja az embert. A szeretet szabadsága ellenben minden tör-vényt és előírást szükségtelenné tesz, mert a másik iránti sze-retet határozza meg azt, hogy az adott helyzetben mi a jó és szükséges tennivaló. A szeretet a törvény betöltése (14. vers). Augusztinus „Szeress, és tégy, amit akarsz” mondata és Jézus arany szabálya összhangban van Pál levelével.

Szabadságra hivatatok el

„Szabadságra vagyunk ítélve” – írja Sartre. Pállal ellentétben helyzetünket, szabadságunkat nem tág lehetőségnek, hanem meghatározottságnak tekinti. Az augusztinuszi mondat mára

megrövidült – tégy, amit akarsz! –, de ez rabbá tette az embert. A szabadságot azonosítottuk az Isten nélküli élettel, és hagytuk elveszni azokat a normákat, amik biztos alapot adtak krízissel teli életünkben. Magunk határozzuk meg cselekedeteinket, de gúzsba kötjük magunkat félelmeinkkel, szokásainkkal, munkáimadatunkkal, sikerhajhászásunkkal. Olyannyira, hogy végül mindezek fölénk nőnek, és rabszolgaságban tartanak bennünket.

Meglehetősen sok irodalmi mű foglalkozik a szabadság-rabszolgaság problémájával. (Néhány példa: I. B. Singer: Gólem; A rabszolga valamint K. Kesey: Száll a kakukk a fészkére, P. Boulle: Híd a Kwai folyón). A művek alapján látszik, hogy igen fontos kérdés, hogy lehet-e egyáltalán szabad az ember. A körülményei teszik-e szabaddá? A szabadságot hogyan lehet a rabszolgaságban vagy fogságban megélni? Ezek az irodalmi művek az ember oldaláról nézik a kérdést, és arról szólnak, hogy az ember hogyan találja meg körülményei ellenére szabadságát, a más ember által való kiszolgáltatottságban hogyan élhet mégis emberként. A szabadság keresése gyakran azonos az emberi élet értékeinek keresésével.

A páli-lutheri szemlélet szerint az ember nem képes magát felszabadítani megkötöttségeiből. Csak Isten képes erre. Ezért is írja: „Ti ugyanis, testvéreim, szabadságra hívtatok el.”

Jézus példázata a gonosz szolgáról az Isten által kínált szabadság lehetőségéről szól. De arról is, hogy az ember mennyire nem tud élni szabadságának élményéből. Az adós szolga a jogosság szerint végképp elveszett. Adóssága olyan mértékű, amit már semmiképpen nem tud törleszteni. Értzi a pontenciális büntetés minden ínségét. Még nincs meg a bírói döntés, a végrehajtásra várni kell, de csak idő kérdése, hogy Ura kimondja fejére az ítéletet. Ura azonban nem cselekszik a jog szerint: elengedi tartozását, szabaddá teszi, azáltal, hogy nem viselkedik úrhoz méltóan. Méltóságát örömmel hagyja veszni a szolga érdekében. (Ezek a szolgák mi vagyunk. Ránk várt az ítélet. A menekülés öröme, a szabadság átélése óriási élmény.) A problémát éppen az okozza, hogy ez a szolga nem éli át a szabadság élményét, annak a boldogságát, hogy számára kinyílt a világ,

fellélegezhet, élhet szabadon. Ő már a folyosón a jog embere lesz, behajtja, ami jár, könyörtelenül számonkérő.

Elnézem azokat a filmeket, amelyek a különleges pillanatot, a rabságból való szabadulás pillanatát örökítik meg. Katartikus az élmény, amit az éppen szabadultak átélnek. Erről beszél Pál, és erről szól Jézus. Nekünk is erről a pillanatról kell szólnunk. A szabadulás, a visszanyert szabadság élményét kell megéreztetnünk a mai vasárnapon.

Ünneprontó Pál közbeeső megjegyzését még csak említeni is. „Csakhogy a szabadságot ne tekintsétek ürügynek a test számára!” El sem tudom képzelni, hogy a most szabadult foglyok az átélte szabadság perceiben visszaéljenek ezzel a szabadsággal, hirtelen fosztogatni kezdenek, vagy a másik nyakát szorongatni, vagy más elvetemült cselekedetre ragadtassák el magukat. Az átélte élmény nagylelkűvé kell, hogy tegye az embert. Aki nem lesz azzá, nem lesz szeretetteljes, megbocsátó és szolgálatkész a másik ember iránt, az nem tudja, hogy mitől szabadult meg, mint ahogyan nem tudja a gonosz szolga sem Jézus példázatában.

Még egy irodalmi példa témánkhoz. Talán sokan ismerik Lázár Ervin „Szegény Dzsoni és Árnika” című meséjét. Szegény Dzsoni az erdőben megy, és vidáman füttyörszik. Arra gondol, hogy ő a világ legszabadabb embere, hiszen arra megy, amerre akar, senki sem parancsol neki, és még vagyona sincsen, úgy, hogy még az sem tartja rabságban. Füttyörszésébe egyszer csak szomorúság vegyül, mert az jut eszébe, hogy a világon ő a legnagyobb rab is, a szabadsága rabja. Se kedvese, se barátja, se otthona. A szabad-rab Dzsoni a mesében találkozik Árnika királykisasszonnyal, akibe beleszeret, és ezzel végleg elveszti szabadságát, hiszen most már nem kódoroghat a vakvilágban, amikor akar, mert törődnie kell Árnikával. Ha történetesen Árnika megbetegedne, otthon kellene maradnia, hogy őt szeretgesse, ápolgassa, gyógyíttassa. De az is igaz, hogyha Árnika megbetegedne, szegény Dzsoninak már nem kódorognia volna kedve, hanem otthon maradnia Árnika mellett. Így szegény Dzsoni a szerelemmel nem vesztette el szabadságát, most is a világ legszabadabb embere, mert azt teszi, amihez kedve van.

Koczorné Heinemann Ildikó

A zsinati ülásszak nyitó istentiszteletének igehirdetése*

Jn 12,34-36

Kedves Testvéreim a Jézus Krisztusban!

Hirdetem nektek Jézust, akire egyéni életünk isteni korlátok közé zárt földi idejében éppúgy szükségünk van, mint az előttünk álló hatéves zsinati ülásszak ideje alatt. Hirdetem Jézust, akit már a próféták égi fénynek, hajnalsillagnak neveztek. Hirdetem Jézust, a világ világosságát, ahogyan ő saját magát kijelentette: „Én vagyok a világ világossága”. Hirdetem azt a fényt, aki felragyogott az idők teljességében, aki világít ma is – mindenek előtt igéjében – és aki majd az örökkévalóság fényében tündököl.

Még egy kis ideig *közöttetek van a világosság*. Bizonyára szabad ezt ma úgy értenünk: köztünk van, itt van velünk s talán bennünk is a világosság, Jézus, aki 2000 éve világít földgolyónkon, egyre továbbhatoló fénnel. Aki 1000 éve világít magyar hazánkban és közel 500 éve a magyar evangélikus egyházban.

Nagy biztatás ez számunkra most, zsinati ülásszakunk kezdetén: velünk van a világosság, velünk van Jézus! Higgyetek a világosságban, és járjatok a világosságban! – szólít meg bennünket maga Jézus. Aki részt vettünk az előző zsinati ülásszak záróistentiszteletén, ennek a világosságnak fényében látuk meg vétkeinket, mulasztásainkat. Ez a világosság vezetett a bűnbánat oltárához, és ránk ragyogott a kegyelem fénye.

Nem keveset vár tőlünk ez alatt az előttünk álló hat év alatt Urunk. Azt várja, hogy keretet, jó rendet, edényt adjanak a zsinati törvények az Isten Magyarországi Evangélikus Egyházában való munkálkodásnak. Emlékezzünk reformátorunk, Luther Márton tanítására: minden külső szervezet Isten igéje hirdetésének és a szentségek kiszolgáltatásának céljából van. Vagy másképp és távolabbra nézve: az egyház Isten drága eszköze, hogy istenfiakként felkészülhessünk egy dicsőségesebb életre. Milyen megtisztelő és milyen nehéz szolgálat, hogy az egyház, a Magyarországi Evangélikus Egyház építésében és szolgálatában Isten méltatott bennünket erre – túl azon, hogy egy egyházi szervezet, közösség kiküldött zsinati tagnak; a talán tehernek is érzett küldetésünk mögött érezzük inkább azt, hogy Isten hívott el erre bennünket!

Ugyancsak Lutherrel mondhatjuk sekrestye-imádságát most az előttünk álló feladatokra alkalmazva: Urunk, te zsinati tagnak hívtál el bennünket. Kérünk, ne hagyj magunkra, ha magunkra maradunk, mi mindent könnyen elrontunk. Egyházunk tagjaitól is nagy és sok az elvárás: még jobb és pontosabb törvényeket alkossunk! Ragyogtasd hát ránk, Urunk, megvilágosító fényedet, hogy se a terhek alatt össze ne roppanjunk, se a sok kritika tévútra ne térítsen, és a sötétben se tapogatózzunk!

Pröhle Károly professzor tanítása szerint János evangéliuma itt azt mondja, hogy Jézus világossága maga az élet, melynek erejét és rendjét a teremő Isten beépítette a világba. Jézus, a testté lett Ige pedig minden szavával és cselekedetével ezt az

életet hirdeti és valósítja meg. Ő a világ világossága abban a kettős értelemben, hogy rávilágít a világ végső lényegére, az Istentől kapott élet értelmére és rendjére, és ugyanakkor új életlehetőséget ad, életet újít, életet terem.

A világosság valóban maga az élet – a sötétség pedig a halál, ahogyan ősi bibliai kifejezések hordozzák ezt az igazságot. Jézus mint világosság egyrészt az élet forrása, táplálója, másrészt az élet mértéke. Ő az Emberfia. Amilyenek az Isten az embert teremtette, amilyen az ember a bűneset előtt volt, és amilyené Jézus teremtheti újjá. Így erkölcsi értelemben is rajta kell tájékozódunk. Ebben is világosságunk.

Mindenek előtt sugározza azt a végtelen szeretetet, amely őt a golgotai kereszthalálba vitte, amely meg tudott bocsátani ellenségeinek, amely vonzott, lenyűgözött, átformált emberi életeket. Sugározta és érlelte a békességet Isten és ember, ember és ember között – és sorolhatnánk sokáig, hányféle színe van Jézus világosságának. Sokkal több, mint a nap felbontott fehér fényének. Jézus így folytatja: *Járjatok világosságban!*

Az a Jézus, aki magára mutatva mondta: én vagyok a világ világossága – a másik mozdulatával a tanítványokra mutatva jelenti ki: Ti vagytok a világ világossága. Át kell vennetek, be kell fogadnotok a fényt, és tovább kell sugároznotok! Követünk kell a fény útját. Jézus előttünk járó Hajnalsillag. Igéjére adott válaszuk nem lehet más, mint a követés, ahogyan azt Bonhoeffer könyve oly gazdagon kibontja...

Hiszem, hogy Jézus világossága felragyogott mindnyájunk számára. Néha talán homályosan látjuk. Gyenge a hit szeme bennünk. Ezért a megújuló jézusi biztatás: higgyetek a világosságban! Hogy ne tévóvazzunk. Higgyük, ha még homályosan látunk is, de majd egyre világosodik – keresztyén életünk és szolgálatunk dolgaiban is. Járjatok a világosságban! Ez számunkra is elsősorban azt jelenti, hogy járjunk szeretetben. Legyünk szeretettel szolgatársaink iránt. Hiszen olyan különbözőek vagyunk. Sok mindenben más a véleményünk, elgondolásunk. De a szeretetben egyek kell, hogy legyünk.

Világosságban járni azt jelenti, hogy szolgálni, munkálkodni az Úr dolgában – amíg tart a ma, amíg időnk van. Jól kell az időt kihasználni. Minket is Jézus szeretete készíthet erre föl, mint a tanítványokat. A szolga követi urát... A tanítvány hallgat Mestere bölcs tanácsára. Ez ránk is érvényes, „S ha valakinek nincs bölcsessége, kérje Istentől... kérje hittel, semmit nem kételkedve.” (Jk 1,5)

Világosságban járni azt is jelenti, hogy mindig előre menni – még csak nem is hátrafelé kacsingatni. Visszafelé nem vezet út – mint ahogy Izrael számára sem vezetett vándorlása idején. A fényoszlop mindig előttünk járt...

Ennek a világosságban járó életünknek nem lesz vége. Átmehetünk a halál sötét alagútján – az örök világosság fénye vár a túloldalon...

* Elhangzott: a fásori evangélikus templomban 2001. február 24-én.

Összefoglalva: A világosság Jézus Krisztus. Rajta dől el sorsunk. Az ő személyén. Azon, hogy ki nekünk ő? Az egyéni sorsunk. A Magyarországi Evangélikus Egyház sorsa. Ezért higgyünk a világosságban! Járjunk a világosságban! Induljunk el vele! Legyen Jézus Krisztus a középpont a számtalan zsinati paragrafus készítése, tárgyalása közepette is.

Időnk rövidre szabott. A zsinat ideje rövid hat év. Vajon végig munkálkodhatunk mindnyájan benne? Vigyázzunk az időnkre! Luther 1545-ben Újszövetsége legújabb kiadása egyik példányába mai igénk 36. versét írta jeligéül: „Míg világosságotok van...” Hamarosan ezután meghalt.

Felolvasott igénk utolsó mondata figyelmeztetés: „Jézus elmenve, elrejtőzött előlük.” A világosság el is tűnhet. Hogy ne legyen ez így, fogadjuk meg Ágendánk „könyörgő istentiszteleti rendjében” lévő, szinte valamennyi ige egybecsengő üzenetét, amelyek közül kettőt idézek igehirdetésem zárásaként. János

apostol írja levelében: „Az iránta való bizalmunk pedig azt jelenti, hogy ha valamit az ő akarata szerint kérünk, meghallgat minket” (1Jn 5,14). És a 90. zsoltárból: „Áraszd ránk kegyelmedet! Legyen velünk Istenünknek, az Úrnak jóindulata. Kezeink munkáját tedd maradandóvá, kezeink munkáját tedd maradandóvá!” Ámen.

Imádkozzunk! Mennyei Atyánk! Ne hagyj Minket magunkra, mert ha magunkra maradunk, mindent könnyen elrontunk, de te áldássá teheted minden munkánkat és egész életünket. Ajándékozz meg világos látással és egyetértéssel! Szentlelked töltse be szívünket örömmel, hogy neked szolgálhatunk. Lelked erősítse bizodalmunkat, erősítse reménységünket, hogy munkánk nem hiábavaló. Add áldásodat a zsinat minden tagjára, közös munkájára – egyházad javára, neved dicsőségére. Hallgass meg minket Jézus Krisztusért. Ámen.

Bárdossy Tibor

GYÖRI JÁNOS SÁMUEL

Helyszíni tudósítás*

Jak 3,13

HELYSZÍNI TUDÓSÍTÁS

Minden valamire való rádió érzékenyen figyel arra, hogy riporterei ott legyenek a helyszíneken, és helyszíni tudósításban, élő adásban tájékoztassák a hallgatóságot.

Most, hogy rádión keresztül, élő adásban szólhatom az ígét, különös erővel ragad meg a gondolat: minden igehirdetés helyszíni tudósítás kell, hogy legyen és minden prédikáció élő adás.

Jézus főpapi imája: Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól. Nem azt kérem, hogy a szószekek és a dogmatikák magaslatából szóljanak, hanem hogy elmenjenek a helyszínekre és tudósítsanak.

Nem jól szolgál az az egyház, amelyik kivonul a helyszínről, és halott az a beszéd, mely nem vállalja az élő adást. (Halotti beszéd...) Az igehirdetésnek előadás helyett élő adásnak kell lennie! Élő adás, többszörös értelemben is, de most különösen azért, mert az élő Istennel az élő Igén keresztül kíván szólni.

HELYSZÍNI TUDÓSÍTÁS – ÉLŐ ADÁS EBBŐL A TEMPLOMBÓL

Ezt a helyszínt már a kedves szerkesztő testvérünk bemutatta. Elmondta a templom rövid történetét. Talán szó volt arról is, hogy egy dombon áll ez a szép rózsaaablakos épület, ez az általunk nagyon megszeretett templom.

Szól a helyszíni tudósítás azoknak, akik még sohasem jártak itt, és azoknak is, akik látták kívülről, és megcsodálták itt, a tízeletesek között, de még sohasem léptek be, soha nem vettek részt istentiszteleten.

Helyszíni tudósítás azoknak, akik már hosszú idő óta nem tudnak eljönni, mert betegek, de azelőtt nem mulasztottak el egyetlen alkalmat sem.

Helyszíni tudósítás arról, hogy kissé megszeppent arccal ülnek itt páran. Félnék: nehogy elrontsuk ezt az élő adást, nehogy túl rövid, vagy túl hosszú legyen a prédikáció.

Kigyulladt az „élő adás – lámpa” tűzszínű fénnel! Emlékeztet bennünket arra az alkalomra, amikor tüzes nyelvek gyulladtak ki a pünkösdi közösségben, és megteltek Szentlélekkel. Akkor mindenki hallotta és értette az üzenetet, a nyelvi, észjárásbeli, világnézetbeli különbségeik ellenére. Akkor a Szentlélek biztosította az „élő adást”! Kérjük az Istent, hogy adjon nekünk is jelt, mikor lesz újból pünkösöd, mikor érthetjük meg itt a 20. kerületben tízeletesek között megbúvó templomainkkal, hogy mi a megbékélést, az odafordulást, az egyetlen reménységet hirdetjük. Mikor jön el az igazi élő adás, amikor nemcsak a rádió hullámain, de a Lélek sugarain lesz eggyé az a peremkerület.

HELYSZÍNI TUDÓSÍTÁS A LELKI HARCOK FRONTVONALÁRÓL

Adásban vagyunk, élő adás. Telnek a percek, kezdődjön hát a helyszíni tudósítás! A helyszíni tudósítás lényege a hitelesség. A tudósító szavai körül ott vannak a háttérzajok, a környezet atmoszférája. Érezzük, hogy a riporter a helyszínen tartózkodik. Hamar rájönne, ha lustaságból, csupán technikai trükként, a stúdióban kevernék rá a háttérzörejeiket.

A Szentírás ilyen helyszíni tudósítás. Nemcsak az isteni üzenet van benne, hanem benne vannak az emberi szféra zörejei. Nemcsak az isteni szót, hanem az emberi történelem jajkiáltásai, a gyülekezeti élet konfliktusai.

* Igehirdetés a Magyar Rádióban 2001. február 25-én.

Ebben a ma fölolvassott szakaszban is, de az oltár előtt fölolvassott igében is – mely a samáriai asszonyról szól – benne vannak azok az emberi események, melyek hitelessé teszik a tudósítást...

Ennek a levélnek az atmoszférája is arról árulkodik, hogy abban a gyülekezetben igenis voltak problémák, széthúzások, civakodások, viszálykodások.

A Szentlélektől ihletett írás éppen azért hiteles, mert nem hallgat el semmit. Nem hallgatta el az Ószövetség legnagyobb alakjainak gyarlóságát. Nem sminkelte a tanítványok gyengeségét, és nem retusálta azt, amit minden világi hatalom megtett és meg is tesz, hogy kudarcait elhallgatja.

Óriásplakátokon a kampányoló hatalom vezéralakja magabiztosságot sugall.

Vele szemben az útkereszteződésben kopott kőkereszt rozsdásodó pléhkrisztusa. Egy meggyötört, kiszívott arc. Az előbbi fölszólít: válassz engem! Ez utóbbira, a megfeszítettre vajon ki szavaz? Könnyű a közvéleménykutató feladata, hisz kétezer éve a tömeg inkább Barabásra voksolt. A kereszt nem kampányol, hanem tudósít. Mert ez a transzparens, ez a kereszt nem arra szólít föl, hogy válassz engem, hanem azt hirdeti: Én téged választottalak! Én érted haltam meg! Én melletted döntöttem!

Mai igehirdetésünk – így, rádión keresztül – nem kampányol, nem szavazatokat gyűjt, hanem tudatja mindenkivel, aki hallja: Valaki rád szavazott, valaki téged választott. Valakinek nagyon drága vagy!

Íme, néhai Németh Géza református lelkész helyszíni tudósítása a Golgotáról:

„Kik pedig őmellőle elmúlnak vala, szidalmazták vala őtet az ő fejüket hajtogatván rajta és ezt mondván: Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztfáról! E pillanatban még senki nem sejteti, hogy Isten nem a világcirkusz erőmutatványosa, aki úgy győz, hogy másokat elsodor, Isten az erőcsodáktól rettegő világot úgy menti meg, hogy az önvédelemről önként lemond. A csúfolódó páncélos haramiák kihullanak a kozmikus képernyőről, ha az ébredő világ fölé majd szelíden odahajol a fegyvertelen Isten!”

Jakab nem hallgatja el a gyülekezeten belüli konfliktusokat. Mi nem akarjuk azt hirdetni magunkról, hogy szentek vagyunk. Ennek a helyszíni tudósításnak mégsem az a lényege, hogy szenzáció hajhász módon a botrányokat emlegesse. Ez a helyszíni tudósítás nem a gyalázatot akarja tovább maszatolni, hanem itt az őszinteségnek, a realitásnak az a célja, hogy megmutassa a valós megoldást. A szelídség és a megbékélés egyedi realitását.

Tudatosítjuk, hogy az elnézhető, kis irigységekből és huza-vonákból gonosz tettek és háborúság támad. Tudatosítjuk, hogy a személyes Gonosz nem alszik, közénk férkőzik, viszályt kelt, uszít és tönkre tesz. Hogy laza életekből és erkölcsökből tragédia lesz. (Nézzük például a házasság, a nemi szabadoság gondolatát. Senki nem vallja be a szabadosok közül, hogy nem vált be a módszerük. Nem csökkent, hanem romlott a válási statisztika...)

Ennek a helyszíni tudósításnak az a célja, hogy szóljon a győzelemről. Vannak viszályok. Föl kell rá készülni, hogy lesznek is, de ne erre pazaroljuk a drága adásidőt, hanem beszéljünk azokról, akik megnyerték az irigységgel, az önző kísértésekkel, a kiábrándultsággal, a kedvetlenséggel, az életellenes-

séggel vívott csatájukat. Megnyerték, méghozzá a szelídségből csessséggel.

Mert van valaki, aki parodizálta az ókor hatalmas császárait, pálmaágas diadalmenetet szervezett, származási származási menetet! Mert van valaki, a kereszten „kampányoló” Isten, aki megnyerte a csatát. És ez nem régi hír. Ez élő adás. Ez ma is lejátszódhat. Mert minden egyes esetben, amikor sikerül győzni a viszálykodás, a keserű irigység, a féltékenység, az uralomvágy, a rágalmozás kísértése fölött, akkor Jézus Krisztus győzi.

És ezzel most nemcsak templomunkat, a rozettát, hanem az élő kőveket is bemutatom...

Itt, a mi gyülekezetünkben is vannak most is küszködő lelkék. Akik futják a futást. Veszik a kanyart, és viaskodnak az akadályokkal. A betegséggel, a kísértésekkel, az önmarcangolással. Halljátok innen, ennek a templomnak az atmoszférájából, hogy küzdenek? És már-már feladják, de drukkolunk nekik csendes ima-drukkolással és örvendező biztatással.

És itt lelkes sportriporterré kellene válnom, aki úgy tudósít, hogy egyúttal drukkol is. Úgy kell kiáltanom ezeknek a testvéreimnek, hogy ... ne hagyd el magad! Ne engedj! Már a célegyenesben vagy! Nem vagy messze. Ne lankadj! Győzni fogsz! Akik neked szorítanak, már fölálltak a helyükről, tapsolnak, buzdítanak.

Szólok ismeretlenül is azoknak, akik most hallgatják ezt az istentiszteletet, és talán nagyon maguk alatt vannak, mert elhagyták őket, mert mindenből kiábrándultak. Akik elhagyva az erkölcsi tréning szabályait a mélyvízbe kerültek és viaskodnak a hullámokkal.

Kiáltom nekik: ne add föl, ne dobd el a reménységet. Biztatom, és hívom őket a keresztyén közösségekbe, ahol a küzdelem ugyanolyan kemény, mint másutt a világban, de hallani a testvéreket, a közösség „szurkolását”, tenyereik biztató tapsát, vagy kezeik imára kulcsolását.

Egy negyven év körüli asszony már föl akarta adni a küzdelmet. Sok nyomorúság után bekövetkezett a legborzasztóbb – megbénult. A kiszolgáltatottság, a tolokocsi már elviselhetetlenné vált. Nem volt semmi biztatás az életében. Elhatározta, hogy leánya érettségijére különös ajándékot ad: öngyilkos lesz. Ebben az akadályozta meg, hogy éppen a leánya révén olyan közösségbe jutott, ahol igen nagy szeretettel vették körül. Nem akart hinni a fülének, és nem gondolta volna még akkor, hogy egyszer így fog nyilatkozni TV kamerák előtt: „Ha választanom kéne: a világ egészséggel, vagy Jézus toloszékkal, akkor inkább a toloszéket választanám.”

Jöjj, ha megfáradtál, ha nincs már reményed. Jöjj, ha vesztess vagy. Keress egy ilyen közösséget! Keresd föl a legközelebbi templomot!

Mert ennek a helyszíni tudósításból hirtelen sportközvetítésé vált élő adásnak van egy vendége, aki ide jön alkalomról alkalomra a helyszínre, de nem tudósítani, hanem tanúskodni. És ezen a közvetítésen keresztül elmegy minden helyszínre, minden családba, minden magányba.

Nem azért, hogy nyomorúságunkról adjon hírt kíváncsi szemeknek, botrányéhes füleknek. Nem! Hanem azért, hogy felemeljen, magához szorítson, megoldást adjon.

Kedves Testvérem, talán te is küzdesz. Jöjj abba a közösségbe, ahol érted is szorítanak, imádkoznak, ahol veled együtt sírnak, és veled együtt örülnek. Gondolj most arra, hogy valaki rátett téged erre a küzdő pályára, nem magad vállalkoztál. Ne gondold, hogy

magadra hagy! Gondolj arra pillanatra, amit a legedzettebb, kemény sportolók sem viselnek el könnyek nélkül, amikor a dobogóra állnak, és fölcsendül a himnusz... A győzelem pillanata...

Ez egy élőadás. Van telefonos kapcsolata is. Akár bemondhatom a telefonunk számát is, és lehet hívni, érdeklődni a 283-0148-as számon. Megismétlem: a 283-0148-as számon...

De én most egy másik telefonra gondolok. Ez mindenkinek adva van, nem kell hozzá előfizetés és drót, sim kártya és pin kód, csak imára kell kulcsolni a kezét, ez egy ingyen hívható élő szám, a mennyei stúdió. Várják a hívásokat! Ha valamiben bárki magára ismert, imádkozzon velünk!

Ez volt tehát az élő adás, a helyszíni tudósítás, innen, Pest-erzsebetről a böjt előtti nagy viasszámlálás utolsó istentiszteletén, ötvened vasárnapján.

A helyszíni közvetítésnek itt lassan vége, de az élő adás folytatódik. Folytatódik ott, ahol a felülről való bölcsesség tisztá,

azután békeszerető, méltányos, engedelmes, irgalmassággal és jó gyümölcsökkel teljes, nem kételkedő és nem képmutató módon elevenedik meg hétköznapi életvitelünkben.

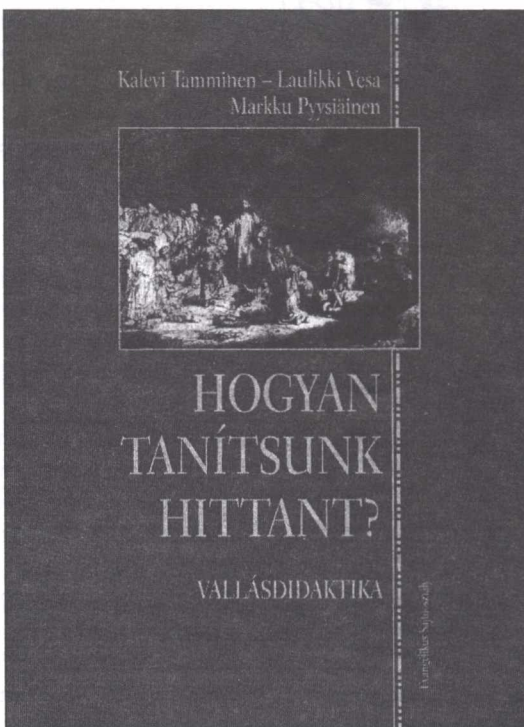
Addig pedig, míg egy nálam szerencsésebb helyszíni tudósító ki nem hirdeti élő adásban kürtzengéssel és trombitaszóval a háború, a küzdelem végét, a föltámadást, a nagy Király érkezését, a dobogót, visszaadom a szót a stúdiónak, a nagy mennyei adónak és a Főszerkesztőnek, aki szerkesztette az Eget és a Földet, az Egyházat és a rádióhullámokat.

Imádkozunk! Jézus Krisztus, köszönjük, hogy emberré lettél, hogy ide jöttél a mi küzdelmeink helyszínére. Kérünk mindazokért, akiket megérintett ez az üzenet. Kérünk, tartsd meg velük a kapcsolatot, kérünk légy velük életük minden nehéz harcában. Segítsd őket igaz közösségre lelni, ahol könnyebb a küzdelem, mert biztató testvérek vesznek körül. Ahol zeng a győztesnek énekelt himnusz.

Megjelent a második kiadás*

Egyértelműen örömet jelent, ha egy vallásdidaktikai mű második kiadását éri meg – az 1998-as első kiadás után – 2001-ben Magyarországon. Ez a tény minden kommentár nélkül is azt jelzi, hogy a hittantanítással foglalkozó tanárok, lelkészek és gyülekezeti munkások fontosnak érzik, hogy megalapozottan és szakmai felkészültségüket növelve végezzék munkájukat. A klasszikusnak minősíthető alapismeretek őrzése és felfrissítése időszerű minden korszakban, de különösen az a hitoktatás széleskörű újraindulásának évtizede után. Örven- detes, hogy a hazai valláspedagó- giában erre ma külön hangsúly kerül. A „Tamminen-könyv” – ahogy emle- getni szoktuk – alapművé vált Magyar- országon.

Szakmai kíváncsiság és érdeklődés tapasztalható a hitoktatás területén a minőségileg fejlettebb és tartalmilag tisztább munka irányában. Ez örömdetes jelenség. A megújult hitoktatási munka kezdetét lelkesedés és gyors megoldási kényszer jellemezte. Most annak vagyunk tanúi, hogyan vált át egy stabilizálódó és átgondoltabb állapotba. Ebben a folyamatban játszik jelentős szerepet egyebek mellett ez a kiad- vány úgy, hogy áttekinthető és világosan fogalmazó stílusával meghatározó alapműként van jelen ma már a hitoktatók kezében. Bár a tervezettnél lassabban, ám mégis elindult az új hit- tankönyvek és tanári kézikönyvek megjelenése. Használatukat is megkönnyíti, hogy egy-egy pillanatnyi elbizonytalanodásnál

gyorsan felüthető segítség a „Hogyan tanítsunk hittant?”

Villámlásszerűen tűnnek fel sokszor az új kihívások a mindennapi hitoktatásban, a vallások, sőt a keresztény felekezetek egymás melletti helyke- resése sem zavartalan folyamat ma. A tanítók tisztessége éppen az, hogy a tananyag és a tanítás módja minden körülmények között korrekt legyen. Önmagunkról és másokról egyaránt úgy kell tanítanunk, hogy a felnövekvő nemzedék számára elfogadható üze- netet és követhető, hiteles életformát adjunk át. Ehhez át kell lépni a szűkebb határokkal rendelkező, hagyo- mányos oktatási keretektől egy tágabb és szélesebb körre tekintő tanítási for- mába. A hitoktatás többségében ma is fakultatív megvalósulása külön is figyelmeztet mindenkit, aki ezen a területen tanít arra, hogy vonzó, túlzá- soktól és szélsőséges megközelítések- től mentes, minőségi munkát végezzen. Továbbképzésre, felfris- sító gyakorlatokra és új közvetítési formákra csak az vállalkozik, aki ennek a szükségességét – talán éppen egy vallásdidaktikai alapmű elolvasása által – felfedezi. Hasznos és tanulságos ezt a könyvet elolvasni azoknak is, akik nem közvetlenül, hanem csupán közvetett módon felelősek a hittantanításért. Legyen az ismeret felfrissítésének és új ismeretek megfogalmazásának hűségesebb motiválója a jövőben is ez a könyv.

Szabó Lajos

* Részlet az előszóból.

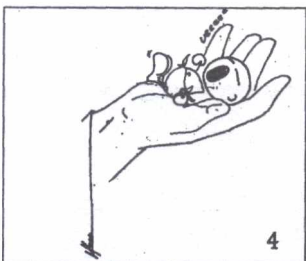
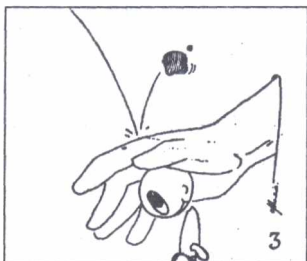
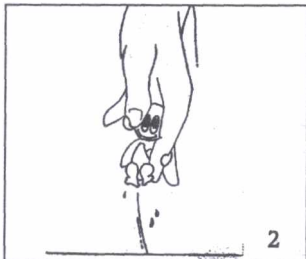
A könyv kapható az evangélikus könyvesboltokban. B5-ös méret, 226 oldal, keménytáblás kötésben. Ára: 1400 Ft.

Dicsőség Istennek!

X. Országos Biblia- és hittanverseny

Kicsinyek és Nagyok! Kedves Kisbóbiták! Kedves Nagybóbiták! Kicsoda az Isten? Erre a kérdésre egyszerű rajzok elmondásával szeretnék válaszolni. A képeket a kezetekbe adott lapokon láthatjátok.

Minden képen az Isten keze látható és egy ember.*

Az első kép: Isten keze a földön nyugszik. Körülötte hatalmas kövek. A rajzon lévő ember nem tud megbirkózni a kövekkel, ezért Isten kezén haladva győzi le az akadályokat. Isten híd a számunkra. Átsegít a nehézségeken. Híd a bajokban, nehézség és segítség között. Megmutatja a kivezető utat.

A második kép: Az Isten keze a mélységből, kihúzza az embert. Megtapasztaltam már én is a gondoskodó kezét, amely felemelt és tudtam mondani: „Kinyújtotta a kezét a magasból az Úr és kimentett engem.”

A harmadik kép: Isten kezében egy gyermek látható. Kifejezi, hogy szeretete születésünktől fogva körbe vesz.

A negyedik kép: Az Isten kezében egy gyermek látható. Kifejezi, hogy szeretete születésünktől fogva körbe vesz.

A kéz játékaival most tanuljuk meg: Mit jelent a Teremtő, Gondviselő Isten az ember életében? A tenyérrel lefelé fordított kéz azt szimbolizálja: az Isten híd a mi életünkben. Tedd így a kezed! Az ujjakkal lefelé nyúló kéz azt jelenti, kihúzza a bajból. Mutasd a gondoskodás jelét! Kit tudja kitalálni a harmadik kép üzenetét? Így. A kéz, mint védőpajzs félkörben behajlik, mintha védene valakit. A tenyérrel felfelé mutató kéz bölcsőalakot felvéve pedig azt juttatja az eszünkbe: Isten születésünktől fogva szeret bennünket. **NE FELEJTSD EL EZEKET A JELEKET!**

Kicsoda az Isten? Másodszor teszem fel a kérdést. Az elsőre az volt a válasz: Teremtő, Gondviselő Isten. Személyes vallomásban szeretnék beszélni a Megváltó Istenről. Néhány évvel ezelőtt az egyik hittanversenyre Piliscsabára a Béthel Missziói Otthonba

sorra érkeztek a versenyzők. Jött egy csapat Tiszántúli. Életkorban közel álltak az érettségizőkhöz. Nagyon jól érezték magukat. Eljött a pillanat – úgy hajnali egy óra felé –, amikor már túl jól érezték magukat. Harag lett a szívemben, mert nem lehetett őket csendre terelni. Nagyon mérges lettem. Másnap a búcsúzásnál – délután – úgy tudtam elkészönni, hogy kezeimet összedörzsöltem, és utána oda érintettem mindkét tenyeremet a tenyerükhöz. (Mutatom.) Ezzel fejeztük ki a kölcsönös megbocsátás szeretetünket. Ezt a változást – haragból szeretet – csak a Megváltó Isten tudta bennem elvégezni. Aki nekem is bűnbocsánatot adott. Az a fiatal lány, aki elmondta nekem ezt – mert én már nem emlékeztem a történetre –, ma a gyülekezetem egyik tagja lett és egy imaközösségben imádkozunk másokért, hogy tudják befogadni a Megváltó Isten szeretetét.

Dörzsöld össze a kezed! Még jobban! Most érintsd meg a másik Bóbita tenyerét a tenyereddel, két kézzel! Érezze meg a másik is, hogy szeretet van Benned és adsz belőle.

Tegyük fel harmadjára a kérdést! Kicsoda az Isten? Mondjuk el együtt dalban. A lapon találjátok meg: Drága Szentlélek, jöjj, újjáteremtőnek jöjj. Énekeljük el! ... Kicsoda az Isten? Drága újjáteremtő Szentlélek Isten.

A X. hittanverseny szimbóluma sokat jelent. Először talán Weöres Sándor A tündér című verse jut az eszünkbe, ha tudod mondd velem:

*„Bóbita, Bóbita táncol
Körben az angyalok ülnek,
béka-hadak fuvoláznak,
sáska-hadok hegedülnek”.*

Elgondolkoztam én is, hogy mit jelent számomra a szimbólum. A következőt, a szívemnek kedveset. Bóbita, Bóbita ébredj! Halod? Bóbita, Bóbita ébredj! Az üzenet jobb megértéséért tedd így a kezed! (Mint amikor tenyerünkben valami apróságot tartunk.) Vegyél egy nagy levegőt és lassan fújd ki! Még egyszer! Mélyedjünk el jobban az üzenetben, úgy, hogy amikor beveszed a levegőt, mondd a szíveddel, ne a száddal, a szíveddel: „Jézus Krisztus”. Amikor kifújod a levegőt akkor pedig: „Tégy tanítványoddá, repíts utadra!” Együtt...

Uram!

*„Szemmel tartod járásomat és pihenésemet,
gondod van minden utamra...
Minden oldalról körülölgatál,
kezed rajtam tartod.”*

(Zsolt 139,3-5)

Repíts az Ő útjára, amely keskeny és kapuja szoros! Ámen.

* A képek Mariarosza Guerrini: Szeretlek Uram, én erősségem c. könyvéből.

III. ORSZÁGOS EVANGÉLIKUS TALÁLKOZÓ

Orosháza, 2001. augusztus 18-19.

Új információk

A Találkozó programjával kapcsolatban néhány új információt szeretnénk közzétenni:

A tervek szerint szombaton délelőtt 11 órától Mikola István egészségügyi miniszter tart előadást *A nemzet egészsége – gondok és távlatok* címmel. (A felkérésre írásos visszaigazolást még nem kaptunk.)

Vasárnap délután 2-kor *Fenntartott, eltartott, megtartott egyház* címmel dr. Szabó Lajos, az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektora tart előadást.

A szombat délutáni szekciókba is várjuk az előzetes jelentkezést. Emlékeztetül közöljük a tervezett szekciók listáját, amely eggyel bővült a jelentkezési lap hátoldalán megadottakhoz képest:

1. Gyermekmunka – óvoda	10. Gyülekezeti diakónia
2. Ifjúsági munka	11. Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat
3. Iskola	12. Írott média
4. Teológia – lelkészképzés	13. Elektronikus média
5. Külmisszió	14. Egyházunk strukturális, adminisztrációs és gazdasági kérdései
6. Női misszió	15. Ökumenikus kapcsolatok
7. Kórházmisszió	16. Evangélikus testvéreink a határon túl
8. Börtönmisszió	17. Egyháztörténet
9. Intézményes diakónia	18. „Kelj fel és járj” – séta az Őszövetségben

Júniusi számunk szerzői

Bacscai Bálint református lelkész – Protestáns Missziói

Tanulmányi Intézet Budapest

Bándy György teológiai professzor – Pozsony

Bárdossy Tibor lelkész – Irsa

Bencéné Szabó Márta lelkész – Budapest

Bodrog Miklós lelkész, pszichológus – Budapest

Bohus Imre ny. lelkész – Fót

Börönte Márta lelkész – Budapest

ifj. Cselovszky Ferenc lelkész – Budapest

Győri Gábor lelkész – Budapest

Győri János Sámuel lelkész – Budapest

Káposzta Lajos lelkész, esperes – Soltvadkert

Koczorné Heinemann Ildikó lelkész – Dabas-Gyón

Nagy Gyula ny. püspök – Budapest

Polgárdi Sándor lelkész – Somlószőlős

Schell János – a szárazdi gyülekezet gondnoka

Smidéliusz Gábor lelkész – Nagytarcsa

Szabóné Mátrai Marianna lelkész,

felelős szerkesztő – Budapest

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, 1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3. Tel.: 469-1050

A szerkesztés munkájában a szerkesztőbizottság vesz részt.

Olvasószerkesztő: Laczi Roland. Műszaki szerkesztő: Galgóczi Andrea. Tördelés: Rezessy Szabolcs.

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel./Fax: 317-1108

Felelős kiadó: Kendeh K. Péter mb.

Egy szám ára: 390 Ft. Előfizetési díj 1 évre: 4680 Ft

Külföldi előfizetések: szomszédos országokba (postaköltséggel együtt) évi 8800 Ft,

egyéb külföldi országokba 9800 Ft/77 DEM vagy 50 USD.

A borítón: Confessio Augustana (Györköny, 1724).

A fotót Molnár Géza készítette. A borítót ifj. Harmati Béla tervezte.

Készült a Plantin Kft. nyomdájában.

ISSN 0133-2821